

VELA VRATA

LAGUR

LOKALNA RAZVOJNA STRATEGIJA U RIBARSTVU LOKALNE AKCIJSKE GRUPE U RIBARSTVU „VELA VRATA“ 2014.-2020.

**Izrada ove Lokalne razvojne strategije u ribarstvu
sufinancirana je sredstvima Europske unije
iz Europskog fonda za pomorstvo i ribarstvo**

Europska unija

Operativni program
**ZA POMORSTVO
I RIBARSTVO**

V2 - I1/2019.

POPIS KRATICA

CLLD	eng. <i>Community Led Local Development</i> - Lokalni razvoj vođen lokalnom zajednicom
DUZR	Državni ured za reviziju
DVD	Dobrovoljno vatrogasno društvo
DZS	Državni zavod za statistiku
EE	Energetska učinkovitost (eng. <i>Energy Efficiency</i>)
EU	Europska unija
EFPR	Europski fond za pomorstvo i ribarstvo
ENRD	eng. <i>European Network for Rural Development</i> ; hrv. Europska mreža za ruralni razvoj
EPFRR	Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj
ESF	Europski socijalni fond
ESI	Europski strukturni i investicijski fondovi
FARNET	eng. <i>European Fisheries Areas Network</i> , hrv. Europska mreža ribarskih područja
FLAG	Fishery Local Action Group
ha	hektar = 10.000 m ²
HAOP	Hrvatska agencija za okoliš i prirodu
HGK-ŽK	Hrvatska gospodarska komora-Županijska komora
HOK	Hrvatska obrtnička komora
IBAN	(eng. <i>International Bank Account Number</i>) međunarodni broj bankovnog računa
IKT	Informacijsko-komunikacijska tehnologija
JLS	Jedinica lokalne samouprave
JL(P)S	Jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave
FLAG	Lokalna akcijska grupa u ribarstvu
LAG	Lokalna akcijska grupa
LAGUR	Lokalna akcijska grupa u ribarstvu
LEADER	fran. <i>Liaison Entre Actions de Développement de l'Economie Rurale</i> - Program Europske unije za razvoj ruralnih područja
LRSR	Lokalna razvojna strategija u ribarstvu
MB	Matični broj
MK	Ministarstvo kulture
MT	Ministarstvo turizma
MW	Mega Watt
NN	Narodne novine
NKPJS	Nacionalna klasifikacija prostornih jedinica za za statistiku
NUTS	Nomenklatura prostornih jedinica za statistiku (fran. <i>Nomenclature des unités territoriales statistiques</i>); Hijerarhijski sustav za identifikaciju i klasifikaciju prostornih jedinica za potrebe službene statistike u zemljama članicama Europske unije.
OIB	Osobni identifikacijski broj
OIE	Obnovljivi izvori energije
OPPR	Operativni program za pomorstvo i ribarstvo
OPRR	Operativni program za ruralni razvoj (Program ruralnog razvoja)
RH	Republika Hrvatska
RNO	Registar neprofitnih organizacije
SSI-JJZ	Smjer Sjever-Istok- Jug-Jugo-Zapad

TD	Trgovačko društvo
TIC	Turističko-informativni centar
TZ	Turistička zajednica
UO	Upravni odbor (tijelo FLAG-a) Upravljačko tijelo Ministarstva poljoprivrede za upravljanje OPPR (Uprava ribarstva)
UTMP	ribarstva)
ZEF	Zadruga za etično financiranje
ZPP	Zajednička poljoprivredna politika EU
ZRP	Zajednička ribarstvena politika EU
ŽCGO	Županijski centar za gospodarenje otpadom
ŽRS	Županijska razvojna strategija

Sadržaj ove Lokalne razvojne strategije u ribarstvu isključiva je odgovornost Lokalne akcijske grupe u ribarstvu Vela vrata (dalje: FLAG Vela vrata)

Kontaktni podaci korisnika:

Lokalna akcijska grupa u ribarstvu Vela vrata

Pod urom 6, 51 557 Cres

Tel: 00385(0)917323356

E-mail: flag.velavrata@gmail.com

Napomena:

*Ova strategija (V2 - II) predstavlja prvu izmjenu Lokalne razvojne strategije u ribarstvu **FLAGA-a Vela vrata** sukladno Pravilniku o uvjetima, kriterijima, načinu odabira, financiranja i provedbe Lokalnih razvojnih strategija u ribarstvu (NN 27/19) (u daljem tekstu: Pravilnik o provedb LRSR) te Odlukom o odobrenju Lokalne razvojne strategije u ribarstvu (Klasa: 406-01/17-01/61, Ur.br. 525-13/1539-17-4; od 29.12.2017.) od strane Uprave ribarstva Ministarstva poljoprivrede.*

Sadržaj

1. Uvod.....	7
2. Osnovne značajke područja FLAG-a Vela vrata.....	7
2.1. Opće zemljopisne značajke područja	7
2.1.2. Geomorfološke značajke	8
2.1.3. Klimatske značajke.....	10
2.1.4. Prirodna baština.....	10
2.1.4.1. Zaštita okoliša.....	11
2.1.5. Kulturno-povijesna i tradicijska baština	12
2.1.6. Stanje infrastrukture	13
2.1.6.1. Društvena infrastruktura.....	13
2.1.6.2. Prometna infrastruktura.....	14
2.1.6.3. Komunalna infrastruktura.....	14
2.1.6.4. Poslovna infrastruktura.....	16
2.1.6.5. Ribarska infrastruktura	16
2.2. Gospodarske značajke područja FLAG-a Vela vrata	17
2.2.1. Opće gospodarske značajke.....	17
2.2.2. Ribarstvo i akvakultura	19
2.2.2.1. Ulov ribe, školjaka, mekušaca i glavonožaca.....	20
2.2.2.2. Plovila.....	21
2.2.2.3. Trženje riba, mekušaca i školjaka	23
2.2.2.4. Akvakultura	23
2.2.2.5. Sportski i rekreacijski ribolov	24
2.2.2.6. Suradnja ribarstva i akvakulture sa znanstvenim institucijama.....	24
2.2.3. Poljoprivreda	24
2.2.4. Turizam	24
2.2.4.1. Povezanost ribarstva i akvakulture s turizmom i drugim sektorima	26
2.2.5. Tržište rada.....	28
2.3. Demografske i socijalne značajke područja FLAG-a Vela vrata	29
2.3.1. Broj i gustoća stanovništva.....	29
2.3.2. Obrazovna struktura	30
2.3.3. Civilni sektor	31
3. Analiza razvojnih potreba i potencijala područja, uključujući SWOT analizu	31
4. Opis ciljeva LRSR te integriranog i inovativnog karaktera LRSR uključujući jasne i mjerljive pokazatelje ostvarenja ili rezultata (logika intervencije).....	37
4.1. Vizija ciljevi i prioriteta razvoja FLAG-a.....	37
4.2. Ciljevi, mjere i tipovi operacije LRSR za FLAG temeljeni na OPPR 2014.-2020.	39

4.3. Opis odabira projekata na razini FLAG-a	52
4.4. Inovativni i integrirani karakter FLAG-a	54
4.5. Umrežavanje i suradnja s drugim FLAG-ima	55
4.6. Usklađenost s višom razinom strateških dokumenata	55
5. Opis uključenih lokalnih dionika u izradi LRSR	56
5.1. Struktura partnerstava u izradi LRSR-a	57
6. Akcijski plan provedbe LRSR.....	57
7. Način praćenja i procjena provedbe LRSR	58
7.1. Indikatori za mjerenje učinka provedbe LRSR	60
8. Opis sposobnosti provedbe LRSR s dosadašnjim iskustvom unutar i izvan provedbe LEADER-CLLD programa.....	60
8.1. Ljudski kapaciteti za provedbu LRSR.....	61
8.2. Financijski kapacitet za provedbu LRSR i financiranje FLAG-a.....	61
8.3 Iskustvo u provedbi LEADER pristupa.....	62
9. Indikativan financijski plan provedbe LRSR putem isporuke projekata za provedbu	62
10. Dodaci	63

Popis tablica

Tablica 1: Osobna iskaznica FLAG-a Vela vrata.....	7
Tablica 2. Površina, gustoća naseljenosti i broj naselja u JLS na području FLAG-a Vela vrata	8
Tablica 3: Zaštićena kulturna baština na području FLAG-a Vela vrata	13
Tablica 4. Društvena infrastruktura na području FLAG-a Vela vrata.....	13
Tablica 5: Ekonomski pokazatelji TD po JLS FLAG-a Vela vrata za 2015	18
Tablica 6. Indeks razvijenosti za područje FLAG-a Vela vrata	18
Tablica 7: Broj trgovačkih društva u djelatnosti ribarstva na području FLAG-a Vela vrata u 2015. godini.	19
Tablica 8: Broj obrta na području FLAG-a Vela vrata u 2017. godini	20
Tablica 9. Ulov morskih organizama na području FLAG-a Vela vrata za 2015. i 2016. godinu.....	20
Tablica 10: Iskrcaj morskih organizama u iskrcajnim lukama na području FLAG-a u 2015. i 2016. g.	21
Tablica 11: Broj plovila na području FLAG-a Vela vrata po JLS te prema veličini plovila.....	22
Tablica 12: Prikaz vrste plovila na području FLAG-a Vela vrata	22
Tablica 13: Ribarski alati s povlasticama, radnim satima i ulovom u 2016. godini.....	23
Tablica 14. Broj dolazaka i noćenja turista prema NKPJS-u. u 2016. godini	25
Tablica 15: Turistički smještajni kapaciteti na području FLAG-a Vela vrata na dan 31.08.2016.	25
Tablica 16. Broj nezaposlenih osoba na području FLAG-a u 2015. godini	28
Tablica 17. Kontingenti radno sposobnog stanovništva.....	28
Tablica 18. Broj stanovnika i gustoća naseljenosti na području FLAG-a“Vela Vrata2	29
Tablica 19. Struktura obrazovanja stanovništva FLAG-a Vela vrata.....	30

Popis slika

Slika 1: FLAG Vela vrata.....	2
Slika 2 i 3: Ribolovne zone i područja Sjevernog Jadrana i FLAG-a Vela vrata.....	19

Popis grafikona

Grafikon 1: Struktura gospodarstva TD-a FLAG-a „Vela Vrata	18
--	----

1. Uvod

Lokalna razvojna strategija u ribarstvu (LRSR) predstavlja usklađen skup projekata/operacija čija je svrha ostvarivanje lokalnih ciljeva i potreba koje doprinose ostvarivanju ciljeva i prioriteta za pametan, održiv i uključiv razvoj na području Lokalne akcijske grupe u ribarstvu Vela vrata (FLAG)¹. Time je FLAG nadležan za provedbu LRSR sukladno Pravilniku o uvjetima, kriterijima, načinu odabira, financiranja i provedbe lokalnih razvojnih strategija u ribarstvu, a izrada je financirana putem "Pripreme potpore" u okviru provedbe Mjere III Operativnog programa za pomorstvo i ribarstvo RH 2014-2020. LRSR je nastala u partnerstvu s raznim lokalnim dionicima iz svih interesnih skupina radi korištenja mogućnosti Zajedničke ribarstvene politike, plavog rasta, klimatskih promjena i poticanja za otvaranje novih radnih mjesta i socijalne uključenosti u obalna područja i ribarstvo. Provedba LRSR ima, između ostalih, osnovni cilj za jačanje uravnoteženog ekonomskog razvoja priobalnih i otočnih zajednica ovisnih o ribarstvu, jačanje njihovog potencijala davanjem više vrijednosti aktivnostima vezanim uz ribarstvo te diverzifikaciju u druge vezane sektore, povećavajući time mogućnost prihoda i zapošljavanja; omogućavanje ribarskim zajednicama oblikovanje strateškog razmišljanja za ekonomsku budućnost; integracija i optimizacija sudjelovanja ribarskog sektora u lokalnom razvoju; jačanje svijesti o zaštiti okoliša i prirode te očuvanju bioraznolikosti u ribarskim zajednicama, pružanje smjernica i kapaciteta za provedbu CLLD pristupa te uvažavanje mehanizama za korištenje raznih EU fondova i prekogranične suradnje u okviru EUSAIR-a.

Tablica 1: Osobna iskaznica FLAG-a Vela vrata

Naziv FLAGA-a:	Lokalna akcijska grupa u ribarstvu Vela vrata
Adresa sjedišta FLAG-a:	Pod urom 6, 51 557 Cres
Web stranica:	http://www.vela-vrata.hr
Kontakti:	Mob: +385 91 732 33 56 E-mail: flag.velavrata@gmail.com
Datum osnivanja/registracije:	21.11.2016. / registracija: 28.12.2016.
OIB:	86611098450
MB:	04655435
Registarski broj udruge:	08004327
RNO:	0383076
IBAN:	HR2624020061100812693
Broj JLS:	5
Uključene jedinice lokalne samouprave:	Gradovi: Mali Lošinj, Cres, Opatija Općine: Mošćenička Draga, Lovran
NUTS-2/3:	Jadranska Hrvatska, Primorsko-goranska županija
Površina FLAG-a (ARKOD):	649,59 km ²
Broj stanovnika (2011.):	28.290
Glavni izvor financiranja:	Mjera III/Operativni program za pomorstvo i ribarstvo 2014.-2020./EFPR (85%), RH(15%)

2. Osnovne značajke područja FLAG-a Vela vrata

2.1. Opće zemljopisne značajke područja

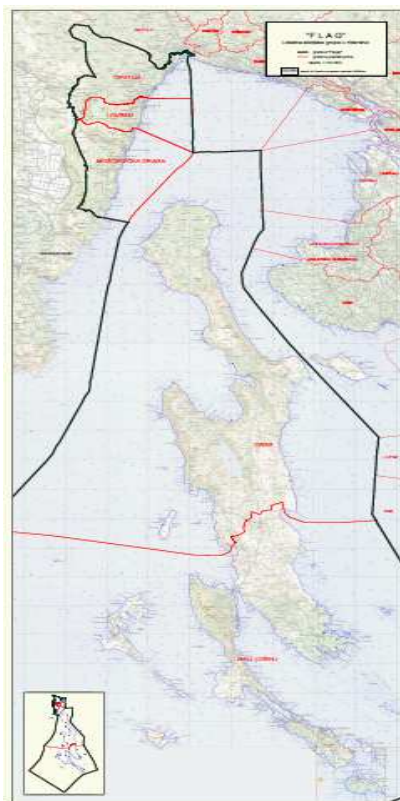
Područje Lokalne akcijske grupe u ribarstvu Vela vrata (u daljnjem tekstu: FLAG) prostire se kontinentalnim, obalnim i otočnim dijelom Primorsko-goranske županije i obuhvaća 5 jedinica lokalne samouprave (tri grada te dvije općine): Grad Mali Lošinj, Grad Opatija,

¹ FLAG – engl. Fishery Local Action Group

Grad Cres, Općina Mošćenička Draga i Općina Lovran. FLAG uključuje 69 naselja koja se nalaze unutar dvije otočne (Cres i Lošinj) i tri kopnene (Opatija, Lovran i Mošćenička Draga) jedinice lokalne samouprave (u daljnjem tekstu: JLS). Sjedište FLAG-a nalazi se u Cresu. Područje FLAG-a, odnosno morski prolaz Vela Vrata u kvarnerskom akvatoriju nalazi se na glavnom pomorskom putu prema najvećoj hrvatskoj luci Rijeka.

Područje FLAG-a smješten je u dijelu Riječkog i dijelu Kvarnerskog akvatorija te ima vrlo atraktivno obalno područje s poznatom opatijskom odnosno Liburnijskom rivijerom te specifičnim i raznolikim područjima otoka Cresa i Lošinja s pripadajućim otočićima.

Na zapadu područje FLAG-a graniči sa Istarskom županijom, na sjeveru s Općinom Matulji, Općinom Viškovo i Gradom Rijekom. Na istoku s Općinom Kostrena i s otokom Krkom, na jugoistoku sa otokom Rabom i otokom Pagom odnosno Ličko-senjskom županijom. Na jugu je otvorena morska granica Jadranskog mora (slika 1). Područje FLAG-a prostire se na površini od 649,59 km² što čini 18,4% županijske površine. Ima ukupno 28.290 stanovnika s udjelom od 9,55% županijskog stanovništva. Najgušće naseljeno područje FLAG-u je područje Grada Opatija u kojoj je gustoća naseljenosti u 2011. godini iznosila 215,91 stanovnik/ km², dok je najrjeđe naseljen Grad Cres sa gustoćom naseljenosti od 9,87 stanovnika/ km². Područje Grada Cresa broji najviše naselja, ukupno 26, dok najmanje naselja unutar FLAG-a broji Opatija, ukupno 5. Pregled uključenih naselja u FLAG-u pokazuje sljedeća tablica.

Slika 1. Područje FLAG „Vela Vrata”

Tablica 2. Površina, gustoća naseljenosti i broj naselja u JLS na području FLAG-a Vela vrata

JLS	Površina km ²	Gustoća naseljenosti	Broj naselja	NASELJA
Mali Lošinj	224,99	36,19	14	Belej, Čunski, Ilovik, Male Srkane, Mali Lošinj, Osor, Punta Križa, Susak, Sveti Jakov, Uniije, Ustrine, Vele Srkane, Veli Lošinj, Nerezetine
Cres	291,78	9,87	26	Beli, Cres, Dragozetići, Filozići, Grmov, Ivanje, Loznati, Lubenice, Mali Podol, Martinšćica, Merag, Miholašćica, Orlec, Pernat, Porozina, Predošćica, Stanić, Stivan, Sveti Petar, Valun, Važminež, Vidovići, Vodice, Vrana, Zbičina, Zbišina
Opatija	67	215,91	10	Dobreč, Ičići, Ika, Mala Učka, Opatija, Opič, Pobri, Poljane, Vela Učka, Veprinac
Mošćenička Draga	45	34,11	14	Brseč, Golovik, Grabrova, Kalac, Kraj, Mala Učka, Martina, Mošćenice, Mošćenička Draga, Obrš, Sučići, Sveta Jelena, Sveti Anton, Zagore
Lovran	20,82	195,29	5	Liganj, Lovran, Lovranska Draga, Medveja, Tuliševica
Ukupno	649,59	98,27	69	Izvor: DSZ, 2015.

2.1.2. Geomorfološke značajke

Zbog različitih geomorfoloških značajki područja FLAG-a, značajke će se opisati zasebno za svako područje. Na istočnoj obali istarskoga poluotoka nalazi se Liburnijski prostor koji se proteže od Plomina, uzduž obale i planinskog masiva Učke te do Čićarije i Kastva.

Obalno područje Grada Opatije obuhvaća pojas kopna u širini od 1000 m od obalne crte. Također obalno područje sačinjava i obalna šetnica s kupališnim površinama i pojas mora u širini od 300 metara od obalne crte. Područje Općine Lovran karakterizira prilično velika morska dubina i strmo morsko dno te podvodni izvori, a samim time relativno niža temperatura mora na tom dijelu. Uski obalni pojas slabo je razveden što je odraz tektonskog djelovanja i mikro klimatskih uvjeta koji ovdje vladaju. Potočni nanos najčešće se sastoji od mješavine pijeska, šljunka i valutica, a nalaze se i leće zaglinjenog šljunka. Debljina sedimenta ponegdje je veća od 10 m. Područje Mošćeničke Drage ima vrlo složene strukturno-tektonske odnose. Kredne i paleogenske karbonatne (vapnenci, dolomiti i breče) i klastične stijene (fliš) borane su i rasjednute. Osnovno pružanje strukture je gotovo meridionalno: SSI-JJZ. Radi se o prebačenim borama te reversnim rasjedima i navlakama. Rasjedi su osobito značajni na dodiru karbonatnih i flišnih naslaga. Ustanovljeno je više navlaka s blago nagnutim paraklazama. Preko ovog područja proteže se gornja navlaka grebena Učke. Osnovni greben Učke, izgrađen od krednih naslaga, tvori navučenu antiklinalu, čija su krila nagnuta prema istoku i zapadu. Kredne i dijelom paleogenske naslage glavnog grebena Učke naliježu na fliš ispod njih. Slojevi navučenog dijela u cjelini su nagnuti prema sjeveroistoku. Ovo područje proteže od uvale Cesara do uvale Stupova podno zaseoka Zagore. Morska obala visine do 60 m, nije toliko razvedena, ali je krasi visoke obalne litice i manje uvale sa prirodnim šljunčanim žalima. Karakteristične su okomite stijene koje se uzdižu neposredno iz mora te dvije male osamljene morske hridi priljubljene uz obalne strmce: Pipirić ispred Burle u uvali Brsečka riva i Vela sten ispod naselja Kraj. Same obalne litice ispod Brseča dosižu visinu od 130 metara, a sličnih slikovitih litica ima gotovo na cijelom obalnom potezu, osobito od uvale Uboka do uvale Stupova. More na području Općine Mošćenička Draga obuhvaća akvatorij Riječkog zaljeva pod nazivom Vela vrata. Obalni pojas sastoji se pretežito od spoja dolomita i vapnenaca koji su pod utjecaj kemijskog trošenja te u manjoj mjeri mehaničkog. Iz tih su razloga nastale kamenite (erozijske) obale, međutim zastupljene su i akumulacijske obale (šljunkoviti i pjeskoviti žali). Ovakva vrsta akvatorija pripada oligotrofnim morima čija je glavna prednost samo-pročišćavanje. Strmo stjenovito dno je na nekim dijelovima prekinuto pjeskovitim sedimentom, a na dubini većoj od 40m nastavlja se muljevito dno sa zajednicama karakterističnim za središnji dio Riječkog zaljeva. Zajednica fotofilnih algi bogate vrstama na položenim obalama ugrožene su ukupnom eutrofizacijom akvatorija, ali i lokalnim organskim zagađenjem. Uz opasnost izgradnje i zagađenja koje mogu ugroziti živi svijet svugdje, životne zajednice na dnu i njegove atraktivne vrste osjetljive su i na nekontrolirana ronjenja, ribolov i druge aktivnosti. Područje sjevernog i istočnog dijela grada Cresa ovjenčano je strmim i surovim stijenama, a najveća visinska kota Gorice iznosi 648 m/nm. Obalna naselja obiluju malim uvalama, plažama i čistim morem te se na tom području nalaze otočići Zeča, Visoki i Zaglav. Od velikog su značaja prirodne jame: Jama Lipica (Dragozetići), Jama Kus (Vrana), Jama Čampari, te vrulje i podmorske spilje. Karbonatne stijene - vapnenci i dolomiti čine litološku podlogu zbog čega se formirao krški reljef. Na osnovnoj stijenskoj masi kvartarne tvorevine imaju značaj neočvrslog pokrivača i sastoje se od crvenica, padinskih tvorevina, aktivnog sipara, naplavina i marinskog sedimenta te su zastupljena i smeđa tla na vapnencu i dolomitu, crnice na najvišim uzvišenjima i rendzine na dolomitnoj geološkoj podlozi dok se kamenjari protežu najvećim dijelom uz obalu. Ovo područje obiluje slatkovodnim lokvama, a prirodni vodni resurs je slatkovodno Vransko jezero. Što se tiče šuma one zauzimaju 10.679,22 ha površine. Od šumskih vrsta prisutni su hrast medunac, grab, brijest, kesten, crnika te crni jasen. Obuhvaća sjeverni dio (Tramuntana) i južni dio otoka Cresa, od zaljeva Koromačno i Ustrine, čitav otok Lošinj i lošinjski otočni arhipelag koji čini skupinu nastanjenih otoka: Ilovik, Unije, Vele Sarkane, Sveti Petar, Susak, Male Sarkane te niz nenaseljenih otočića, hridi i grebena u

prostranom morskom području. Područje Grada Malog Lošinja obilato je stijenama koje se strmoglavljaju u more čineći tako mnoštvo rupa, procjepa i špilja te su idealno obitavalište svih vrsta riba. Mješavina različitih vrsta dna, od pješćanih, ljušturastih te kamenitih idealno su stanište za mnoštvo orada, kavale, šarga, zubaca, pica, škrpine i ugora. Reljef na ovom području je dinamičan: sjeverni dio otoka je viši vapnenački greben (Osorščica), srednji dio je niži i razvedeniji dok je južni viši te se spušta do uvale Mrtvaška. Dužina obale iznosi 112.2 km te ima indeks razvedenosti 3.7. Brojne uvale nastale su potapanjem krških oblika. Hidrografske osobine očituju se lošinjskim akvatorijem koji je od presudnog značaja, posebno za turizam, pa se tako ističe lošinjsko područje s dupinima. Posebnost lošinjskog akvatorija koju nastanjuju dupini, najjasnije svjedoči o čistoći mora. Prostor Kvarnera je dio potopljenog dinarskog krša i rasprostire se između istarske i vinodolsko-velebtske obale. Dubina mora, na zapadnom dijelu Kvarnera, iznosi prosječno 50-60 m, a istočnog 60-80 m. Prozirnost mora prosječno varira između 7 i 32 metara. Na području Kvarnera nailazi se na pravilnu raspodjelu sedimenata. Na obalno hridinasto dno nastavlja se kamenito, pjeskovito-muljevito dno te razni tipovi pjeskovito-ljušturnih ili detritičkih dna. Muljevita dna nalaze se na većim dubinama i u svim područjima gdje je strujanje mora smanjeno.

2.1.3. Klimatske značajke

Na području FLAG-a prevladavala mješavina kontinentalne i mediteranske klime (otok Cres presjeca 45 paralela) koju karakteriziraju blage zime s utjecajem bure i kiše, te topla ljeta. Područje Liburnije specifično je po izraženoj godišnjoj promjeni površinske razine mora. Područje FLAG-a karakterizira blaga i umjerena mediteranska klima s blagim zimama i toplim ljetima, stalnim strujanjem zraka, morskog aersola. Prosječna temperatura u siječnju iznosi od 4,7°C do 7°C dok prosječna temperatura u srpnju od 22,1°C do 25°C. Na sjevernom dijelu otoka Cresa prevladava submediteranska klima, a u središnjem i južnom dijelu zastupljenija je mediteranska klima, odnosno umjereno toplog kišnog tipa s toplim i suhim ljetima i kišovitim jesenima. Zbog velikog toplinskog kapaciteta, more utječe na klimu tako što ublažava temperaturne razlike - snižava najviše i povišuje najniže. Prosječna temperatura mora iznosi 24 stupnja celzijusa. Godišnja insolacija je oko 2000 sati. Morski akvatorij ovog područja karakterizira najniža temperatura mora u veljači i ožujku 10,5° C, a maksimalna može iznositi u kolovozu do 26° C.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
<ul style="list-style-type: none"> • Različita gustoća naseljenosti po JLS • Različitost geomorfoloških značajki dijelova FLAG-a • Različita klima po JLS • Na područjima veće naseljenosti mogu se dogoditi onečišćenja okoliša, posebno mora 	<ul style="list-style-type: none"> • Daljnja kontrola kakvoće mora, zraka i tla • Dizanje svijesti stanovništva o prirodnoj baštini • Očuvati slatkovodne lokve, čistoću mora, zraka i tla • Očuvati riblji fond • Spriječiti nekontrolirana ronjenja, ribolov i druge aktivnosti • Očuvati područje za dupine

2.1.4. Prirodna baština

Bez obzira na razvijenost područja FLAG-a, osobito otoka, nije ugrožena izvanredna bioraznolikost područja. Otoci Cres i Lošinj ubrajaju se florom i faunom u najbogatije otoke. Reliktne i endemične biljke čine veliki udio u ukupnoj flori Lošinja i Cresa. Lošinjski akvatorij predložen je za proglašenje rezervatom dobrih dupina. Na području FLAG-a, točnije na području Grada Cresa nalaze se i 2 posebna ornitološka rezervata („Kruna“ i „Pod uvali“) koji su uvršteni u Popis značajnih ornitoloških područja u Europi. Ornitološki rezervat „Kruna“ značajan po obitavanju bjeloglavih supova, orlova, sokolova, škanjaca,

više vrsta čuka i sova dok je ornitološki rezervat „Pod okladi“ također značajan po gniježđenju supova na strmim liticama neposredno iznad mora. U kategoriji Park šuma zaštićeni su: Čikat (Grad Mali Lošinj); Pod Javori (Grad Mali Lošinj) te u kategoriji Spomenik prirode: Sveti Petar, stari hrast – pojedinačni primjerak drveća (Grad Cres). Dodatno, ovo područje obuhvaća 8 prostorno većih područja i nekoliko desetaka točkastih lokaliteta - kraških jama i spilja te vrulja i podmorskih spilja. Zaštićena prirodna baština na području Liburnije odnosno **NATURA 2000** odnosi se na Park prirode Učka, jedan značajni krajobraz, jedan spomenik prirode i tri spomenika parkovne arhitekture u ukupnoj površini od 9.578,97 ha. Na **području Grada Cresa** nalazi se pet područja koja su obuhvaćena Ekološkom mrežom NATURA 2000 je otok Cres - rt Grota - Merag, Cres - rt Pernat - uvala Tiha, Otok Zeča. Od značajne važnosti je očuvati prirodne lokve u bezvodnom kršu, kako za razvoj stočarstva tako i za biološku raznolikost, jer predstavljaju pravu riznicu biljnih i životinjskih vrsta. Potrebno je razvijati mjere koje će doprinositi smanjenju utjecaja klimatskih promjena na području FLAG-a zbog mogućih nepovoljnih utjecaja klimatskih promjena, koje prije svega mogu utjecati na šumske ekosustave (opasnost od požara) i na morske ekosustave zbog povišenja temperature mora i češćih anoksičnih uvjeti u plićacima. Također je potrebno razvijati planove upravljanja područjima NATURA 2000. Potrebno je razvijati i mjere koje će u svrhu razvijanja nepoljoprivrednih djelatnosti prezentirati postojeću prirodnu baštinu na području FLAG-a. Potrebno je izrađivati više EU projekata kojima se ističe bogatstvo prirodne baštine putem biorazlikosti, krajolika, mora i priobalja s ciljem očuvanja i zaštite. Svim zaštićenim područjima upravlja županijska Javna ustanova za upravljanje zaštićenim dijelovima prirode „Priroda“. U Dodatku 2 je više informacija o prirodnoj baštini.

2.1.4.1. Zaštita okoliša

Područje FLAG-a karakterizira velika posvećenost zaštiti okoliša posebice zbog razvijenog turizma zbog kojeg svakodnevno gravitira veliki broj ljudi, zbog čega područjima prijete veliko onečišćenje tla, zraka i vode. Prema podacima Nastavnog zavoda za javno zdravstvo u Rijeci, na području FLAG-a, prema prikupljenim uzorcima vode za piće iz vodoopskrbnog sustava **liburnijskog područja** (Tunel Učka, Vela Učka, Mala Učka, Rečina i Sredić) te fizikalno-kemijskim pokazateljima, može se ustanoviti da je zdravstvena **kakvoća vode za piće ispravna**. Učestalost uzimanja uzoraka vode za piće iznosi 22 mjesečno odnosno 264 puta godišnje. **Kakvoća zraka** iz mjernih postaja Opatija-Gorovo, Viškovo-Marinščina pokazala je **ispod granične vrijednosti** zraka što znači da ne postoji ili je najmanji mogući rizik od štetnih učinaka na ljudsko zdravlje i/ili okoliš u cjelini. Ocjena kakvoće mora za kupanje na plažama promatrana je kroz prikupljenih 34 uzoraka na Liburnijskom području. Analiza prikupljenih podataka pokazala je **izvrsnu kakvoću mora** na 33 uzoraka dok je 1 uzorak sa kupališta u Gradu Opatiji ocijenjen zadovoljavajućim. Zahvaljujući Upravnom odijelu za komunalni sustav i zaštitu okoliša Opatija te brojnim udrugama poput udruge Žmergo koja je provodila brojne kampanje i projekte poput Zelena čistka, Plava Čistka, S.O.S. za Jadran. Liburnijsko područje smatra se ekološki održivim. Na području **Grada Cresa i Malog Lošinja** problematika zaštite okoliša otoka je iznimno značajna jer otoci, kao relativno izolirane cjeline, predstavljaju zasebne eko-sustave. **Stanje okoliša** ocjenjuje se **zadovoljavajućim, kakvoća zraka je prve kategorije, more izvrsne kakvoće**, međutim **postupanje s otpadom**, bez obzira na pozitivne pomake **ne smatra se u cijelosti zadovoljavajućim**. Potaknuti spoznajom o važnosti zaštite okoliša osnovane su brojne udruge koje provode brojne kampanje te projekte zaštite okoliše. Na svečanoj dodjeli nagrada za održivo i pristupačno upravljanje turizmom, uključujući dostignuća na području zaštite okoliša, održanoj u Bruxellesu 22. travnja 2016., Mali Lošinj osvojio je nagradu Europskog sustava pokazatelja za održivi razvoj (ETIS) - nagradu za širinu i dubinu

prikupljenih spoznaja o praksama održivog turizma na otoku, zahvaljujući projektu koji broji 130 pokazatelja. Ukupno ima 78% lokalnih tvrtki uključenih u programe zaštite okoliša i klimatskih akcija, 89% poduzeća prebacilo se na niskoenergetsku rasvjetu, a 47% stanovništva sudjeluje u lokalnoj strategiji i planovima za smanjenje onečišćenja bukom i svjetlosnog onečišćenja.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
<ul style="list-style-type: none"> • Osjetljivo područje radi postojanja NATURA 2000 i režimima zaštite • Priroda baština (flora i fauna) mogu biti ugrožene, naročito u turističkoj sezoni • Radi promjene klimatskih uvjeta može se poremetiti eko sustav šuma (požari, suša), podizanje razine mora radi temperaturnih razlika • Moguća onečišćenja okoliša i mora u naseljenim mjestima 	<ul style="list-style-type: none"> • Razviti planove upravljanja NATURA 2000 područja • Praćenje i provedba mjera zaštite na području NATURA 2000 • Pažljiv odabir nepoljoprivrednih djelatnosti na zaštićenim područjima • Praćenje i kontrola eko sustava mora i šuma • Izrađivati projekte kojima se ističe bogatstvo prirodne baštine putem biorazlikosti, krajolika, mora i priobalja s ciljem očuvanja i zaštite • Kontinuirana kontrola kakvoće vode za piće, mora, zraka i tla

2.1.5. Kulturno-povijesna i tradicijska baština

Zemljopisni položaj područja FLAG-a omogućio je stvaranje bogate, zanimljive i duge povijesti na svih njegovim područjima što dokazuju brojni povijesno-kulturni i tradicijski spomenici od rimskih do današnjih dana. Ističemo **Opatiju** koja je poznata je po svojoj dugoj tradiciji bavljenja turizmom od kada je izgrađen prvi hotel na Jadranu, hotel Kvarner. Naselje se razvilo oko benediktinske Opatije Sv. Jakova koja se prvi put spominje 1453. godine te je brojila svega 250 stanovnika orijentiranih na pomorstvo, poljodjelstvo i ribarstvo. **Mošćeničku Dragu** povezujemo s Crkvom sv. Petra gdje se još uvijek nalaze ostaci opatije te s kamenicom za blagoslovljenu vodu iz 1573. godine koja je ispisana glagoljicom. S glagoljicom povezujemo i Mošćenice, srednjovjekovni grad iznad Mošćeničke Drage i plažu Sv. Ivan. Tradicionalno se održava smotra i regata tradicijskih barki na jedra. Područje **Cresa i Lošinja** u prošlosti činilo je cjelinu te se u antikno doba zvalo zajedničkim imenom Apsyrtydes prema legendi o mitskom junaku Apsyrtu. Naselja na otocima koja bilježe povijest stariju od 4000 godina su: Lubenice, Osor (sjedište biskupije u 19. st.) i Beli. U 17. stoljeću se u Malom Lošinju počinje sve jače razvijati ribarstvo i pomorstvo te daljnjim razvitkom brodogradnje i pomorstva mjesto doživljava procvat u 18. i 19.st. Stanovništvo postaje poznato po izradi jedrenjaka i najboljim pomorcima na Mediteranu. Zahvaljujući klimi, počeo se razvijati zdravstveni turizam pa je 1892. proglašen klimatskim lječilištem ukazom Ministarstva zdravstva Austro-ugarske monarhije te je postao jedno od omiljenih odmorišnih destinacija aristokracije koja je na otoku izgradila brojne vile i ljetnikovce. Popis materijalne i nematerijalne kulturne baštine nalazi se u Dodatku broj 3. Tradicijska baština se odnosi na izgradnju malih barki kao što je kvarnerski i lovranski guc te lošinjska pasara koje su i danas u upotrebi i predmet su izrade i provedbe EU projekata. Na otocima Cres, Lošinj, a naročito Ilovik imali su nekad, ali i danas poljoprivrednu tradiciju baziranu prvenstveno na maslinarstvu, vinogradarstvu i povrtlarstvu. O nekadašnjem intenzivnom bavljenju maslinarstvom danas svjedoči toš za masline u Iloviku i Mošćeničkoj Dragi. Povijesno-kulturna i tradicijska zajedno s prirodnom baštinom, kao dio Kvarnerske destinacije, se ne koristi dovoljno u turističkoj ponudi kako bi područje FLAG-a bilo više prepoznatljivo u odnosu na ostale prepoznatljive jadranske destinacije. To je ujedno posljedica nedovoljne njene valorizacije, promocije i

izrade EU projekata. Ukupan broj zaštićene kulturne baštine iz Liste zaštićenih kulturnih dobara Republike Hrvatske za nepokretna kulturna dobra, pokretna kulturna dobra i nematerijalna kulturna dobra za područje FLAG-a prikazuje se u slijedećoj tablici. Popis zaštićenih kulturnih dobara Republike Hrvatske nalazi se u Dodatku 3.

Tablica 3: Zaštićena kulturna baština na području FLAG-a Vela vrata

VRSTA	NEPOKRETNOST		POKRETNOST			NEMATERIJALNO
	Pojedinačno	Kulturno-povijesna cjelina	Pojedinačno	Zbirka	Muzejska građa	
FLAG	93	36	27	17	4	1

Izvor: Registar kulturnih dobara RH, Ministarstvo kulture, 2016.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
<ul style="list-style-type: none"> Nedovoljno iskorištena povijesno-kulturna i tradicijska baština u svrhu stvaranja turističke ponude i prepoznavanja unutar destinacije Kvarner Nedovoljna promocija svih znamenitosti na području FLAG-a Manjak programa i EU projekata održivog korištenja prirodne, kulturne te tradicijske baštine Nedovoljno promoviranje ribolovne baštine u turističku ponudu Nedovoljna valorizacija baštine 	<ul style="list-style-type: none"> Potrebno je uložiti u zaštitu i obnovu kulturnih spomenika i znamenitosti Potrebno je izraditi više EU projekata koji bolje valoriziraju kulturno-povijesnu i tradicijsku baštinu Potrebno je uložiti više sredstava u promociju znamenitosti te tradicijske baštine poput izgradnje malih barki (kvarnerski i lovranski guc te lošinjska pasara) na područjima koja nisu prepoznata u turističkoj ponudi

2.1.6. Stanje infrastrukture

2.1.6.1. Društvena infrastruktura

Na području FLAG-a postoji uređena društvena infrastruktura u rasponu od odgoja do visokoškolskog obrazovanja, socijalne skrbi i zdravstva, muzeja i drugih ustanova. Na liburnijskom području je vrlo razvijena jer postoji obrazovna predškolska, osnovna, srednjoškolska i visokoškolska infrastruktura, kulturna, zdravstvena, za socijalnu skrb. U ostalim JLS postoji slična društvena infrastruktura pa cijeli pregled se nalazi u sljedećoj tablici. U Dodatku 3. je opisana društvena infrastruktura. U sklopu strukovnih škola na području FLAG-a, kao i na cijelom području PGŽ, nema razreda za obrazovanje ribara. Potrebno obrazovanje ribari stječu praktičnim učenjem kroz rad kod ribara i prijenosom tradicije ribarstva. Bez obzira na nedostatak formalnog obrazovanja, ribari posjeduju vještine, kompetencije i znanje potrebno za ovu djelatnost. Ponuda kulturnih sadržaja na području FLAG-a je zadovoljavajuća u ljetnoj sezoni, međutim ne i u ostalom dijelu sezone jer nedostaju kulturni objekti, osim galerijskih prostora.

Tablica 4. Društvena infrastruktura na području FLAG-a Vela vrata

Tip ustanove	ODGOJ I OBRAZOVANJE				KULTURA		SPORT		
	Predškolske ustanove	Osnovne škole	Srednje škole	Fakulteti/ Učilišta/Zaklade	Muzeji	Galerije	Sportske/školske dvorane		
FLAG	6	6	5	4	8	15	8		
Tip ustanove	SOCIJALNA SKRB			ZDRAVSTVO					
	Odgojni dom	Učenički dom	Domovi za starije osobe	Bolnica	Opće/ Turističke ambulante	Stomatološke	Ljekarne	Dom zdravlja	Poliklinika
FLAG	1	1	7	2	9	8	11	4	8

Izvor: izrada autora prema podacima na web stranicama obuhvaćenih JLS

2.1.6.2. Prometna infrastruktura

Cestovna infrastruktura utječe na dostupnost područja gdje je razvijen turizam, kao što je to na području FLAG-a. Povezanost područja je zadovoljavajuća obzirom na obalno-kontinentalni i otočki dio. Na području grada Cresa protežu se dvije državne ceste DC 100, DC 101 dužine 61 km, te dvije županijske ceste dužine 11,3 km. Otok Cres je povezan s otokom Lošinjem preko pokretnog mosta u Osoru koji se dva puta dnevno zatvara za cestovni te otvara za nautički promet. Cestovnu mrežu na području liburnijskog dijela FLAG-a čine državna cesta D-99 te niz razvrstanih županijskih i lokalnih cesta, te ostalih nerazvrstanih cesta i putova. Navedena državna cesta povezana je na autoput A6 i A7 te tunelom Učka prema Istarskom ipsilonu što omogućuje brzu povezanost područja s europskim centrima kako za prijevoz robe tako i putnika.

Razvoj **lučke infrastrukture** povezuje cestovnu i drugu kopnenu infrastrukturu za povezivanje otočkih luka sa ostalim lukama te kopnenim zaleđem. Na području FLAG-a važne su **otvorene luke** za javni promet od županijskog značaja kao što su Mošćenička Draga, Lovran, Opatija, Cres i Mali Lošinj. Sidrište za prihvat putničkih brodova za kružna putovanja u međunarodnom prometu ima luka u Opatiji. Za upravljanje navedenih luka, osnovane su: Lučka uprava Opatija-Lovran-Mošćenička Draga za 10 luka: Preluk, Volosko, Dražica, Opatija, Portić, Ičići, Ika, Lovran, Medveja i Mošćenička Draga, s ciljem izgradnje luka županijskog i lokalnog značaja; Lučka uprava Cres i Lučka uprava Mali Lošinj. Najznačajnija luka u RH je Rijeka, u neposrednoj blizini područja FLAG-a radi odličnog geostrateškog položaja. Tako morski prolaz Vela Vrata su ulazni put prema luci Rijeka. Za nautički turizam važne su nautičke luke kojih ima četiri na području FLAG-a: Cres, Mali Lošinj i Ičići i Opatija. Ova u Malom Lošinju je posebno važna luka jer je smještena na plovnom putu između Istre i Dalmacije. Mali Lošinj povezan je s trajektnim linijama preko otoka Cresa (Porozina i Merag) i glavnom cestovnom magistralom, već spomenutom D100, koja počinje od trajektne luke Porozina, prolazi uzdužno Cresom i Lošinjem te završava u Malom Lošinju. Također je od izuzetne važnosti povezanost katamarana linijom Pula-Unije-Mali Lošinj-Ilovik-Silba-Zadar te Mali Lošinj- Pula-Rovinj-Poreč-Venecija koje prometuju samo u ljetnim mjesecima. Otok Cres je povezan s dvije trajektne linije: Porozina-Brestova koja povezuje kopneni dio područja FLAG-a i Valbisk-Merag koja se povezuje s otokom Krkom pa dalje cestovnim pravcem i mostom Krk povezuje s ostatkom Hrvatske. Isto tako, Cres je povezan s linijom katamarana Mali Lošinj-Ilovik-Susak-Unije-Martinšćica-Cres-Rijeka. Frekvencija linija je bolja tijekom turističke sezone nego u ostalom dijelu godine.

Zračni promet zastupljen je na području FLAG-a s dvije zračne luke od 4 koliko ih je u PGŽ: Zračna luka Mali Lošinj i Unije (sportske zračne luke). Postoji također u Malom Lošinju pristanište za hidroavione.

2.1.6.3. Komunalna infrastruktura

Vodoopskrba: Glavni izvor vode za **Cres i Mali Lošinj** je Vransko jezero na otoku Cresu, iako sjeverni dio otoka Cresa nije pokriven vodoopskrbnim sustavom. Otoci Unije, Ilovik, Male i Vele Srakane priključeni su na vodoopskrbni sustav od 2013. Na otoku Susku, nije izgrađena lokalna vodoopskrbna mreža, ali postoji vodosprema 750 m³, crpna stanica za prihvat vode sa vodonosca i tlačni cjevovod od pristaništa za vodonosce do vodospreme i opskrba mreža u naselju. Na preostalom području priključenost na vodovod iznosi visokih 98%. Osim vodovodne mreže na području Malog Lošinja postoji 8 javnih bunara, 12 javnih cisterni i 1916 privatnih cisterni. **Cres i Lošinj** se opskrbljuju vodom putem tri veće (kapacitet 90 l/s) i jedne manje (kapaciteta do 59 l/s) potopne crpke i uređajem za dezinfekciju pitke vode. Na crpilištu, na nadmorskoj visini 220 m nalaze se dvije vodospreme ukupnog kapaciteta 3500 m³ iz kojih voda gravitacijom snabdijeva naselja na sjevernom i južnom ogranku. Grad Mali Lošinj opskrbljuje se preko Južnog ogranka dužine

45 km, koji se proteže do Velog Lošinja, te se na taj ogranak nadovezuje i ogranak za Punta Križu. Sjeverni dio otoka Cresa nije pokriven vodoopskrbnim sustavom. Velikim ulaganjima u vodoopskrbu u 2015. godini, **Grad Opatija** je osigurao dovoljne količine vode tijekom cijele godine, izgradio javnu vodovodnu mrežu u ostalim naseljima te osigurao učinkovitije upravljanje vodnim resursima iz vlastitih izvorišta. Sustav vodoopskrbe odvija se putem vodoopskrbnog sustava Liburnijske rivijere i zaleđa te obuhvaća izvorišta V. Učka, M. Učka, Tunel Učka, Rečina, sustav transportnih, tlačnih i opskrbnih vodoopskrbnih cjevovoda, prekidnih komora, vodosprema, crpnih stanica i reducir-stanica. **Općina Lovran** opskrbljuje se riječkim vodoopskrbnim sustavom iz izvora Zvir i izvora Rječine. Glavni dovodni sustav vode za područje Općine Lovran se nalazi u obalnoj zoni i odvija se preko vodospreme Lokva od 2.000 m³ u koju voda dolazi dugim tlačnim cjevovodom profila 250 mm iz crpne stanice Opatija I i cjevovodom profila 200 mm iz izvora Mala Učka, Vela Učka i Rečina te tunel Učka. Područje opskrbe Općine Mošćenička Draga, zajedno sa Gradom Opatija te općinom Lovran, upravlja Komunalno poduzeće Liburnijske vode d.o.o. Opatija, odnosno u vodoopskrbni sustav Opatija.

Sustav odvodnje: Najrazvijenije sustave odvodnje otpadnih voda imaju Mali Lošinj i Cres. Na sustav prikupljanja otpadnih voda Cresa priključeno je 90% stanovnika, a na sustav Mali Lošinj 71%. Na Lošinju se planira objedinjavanje sustava i izgradnja uređaja za pročišćavanje sanitarnih otpadnih voda visokog stupnja obrade. Izgrađen je sustav za naselja Sunčana uvala i Zaglav/Miholašćica na području grada Cresa. Na otoku Susku izgrađen je kanalizacijski sustav s biološkim uređajem za pročišćavanje voda i na njega je priključeno 60% stanovništva. Planira se nastaviti izgradnja sustava pročišćavanja otpadnih voda na području Cresa (sustav odvodnje Orlec), Malog Lošinja i Velog Lošinja u periodu od 2018. do 2023. godine s različitim stupnjem pred-tretmana i sa 1. ili 2. stupnjem pročišćavanja. Potrebno je nastaviti s ulaganjima u razvijanje sustava vodoopskrbe i odvodnje na području FLAG-a.

Otpadne vode Malog Lošinja skupljaju se gravitacijskim kolektorima dužine 9.350 m preko crpne stanice tlačnim cjevovodom na lokaciju Kijac. Na Kijcu se nalazi uređaj za pročišćavanje s finom rešetkom, mjernim uređajem, taložnicom i dozažnim sifonom. Podmorski ispust je dužine 500 m na dubini od 69 m. Drugi dio Malog Lošinja, tj. turistički objekti (hoteli i autokamp) na predjelu Čikat spojeni su gravitacijskim cjevovodima dužine 1.100 m na dvije crpne stanice i podmorskim ispustom dužine 510 m upuštaju se u more na dubini od 45 m. Oborinske vode Liburnijske obale i zaleđa se preko bujičnih vodotoka odvođe u obalno more ili slobodno irigiraju u tlo (šire zaleđe) bez prethodnog pročišćavanja.

Komunikacijska infrastruktura: Gotovo cijelo područje FLAG-a pokriveno je fiksnom telefonijom kao i dostupnošću mobilne mreže. Pokrivenost Internetom također je zadovoljavajuća, no **brzine su male**, najviše kućanstva koristi brzinu pristupa do 4 Mbit/s (prosjeak Republike Hrvatske-19,1%, prosjeak EU-53,8%²) što je veliki ograničavajući razvojni faktor i potrebno je što hitnije uvesti širokopojasni brzi Internet. Glavne telekomunikacijske građevine na liburnijskom području su radio relejni sustav i radijski koridori, magistralni svjetlovodni kabel Rijeka–Pazin te mjesna pristupna centrala u Opatiji. Iako je izgrađenost telekomunikacijske mreže zadovoljavajuća, planira se rekonstrukcija te izgradnja novih građevina radi implementacije novih tehnologija. Ovdje se prvenstveno misli na zamjenu TK³ kabela s bakrenim vodičima sa optičkim kabelima, kao i poboljšanje pokrivanja mobilne mreže te povećanje kapaciteta mreža i uvođenje novih usluga. Zbog zahtjeva za većim brzinama i kvalitetnijim širokopojasnim uslugama u pokretnoj i nepokretnoj telekomunikaciji bit će potrebno modernizirati, obnoviti dograditi i izgraditi nove elektroničke komunikacijske infrastrukture i mreže.

² OP Konkurentnost i kohezija 2014.-2020.

³ TK-Telekomunikacijskog

Energetika: Pokrivenost FLAG-a **električnom mrežom** je 100%. Područje FLAG-a je jedno od najsigurnije električnom energijom napajanih područja u RH. Distributivna mreža se trajno nadograđuje kako bi se priključivale na srednje naponsku mrežu zbog kontinuiranog povećanja potrošnje u domaćinstvima. Distributivna mreža srednje naponska i niskonaponska prati lokalni razvoj. Mreža se razvija tako da se postupno prijeđe na tri naponske razine 110-20-0,4 kV. Postupno će se ukinuti srednje naponske razine 35 i 10 kV. Distributer za obavljanje djelatnosti električne energije za područje FLAG-a je HEP ODS - Elektroprimorje Rijeka. No, potrebna je rekonstrukcija niskonaponske mreže prvenstveno u vidu zamjene zračnih vodova podzemnim, kao i gradnja novih trafostanica. Područje Grada Malog Lošinja električnom energijom napaja se iz TS 110/35 kV. Područje Grada Cresa napaja se električnom energijom na 10 kV razini, iz 2 TS 35/10(20), dok se distribucija električne energije provodi iz 47 TS 10(20)/0,4 kV. Na području Cresa instalirane su tri **sunčane elektrane** (od kojih jedna javna). U planu je izgradnja 75 OIE postrojenja u javnom i privatnom vlasništvu (pretežno). Najviše projekata odnosi se na izgradnju sunčanih elektrana. Energetske potrebe Grada Opatije podmiruju se korištenjem električne energije i lož ulja. Na području Grada Opatije, Lovrana i Mošćeničke Drage postoji vrlo malo uređaja za korištenje obnovljivih izvora energije i to isključivo za proizvodnju tople vode.

Otpad: Na području PGŽ-a nalazi se središnji dio integralnog sustava gospodarenja otpadom, Županijski centar za gospodarenje otpadom Marišćina (ŽCGO). Otpad je važno pitanje zaštite okoliša za sve JLS te postaje strateški resurs od kojeg se dobivaju određene količine energije i omogućuje saniranje ili zatvaranje postojećih odlagališta, saniranje preostalih 'crnih točaka' i lokacija u okolišu s visoko opterećenim otpadom te povećanje svijesti stanovništva o materijalnim i energetskim svojstvima pojedinih vrsta otpada. Komunalni otpad u JLS-ima FLAG-a sakupljaju komunalna društva i odlažu na odlagališta komunalnog otpada i to su Pržiću na Cresu, Kalvariji na Malom Lošinj u te jedno divlje odlagalište na otoku Cresu, dok na liburnijskom dijelu ne postoji odlagalište već se otpad odvozi na obližnje odlagalište Osojnica. Potrebno je planirati izgradnju reciklažnih dvorišta za komunalni i drugi otpad. Otpad koji se baca u otvoreno more ili nastaje u lukama postaje sve veći problem za okoliš i čistoću mora pa se trebaju pokrenuti aktivnosti za njegovo prikupljanje i smještanje na odlagalištima.

2.1.6.4. Poslovna infrastruktura

Na području FLAG-a postoji **5 poduzetničkih zona**⁴ koje su smještene u gradovima Cres, Mali Lošinj te u općini Lovran. Radi karakterističnog reljefa FLAG-a, područje nema mogućnosti pokretanja velikih poslovnih zona, no sukladno prostornim mogućnosti utvrđene su prostornim planovima male zone. **Grad Cresa** osnovao je poduzetničku zonu za malo i srednje poduzetništvo »Volnik« u Cresu, površine 9,3 ha. Unutar ove poduzetničke zone nalazi se stanica za tehnički pregled vozila, skladište Cresanke, Upravne zgrade Vodoopskrbe i odvodnje, autocentar, trgovački objekt. Na **području Malog Lošinja** nalazi se poduzetnička zona Kalvarija koja se prostire na 23,11 ha koja je jednim dijelom izgrađena i infrastrukturno opremljena. Unutar ove zone svoje poslovanje obavlja devetnaest poslovnih subjekata. **Općina Lovran** ima predviđenu poduzetničku zonu prostornim planom uređenja Općine Lovran za koju je potrebno izraditi Urbanistički plan uređenja (UPU-5), koja se nalazi u zoni „Labinsko“. Ona nije u fazi izgradnje, niti se izrađuje projektna dokumentacija. U funkciji su zone u kojoj posluju gospodarski subjekti: „Radnik“ d.d., i „Elind“ d.o.o.

2.1.6.5. Ribarska infrastruktura

Na području FLAG-a ne postoje posebne ribarske luke. Ribarska se plovila uglavnom sidre u postojećim lukama Opatije, Lovrana, Mošćeničke Drage, Malog Lošinja i Cresa. Time u

⁴ Analiza poduzetničkih zona Primorsko-goranske županije, RRA PORIN, 2016.

turističkoj sezoni postoji **pomanjkanje mjesta za vezivanje u lukama za ribarska plovila**. Na području FLAG-a postoji ukupno **19 iskrcajnih mjesta** koja u većini mjesta nisu adekvatno opremljena pa ribari ne mogu odložiti ribu na rivu, a imaju otežan pristup prometnih vozila za odvoz ribe. Za ribarska plovila duljine preko 15 metara određena su sljedeća iskrcajna mjesta: Martinšćica, Lovran, Mošćenička Draga te luka Mali Lošinj uz trajektnu rampu. Što se tiče iskrcajnih mjesta koje služe za ribarska plovila duljine ispod 15 metara navedene su luke Cres, Volun, Opatija, Ičići i Ika.

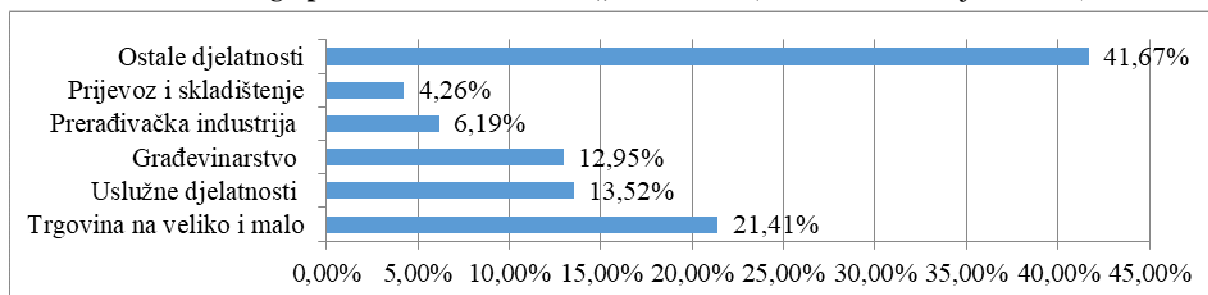
RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
<ul style="list-style-type: none"> • Ne postoji formalno obrazovanje za ribarstvo • Nedovoljna frekvencija brodskih linija za otoke izvan turističke sezone • Nedostatno izgrađen sustav otpadnih voda • Nedovoljna brzina Interneta • Manje OIE na liburnijskom području • Nedostatak mjesta za vezivanje za ribarska plovila u turističkoj sezoni • Neadekvatna i nedostatna infrastruktura niskonaponske mreže • Slabo opremljenost infrastrukture iskrcajnih mjesta • Nedostatak kulturnih sadržaja izvan sezone • Nedostatak prikupljanja otpada iz mora i luka 	<ul style="list-style-type: none"> • Uvođenje razreda za ribarstvo u strukovne škole • Uvrštenje učestalijih brodskih linija s otocima izvan turističke sezone • Dovršenje izgradnje sustava otpadnih voda • Uvođenje potpunog širokopojasnog brzog Interneta i poboljšanje TK • Poticanje OIE na liburnijskom području • Veći broj vezova za ribarska plovila • Unapređenje infrastrukture iskrcajnih mjesta • Rekonstrukcijska niskonaponske mreže (zamjena za podzemne) te izgradnja novih trafostanica • Uvođenje kulturnih sadržaja i izvan sezone • Prikupljanje morskog otpada

2.2. Gospodarske značajke područja FLAG-a Vela vrata

2.2.1. Opće gospodarske značajke

Najvažnije gospodarske djelatnosti na području FLAG-a su one povezane s turizmom i uslužnim djelatnostima. Ima ukupno 1.243 aktivnih trgovačkih društava (TD) od kojih je 1.227 malih, 11 srednjih te 5 velikih. Od ukupno 7.160 zaposlenih u TD-ima, 3.291 ih je zaposleno u malim, 1.355 u srednjim te 2.514 u velikim TD-ima. Najvažnija djelatnost na području Opatije su djelatnosti vezane uz djelatnosti pružanja smještaja i pripreme i usluživanja hrane budući je to jedna od posjećenijih turističkih destinacija županijskog i hrvatskog turizma. Na području Mošćeničke Drage i Lovrana najviše su zastupljene djelatnosti pružanja smještaja i pripreme i usluživanja hrane, te nešto manje ribarstvo i uslužne djelatnosti. Većina stanovništva liburnijskog kraja zaposlena je u susjednim gradovima, Rijeci i okolici. Najvažnije gospodarske djelatnosti na području Malog Lošinja su djelatnosti pružanja smještaja i pripreme i usluživanja hrane, trgovina, brodarstvo i brodogradnja te ribarstvo. Na otoku djeluje i niz manjih tvrtki koje s djelatnostima u funkciji razvitka turizma i cjelogodišnjeg života na otoku.

Grafikon 1: Struktura gospodarstva TD-a FLAG-a „Vela Vrata. (Izvor: HGK-ŽK Rijeka, 2016.)

Na području Cresa najvažnije gospodarske djelatnosti su pružanje smještaja i pripreme i usluživanja hrane, poljoprivreda (pčelarstvo, maslinarstvo i stočarstvo) i ribolov. Što se tiče strukture djelatnosti TD-a najzastupljenije je pet djelatnosti iz Grafikona 1 s gotovo 60%-tnim učešćem od ukupnih djelatnosti područja koje čine trgovina na veliko i malo koja zauzima 21,41%, djelatnosti pružanja smještaja i pripreme i usluživanja hrane sa 13,52%, građevinarstvo sa 12,95%, prerađivačka industrija sa 6,19% te prijevoz i skladištenje sa 4,26% dok sve ostale djelatnosti imaju udjel od 41,61%. U sljedećoj tablici možemo vidjeti ostvarenje ukupnih prihoda TD-a u 2015. godini od 3.756.368.665 HRK, a najveće su prihode ostvarili TD-i na području Grada Opatije u iznosu 1.890.616.907,00 HRK, ujedno i s najvećom dobiti. Najmanje prihode su ostvarili TD-i na području Općine Mošćenička Draga u iznosu od 59.784.270,00HRK, i uz najmanju dobit. Razlog tome je odnos broja stanovnika i TD-a u tim JLS-ima. Ukupan uvoz u 2015. godini je iznosio 133.885.899HRK koji se najviše odnosi na Opatiju, ukupno 89.989.353 HRK, a najmanje za Mošćeničku Dragu (727.298 HRK). Najveći gubitak razdoblja bilježe TD-i iz Malog Lošinja u iznosu 242.467.474 HRK, dok su najmanji gubitak ostvarili TD-i s područja Mošćeničke Drage u iznosu od 1.097.843 HRK.

Tablica 5: Ekonomski pokazatelji TD po JLS FLAG-a Vela vrata za 2015

JLS		OPATIJA	LOVRAN	MOŠĆENIČKA DRAGA	MALI LOŠINJ	CRES	FLAG
BROJ TRGOVAČKIH DRUŠTAVA	Ukupno	661	141	65	288	88	1243
	Malo	653	140	65	283	86	1227
	Srednje	5	1	0	4	1	11
	Veliko	3	0	0	1	1	5
BROJ ZAPOSLENIH	Ukupno	3123	742	131	1736	1428	7160
	Malo	1449	490	131	683	538	3291
	Srednje	461	252	0	425	217	1355
	Veliko	1213	0	0	628	673	2514
UKUPNI RASHODI		1.785.552.274	280.128.759	56.861.710	1.067.422.447	566.403.475	3.756.368.665
UKUPNI PRIHODI		1.890.616.907	284.944.399	59.784.270	864.458.245	592.494.495	3.692.298.316
GUBITAK RAZDOBLJA		56.801.086	8.037.133	1.097.843	242.467.474	3.173.603	7.448.666.981
DOBIT RAZDOBLJA		130.355.655	10.698.167	3197419	32.245.108	25.512.834	202.009.183
UVOZ U RAZDOBLJU		89.989.353	1.146.444	727298	31.326.896	10.695.908	133.885.899

Izvor: HGK-ŽK Rijeka, 2016.

Tablica 6. Indeks razvijenosti za područje FLAG-a Vela vrata 2014.-2016.

JLS	Razvojna skupina	Indeks razvijenosti	Vrijednosti osnovnih pokazatelja za JLS					Stupanj obrazovanja (VSS, 20-65), (2011.) (%)
			Prosječni dohodak po stanovniku (kn)	Prosječni izvorni prihodi po stanovniku (kn)	Prosječ na stopa nezap. (%)	Opće kretanje stanovništva (2016./2006.)	Indeks starenja (2011.)	
Opatija	8	111,572	39.279,03	7.626,00	10,47%	93,35	218,4	38,14%
Mali Lošinj	8	111,493	35.107,10	6.599,80	6,36%	101,06	122,2	21,50%
Cres	8	111,395	36.302,24	6.610,31	4,18%	101,12	151,8	21,64%
Lovran	7	107,445	34.924,20	5.202,51	11,90%	93,43	210,9	29,51%
Mošćenička	7	107,188	32.564,72	5.892,33	8,26%	92,41	207,6	25,28%

Draga								
FLAG	7,6	109,8186	35635,458	6386,19	8,23%	96,274	182,18	27,21%

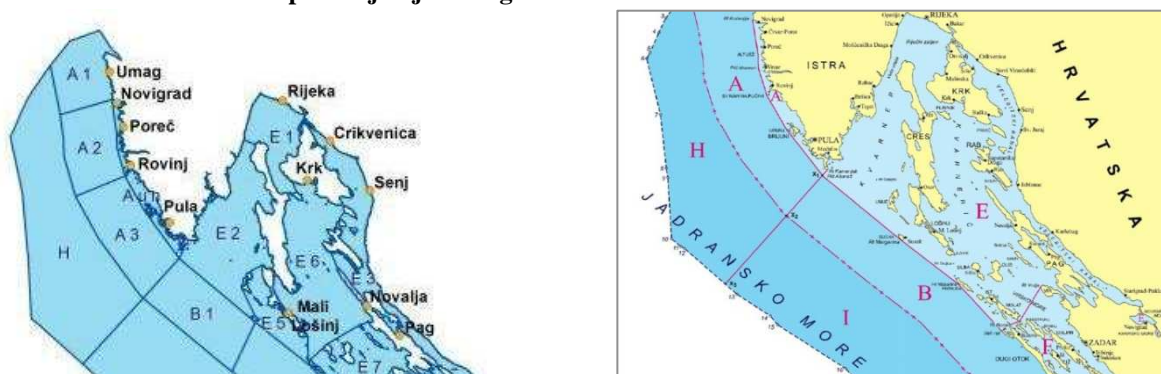
Izvor: Ministarstva regionalnog razvoja i fondova EU, 2019.

Područje FLAG-a karakterizira visok indeks razvijenosti njenih JLS i to iznad prosjeka RH. Najviši dohodak po stanovniku ima Opatija u razdoblju od 2014.-2016. dok je najmanji zabilježen u Općini Lovran. Prosječni dohodak per capita na području FLAG-a iznosio je 35.635 HRK, dok je prosječni izvorni prihod per capita iznosi 6.386 HRK. Prosječna stopa nezaposlenost iznosila je 8,23% te možemo vidjeti da najveću stopu nezaposlenosti imala Općina Lovran. Ukupan broj obrta na području FLAG-a iznosi 1043.

2.2.2. Ribarstvo i akvakultura

Ribarstvo je prisutna djelatnost na području FLAG-a zahvaljujući povoljnom geografskom položaju o čemu govori i dugogodišnja tradicija ribarstva u ovim krajevima. Sukladno Pravilniku o granicama u ribolovnom moru (NN 5/11) ribolovno područje FLAG-a obuhvaća područje ribolovnih zona E, B i I, te područje ribolovnih podzona E1, E2, E5, E6 te B1 i B2 kao što je i prikazano na slici 2. Unutar područja E obuhvaća područje sjevera od hridi Masarine prema rtu Margarina (otok Susak) do pličine Albanež, uključujući Riječki zaljev i Cresko-Lošinjski akvatorij. Unutar područja B obuhvaćen je dio podzone B1 i B2 koje spajaju točke X1-pličina Albanež-rt Margarina(otok Susak)-hrid Masarine. Ribolovna zona I nalazi se u vanjskom ribolovnom moru RH i obuhvaća dio ZERP-a RH.

Slika 2 i 3: Ribolovne zone i područja Sjevernog Jadrana i FLAG-a Vela vrata

Na cijelom području FLAG-a nalazi se ukupno 9 TD-a koja obavljaju djelatnost ribarstva. Svrstavaju se u mala poduzeća izuzev jednog, srednjeg koji se nalazi u Cresu. Na cijelom području FLAG-a je zaposleno 125 osoba u TD-ima koji se bave ribarstvom. Ukupan njihov ostvaren prihod u 2015. godini iznosio je 105.360.975,00 HRK, dok je dobit iznosila 4.411.474,00 HRK. Na području Grada Opatije evidentirana su dva TD-a koja ostvaruju 2015. godine 1.046.258,00 HRK prihoda te broje dvije zaposlene osobe. Najviše zaposlenih osoba evidentirano je u Cresu, ukupno 55 te su ostvarili ujedno i najveću dobit od ukupno 3.639.616,00 HRK, a veliki dio svojih prihoda 52,09% ostvaren je od prodaje u inozemstvu. Jedino područje koje je ostvarilo gubitak je Mali Lošinj koji je u 2015. godini od 4.295.865,00 HRK. Broj **obrta u ribarstvu** na području FLAG-a u 2017. godini je iznosio 136 kao što možemo vidjeti u Tablici 8, od čega je najviše registriranih obrta u Općini Lovran ukupno 64, dok ih je najmanje u Gradu Opatija ukupno 8. Broj ribara u FLAG-u čini ukupno 29,8% ukupnog broja ribara na području PGŽ, odnosno ukupno 4,06% ukupnog broj ribara na području RH. U sljedećim tablicama prate se TD-i i obrti u ribarstvu.

Tablica 7: Broj trgovačkih društva u djelatnosti ribarstva na području FLAG-a Vela vrata u 2015. g.

JLS	Broj TD	Učešće u %	Broj zaposlenih	UKUPNI PRIHODI	UKUPNI RASHODI	DOBIT POSLOVNE GODINE	GUBITAK POSLOVNE GODINE	PRIHOD OD PRODAJE U INOZEMSTVU	INVESTICIJE U NOVU DUGOTRAJNU IMOVINU
Opatija	2	0,30	2	1.046.258,00	965.033,00	65.907,00	0	0	119.667,00
Cres	1	13,99	55	82.896.672,00	78.387.624,00	3.639.616,00	0	43.182.500,00	0
Mali Lošinj	4	0,013	28	14.646.725,00	18.617.417,00	252.789,00	4.295.865,00	418.823,00	1.836.501,00
Mošćenička D.	2	3,08	40	6.771.320,00	6.199.107,00	453.162,00	0	0	464.147,00
Lovran	0	0	0	0	0	0	0	0	0
FLAG	9		125	105.360.975,00	104.169.181,0	4.411.474,00	4.295.865,00	43.601.323,00	2.420.315,00

Izvor: HGK-ŽK Rijeka, 2016.

Tablica 8: Broj obrta na području FLAG-a Vela vrata u 2017. godini

JLS	OBRTI U RIBARSTVU	Učešće u %	Ukupan broj obrta	Učešće u %
Opatija	8	5,9	291	27,9
Cres	9	6,6	170	16,3
Mali Lošinj	20	14,7	403	38,6
Mošćenička Draga	35	25,7	69	6,6
Lovran	64	47,0	110	10,6
FLAG	136	100	1.043	100
PGŽ	456	29,8	7.768	13,4
RH	3.347	4,06	75.899	1,4

Izvor: Obrtni registar RH, 2017.

Na području FLAG-a, postoji samo jedna ribarska zadruga „Liburnia Opatija“. Ističe se nedovoljno umrežavanje ribara kako bi lakše djelovali na tržištu. Na razini županije i JSL institucionalno se ne bave ribarstvom, osim slučajeva sudjelovanja na EU projektima od strane županije i pokušaju djelovanja ribarske burze zahvaljujući talijanskoj pomoći⁵.

2.2.2.1. Ulov ribe, školjaka, mekušaca i glavonožaca

Na području FLAG-a ulov ribe, školjaka, mekušaca i glavonožaca u 2016. godini je bio manji za ukupno 26,5% u odnosu na 2015. godinu. U Tablici 9. prikazan je najznačajniji ulov na području FLAG-a dok se detaljan ulov nalazi u Dodatku 10. Ulov trlje blatarice u 2016. je opao te je iznosio 64.706,72 kg, dok se povećao ulov srdele te je iznosio 103.957,50 kg u odnosu na 2015. Što se tiče glavonožaca ulov hobotnica se u 2016. godini drastično smanjio te je iznosio 20.500,45 kg, te isto tako i muzgavca čiji je ulov u 2016. godini smanjen na 22.587,17 kg. Razlozi smanjenja ulova ribe i glavonožaca su preveliki izlov ribe u prethodnim godinama koji je doveo do smanjenja ribljeg fonda te smanjenje broja ribara i ribarica. Osim smanjenja ulova ribe na području FLAG-a, ista situacija je na cijelom području RH. U RH u 2015. godini je zabilježeno 7.023.719,52 kg ulova manje u odnosu na 2014.godinu. Podaci o ulovu u 2016. godini u RH nisu dostupni. Inače plava riba čini 90% ukupnog ulova u Hrvatskoj. U cilju povećanja udjela ribarstva na području FLAG-a potrebno je povećati riblji fond ulaganjima u umjetne brakove, potapanjem brodova ili izgradnjom tematskih parkova. Ono što nedostaje na području FLAG-a je prerada ribe i ostalih vrsta pa bi trebalo više poticati prerađivače, naročito bijele vrste ribe. Kako je područje FLAG-a poznato po kvarnerskom škampu, potrebno je zaštititi ga oznakom izvornosti.

Tablica 9. Ulov morskih organizama na području FLAG-a Vela vrata za 2015. i 2016. godinu

Vrsta morskog organizma	Ulov 2015. (kg)	Ulov 2016. (kg)	Ukupno
SRDELA	85.086	103.957,50	189.043,50

⁵ Talijanski zakon 84/2001

TRLJA BLATARICA	87.848,13	64.706,72	152.554,85
KOZICE	27.731,00	32.690,00	60.421,00
ŠKAMP	36.947,38	25.043,28	61.990,66
MUZGAVAC	44.138,67	22.587,17	66.725,84
HOBOTNICA	52.260,28	20.500,40	72.760,76
OSTALI	283.667,90	184.775,47	468.443,29
FLAG	617.679,36	454.260,54	1.071.939,90
RH	72.357.057	-	-

Izvor: Ministarstvo poljoprivrede, Uprava ribarstva, 2016.

Pregled količine morskih organizama koji se iskrcavaju u ribarskim luka FLAG-a u 2015. i 2016. godini daje sljedeća tablica.

Tablica 10: Iskrcaj morskih organizama u iskrcajnim lukama na području FLAG-a u 2015. i 2016. g.

Iskrcajno mjesto	Iskrcaj u kg u 2015. godini	Iskrcaj u kg u 2016. godini
Brseč	13.766,80	1.206,50
Cres	152.507,11	61.130,25
Čikat	2.295,86	776,91
Ičići	1.995,80	226,00
Ika	16.446,50	9.624,36
Ilovik	4.097,05	726,40
Lovran	93.210,77	16.197,16
Mali Lošinj - dio uz trajektnu rampu	851.987,19	1.001.661,56
Martinšćica	4.742,90	2.818,05
Medveja	5.758,32	493,60
Mošćenička Draga	165.587,60	165.720,10
Mrtvaška	597,85	-
Nerezine vanjski dio mula	9.385,80	-
Opatija	3.307,60	1.087,98
Osor	476.739,05	9.077,08
Susak	337,50	21,90
Sveti Martin	1.135,00	1.040,25
Unije	571,30	516,00
Valun	2.224,25	474,70
UKUPNO	1.806.694,25	1.272.798,80

Izvor: Ministarstvo poljoprivrede, Uprava ribarstva, 2016.

Iz tablice možemo vidjeti da je za 42% manje iskrcano kg morskih organizama u 2016. godini. Najviše morskih organizama iskrcano u iskrcajnom mjestu Mali Lošinj - dio uz trajektnu rampu, ukupno 1.001.661,56 kg u 2016. godini, a što je više nego prethodne godine. Iskrcajno mjesto Cres bilježi znatan pad iskrcaja morskih organizama nego u 2015. godini kao i sva ostala iskrcajna mjesta na području FLAG-a. Nacionalna politika nastoji povećati potrošnju ribe po stanovniku, ona se trenutačno procjenjuje na 10 kg godišnje, a trenutačni su problemi nedostatak prikladnih iskrcajnih mjesta, skladišta te ulov u vremenu lošije kvalitete ribe (mali udjel masti) i posebno marketinška promidžba svježe i prerađene srdele i drugo.

2.2.2.2. Plovila

Ukupan broj plovila iznosi 509, a najveći broj plovila su veličine od 6-12m, ukupno njih 300. Najmanji broj plovila je veličine od 24-40 m sa svega jednim plovilom na području Grada Opatije. U ukupnom broju plovila prednjači Grad Mali Lošinj koji broji ukupno 294 plovila, od čega 119 malih plovila kategorije od 0-6m, 158 plovila u kategoriji od 6-12m, 16 plovila kategorije od 12-18m te jedno plovilo veličine od 18-24m. Po broju plovila slijedi

Grad Cres sa ukupno 124 plovila od čega 91 s kategorijom od 6-12 m, 31 kategorije od 0-6 m te po jedan u kategoriji od 12-18 m i 24-40 m. Najmanje plovila je zabilježeno u Općini Lovran. Ukupna snaga svih plovila najveća je na području Malog Lošinja te je iznosila 11.274,34 kW, a na području cijelog FLAG-a iznosila je 20.387,24 kW. Usporedno s podacima na području RH, ukupan broj plovila FLAG-a čini 6,5% od ukupnog broja plovila.

Tablica 11: Broj plovila na području FLAG-a Vela vrata po JLS te prema veličini plovila

Općina	0-6 m		6-12 m		12-18 m		18-24m		24-40m		Ukupan broj plovila	Ukupna snaga
	Broj plovila (BP)	Snaga (kW)	BP	Snaga (kW)	BP	Snaga (kW)	BP	Snaga (kW)	BP	Snaga (kW)		
Cres	31	667,11	91	3.323,13	1	368,00	1	136,00	0	0	124	4.494,24
Lovran	2	132,10	2	133,50	0	0	0	0	0	0	4	265,60
Mali Lošinj	119	2.787,48	158	6.098,61	16	2.221,25	1	140,00	0	0	294	11.247,34
Mošćenička Draga	20	262,99	23	1.082,25	2	235,00	0	0	0	0	45	1.580,24
Opatija	13	240,80	26	1.753,02	1	162,00	1	368,00	1	276,00	42	2.799,82
FLAG	185	4.090,48	300	12.390,51	20	2.986,25	3	644,00	1	276,00	509	20.387,24
RH	2.624	42.767	4.583	224.000	384	59.441	127	33.775	131	67.763	7849	429.746

Izvor Ministarstvo poljoprivrede, Uprava ribarstva, 2016.

Sljedeća tablica prikazuje podjelu plovila prema vrsti iz koje možemo vidjeti da najveći broj plovila su neaktivna plovila veličine od <6- 12m s ukupnim brojem od 359, a iza njih slijede plovila s mrežama stajaćicama 6-<12m s ukupnim brojem od 36. Najveći broj takvih plovila nalazi se u Gradu Mali Lošinj, njih 17, te u Gradu Cresu njih 13, te plovila s vršama i/ili drugim klopka veličine manje od 6 metara s ukupnim brojem od 25 plovila od kojih se 9 nalazi na Cresu, te po 7 u Malom Lošinj i Mošćeničkoj Dragi. Boljim mogućnostima financiranja i poticajnim mjerama potrebno je učiniti da se smanji broj neaktivnih plovila, sukladno nacionalnoj politici. Isto tako, valjalo bi promišljati o uvođenju OIE i energetske učinkovitosti na brodicama kao i ICT rješenjima za funkcioniranje brodice i samog ulova.

Tablica 12: Prikaz vrste plovila na području FLAG-a Vela vrata

Vrste plovila	Cres	Lovran	Mali Lošinj	Mošćenička Draga	Opatija	Ukupno
Plovila s mrežama stajaćicama <6 m	1		4	3	3	11
Plovila s mrežama stajaćicama 6-<12 m	13		17	3	3	36
Plovila s mrežama stajaćicama 12-<18 m	1					1
Pridnene kočarice i/ili plovila s pridnom potegačem 6-<12m	2		9		1	12
Pridnene kočarice i/ili plovila s pridnom potegačem 12-<18 m			9	1	1	11
Pridnene kočarice i/ili plovila s pridnom potegačem 18-<24m			1		1	2
Plovila s vršama i/ili drugim klopka <6 m		2		2	1	5
Plovila s vršama i/ili drugim klopka 6-<12 m	9	2	7	7		25
Plovila s udičarskim alatima <6 m	2		8	2	1	13
Plovila s udičarskim alatima 6-<12 m	2		5	1		8
Neaktivna plovila <6 m	24		103	13	8	148
Neaktivna plovila 6-<12 m	63		116	10	22	211
Neaktivna plovila 12-<18 m			7			7
Neaktivna plovila 18-<24 m	1					1
Neaktivna plovila 24-40 m					1	1
Plovila s drugim aktivnim alatima <6 m	3		4			7
Plovila samo s polivalentnim pasivnim alatima <6 m	1					1
Plovila samo s polivalentnim pasivnim alatima 6-<12 m	2		3	2		7
Plovila s aktivnim i pasivnim alatima 6-<12 m			1			1
Plivaričari 12-<18 m				1		1
Ukupno FLAG	124	4	294	45	42	509

Izvor Ministarstvo poljoprivrede-Uprava ribarstva, 2016.

Ribarska su plovila zastarjela i najčešće bez opreme za proizvodnju leda. Zbog slabe sigurnosti plovidbe i neprikladnih uvjeta za život i rad na brodu, autonomnost broda i trajanje boravka na moru znatno su ograničeni za lošijega vremena.

Ribarski alati koji se najviše koriste na području FLAG-a prikazuje Tablica 13. zajedno s brojem povlastica, radnih sati i težine ulova. Prema podacima o ulovu na području FLAG-a 2016. godine najviše otpada na alate za plivarice i koče, mreže stajačice i vrše, a nema odbačenog ulova jer su pretežito prisutni selektivni ribarski alati što predstavlja prednost.

Tablica 13: Ribarski alati s povlasticama, radnim satima i ulovom u 2016. godini

Vrste alata	Aktivne povlastice	Radni sati	Ulov u kg
POVLAČNI RIBOLOVNI ALATI			
Pridnena povlačna mreža koča	3	44007	26.003,43
OKRUŽUJUĆI RIBOLOVNI ALATI			
Plivarice za malu plavu ribu-srdela	15	1872	146.733,50
MREŽE STAJAČICE			
Jednostruke	119	11420	11.053,11
menulara		6	2
psara		91	2.534,80
Trostruke jednopodne	92	7984	15.182,88
Trostruke dvopoldne	25	1104	611,59
VRŠE I DRUGE KLOPKE			
Vrše za lov krupnih rakova	66	3811	3.905,96
Vrše za lov ribe	70	1570	2.742,65
Vrše za lov škampa	39	11460	4.434,48
OSTI			
Osti	83	1187	1.999,34
UDIČASKI ALATI			
Stajači parangal	112	2831	585,35
Povlačni povraz (panula)	115	124	12
Povraz s kukom za lov glavonožaca		13	9
Povrazi ((odmet, knačERICA, tunje samice, povraz s kukom)	127	3529	427,25
LOV I SAKUPLJANJE DRUGIH MORSKIH ORGANIZAMA			
Priručna oprema za sakupljanje	16	47	19,2

Izvor: Ministarstvo poljoprivrede, Uprava ribarstva, 2016.

2.2.2.3. Trženje riba, mekušaca i školjaka

Na području FLAG-a trženje se uglavnom vrši direktno prema ugostiteljskim objektima i hotelima te malim lokalnim ribarnicama i ambulantom prodajom, a često i putem direktne prodaje s ribarskih brodova. Značajnija potreba za ribama, mekušcima i školjkama postoji u glavnoj turističkoj sezoni na cijelom području FLAG-a naročito u turističkim mjestima. Izvan turističke sezone dio se prodaje prema ugostiteljskim objektima, a dio na lokalnim ribarnicama ili ribarnicama većih gradova. Ovisno od turističke sezone variraju i prodajne cijene ribljih organizama te izvoz, uglavnom za Italiju. Na žalost, nema više mogućnosti prodaje putem ribljih veletržnica budući se jedina nalazila u Rijeci. Po uvećanim količinama ulova bit će potrebno uvesti tzv. e-trgovinu ribljim organizmima. Ključni su čimbenici za povećanje potrošnje ribe u Hrvatskoj bolja dostupnost kvalitetne ribe i njezina prihvatljivija cijena na tržištu što povezano s kupovnom moći potrošača. Nacionalnom politikom za daljnji razvoj ribarstva nastoji se unaprijediti tržišne mehanizme koji bi trebali poboljšati distribuciju ribe i ribljih proizvoda.

2.2.2.4. Akvakultura

Hrvatska je donijela Nacionalni strateški plana razvoja akvakulture za razdoblje 2014.-2020. godine kojim usklađuje svoju politiku s politikom ZRP-a EU. U FLAG-u postoje dvije lokacije za uzgoj bijele ribe na području Cresa i Malog Lošinja. To je ORADA Adriatic d.o.o. (Ribarstvo F) za uzgoj orada i brancina i zapošljava preko 50 osoba. Ribogojilište kojim poduzeće upravlja se nalazi na u čistom i netaknutom ambijentu zapadne obale otoka Cresa te se tamo proizvodi riba vrhunske kvalitete, koja se pod robnom markom Royal Adriatic prodaje na tržištima Hrvatske, Italije i Slovenije. Uzgoj na otvorenom moru i visoka

tehnologija osiguravaju vrhunsku kvalitetu naše ribe. Također, na istoj lokaciji posluje i mikro poduzeće OSORČICA d.o.o. Druga lokacija za uzgoj bijele ribe je MORE-LOŠINJ d.o.o. iz Malog Lošinja, u uvali Kaldonta na području Punta Križe te isto izvoze ribu u Italiju. Prema komunikaciji s ribarima i drugim dionicima iznesen je problem neprilagođene planske dokumentacije za razvoj marikulture, legislative i administrativnih i okolišnih barijera za realizaciju projekata. Interes poduzetnika odnosno ribarskog sektora treba stoga ići prema uzgoju riba, školjaka i mekušaca kako bi se povećala mogućnost bolje ponude na tržištu i prihodovanja.

2.2.2.5. Sportski i rekreacijski ribolov

Sportski i rekreacijski ribolov prisutan je na području FLAG-a za što je u ribolovnom moru RH potrebna dozvola, bez obzira obavlja li se sa obale ili iz brodice. Sve vrste dozvola za sportski ribolov na moru i dozvole za pridneni parangal sportskim ribolovcima prodaje se putem Hrvatskog saveza za športski ribolov na moru i njihovih članica – udruga za sportski ribolov na moru. Kupovina i izdavanje dozvola za sportski i rekreacijski ribolov provodi se preko sportsko-ribolovnih društava kojih na području FLAG-a ima 8 registriranih od koji su 3 u Opatiji, 2 na Cresu, 2 na Lošinj i 1 u Mošćeničkoj Dragi. Ovaj vid aktivnosti važan je za održavanje i poboljšanje kvalitete života lokalnog stanovništva za očuvanje društvenih običaja i identiteta lokalnih zajednica te u očuvanju i zaštiti prirodne baštine kao i utjecaja na turizam.

2.2.2.6. Suradnja ribarstva i akvakulture sa znanstvenim institucijama

Na području FLAG-a ne djeluje znanstvena institucija koja se bavi ribarstvom i akvakulturom. U sklopu Veleučilišta u Rijeci djeluje Stručni studij mediteranske poljoprivrede u Poreču unutar kojeg postoji samo kolegij ribarstva. Najbliža institucija za istraživanje mora Centar za istraživanje mora Instituta Ruđer Bošković iz Zagreba nalazi se u Rovinju. U sklopu Fakulteta za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu u Opatiji jedinu poveznicu s ribarstvom možemo pronaći u kolegijima za gastronomiju i ugostiteljstvo. Na području PGŽ implementirana su dva EU projekta vezana za ribarstvo u kojem su sudjelovale javne te znanstvene i istraživačke institucije, a to su ECO SEE i ADRI.BLU. U cilju daljnjeg razvoja i primjenu inovacija u ribarstva i akvakulture postoji potreba suradnje s znanstvenim i istraživačkim institucijama.

2.2.3. Poljoprivreda

Na području FLAG-a poljoprivredne aktivnosti se odnose na maslinarstvo, ovčarstvo i pčelarstvo i to uglavnom na otocima, a manje na liburnijskom području. Od zaštićenih proizvoda na području FLAG-a je ekstra djevičansko maslinovo ulje otoka Cresa, koji je zaštićen i na EU razini. Pokrenut je postupak zaštite creske janjetine. Poljoprivredna proizvodnja se uglavnom plasira na lokalno tržište što omogućuje zdravu prehranu lokalnog stanovništva i plasman proizvoda za turističku ponudu. Bitno je očuvanje poljoprivredne proizvodnje važne za revitalizaciju ruralnih prostora, očuvanja postojeće ekološke ravnoteže, očuvanja kulturne baštine prostora te zadržavanja stanovništva na ovom području. Time spoj ribarstva i poljoprivrede je nužan za razvoj turističkih proizvoda. Na liburnijskom području zaštićeno je EU oznakom izvornosti Istarsko ekstra djevičansko maslinovo ulje, a u postupku dobivanja iste oznake je i istarski med čije se predloženo područje zaštite izvan Istarske županije proteže na Liburniju do granica Grada Kastva, otok Cres i slovenska Istre.

2.2.4. Turizam

Turizam je jedna od najvažnijih gospodarskih aktivnosti na području FLAG-a sa svojom raznovrsnom turističkom ponudom. Zahvaljujući povoljnom položaju područja, prirodi te

klimi, turistima se pruža razna turistička ponuda što daje bogatu segmentaciju turizma. Radi globalnih trendova, potrebe i želje turista se mijenjaju pa samim time je potrebno konstantno unapređivati i povećavati turističku ponudu i sadržaj. Ribarstvo u ugostiteljskoj ponudi često je s organizacijom raznih gastro i drugih manifestacija. Turistički promet stranih turista na području RH se stalno povećava, a područje PGŽ je druga turistička destinacija u kojoj područje cijelog FLAG-a bilježi dobre rezultate turističkog prometa. U Opatiji i Malom Lošinju posluju sljedeći veliki gospodarski subjekti: Liburnia Riviera hoteli d. d., Magnum Opatija d.o.o., Grand hotel Adriatic d.d., Miramar turističke usluge d.o.o., Milenij hoteli d.o.o. i Jadranka hoteli d.d. Tu su i najznačajnije hrvatske turističke agencije poput Katarina Line d.o.o. i Adriatic Croatia International d. d. iz Opatije koje ostvaruju najveće prihode na cijelom području RH. Sve JLS razvijaju turizam baziran na tradiciji te kulturnoj i prirodnoj baštini te su prepoznate po: Opatijskoj rivijeri koja se proteže od Mošćeničke Drage do Opatije i poznatoj šetnici od Lovrana do Opatije (Lungomare), staroj jezgri Lovrana, povijesnim vilama Lovrana i Opatije, Park prirode Učka s brojnim kanjonima i špiljama te šumama kestena odnosno lovranskog maruna. Tu su još nautički turizam, ronilački, prirodni (planinarenje i hodanje, ciklo-turizmom), lokalna gastronomija (tradicionalna i riblja kuhinja) i autohtoni proizvodi, cresko maslinarstvo i ovčarstvo, zdravstveni turizam (Lošinj otok vitalnosti i Opatija) uz neprestano obogaćivanje sadržaja (wellness i zdravlje, aroma terapije, kulturna zbivanja, aktivan odmor, šetnice, jedrenje, sportski ribolov itd. Smještajni kapaciteti se odnose na hotele, kampove i privatni smještaj. Međutim, turizam karakterizira visoka sezonalnost, opterećenost infrastrukture, izgrađenost prostora na liburnijskom dijelu, prometna zakrčenost. Potrebno je ulagati u dodatnu segmentiranost turizma uz već prije navedene, ronilački, ribolovni i druge kako bi se obogatila struktura turističke ponude i ponudila jedinstvena turistička ponuda. U Tablici 14. dan je prikaz broja dolaska i noćenja turista na području FLAG-a u 2016. godini te možemo vidjeti kako je upravo na Malom Lošinju zabilježen najveći broj noćenja, ukupno 1.877.643, a broj dolaska je 272.793. Slijedi Opatija, grad koji je poznat po najduljoj turističkoj tradiciji te u 2016. godini bilježi 1.252.687 noćenja te 413.848 dolazaka. Ukupan broj noćenja FLAG-a čini 5,82 % od ukupnog broja noćenja gostiju te 6,05% ukupnog broj dolaska turista na području RH, te 35,18% ukupnog broja dolaska i 32,46% ukupnog broja noćenja gostiju na području PGŽ.

Tablica 14. Broj dolazaka i noćenja turista prema NKPJS-u. u 2016. godini

JLS	DOLASCI	INDEKS	NOĆENJA	INDEKS
Cres	117.342	102,2	840.154	102,5
Opatija	413.848	100,5	1.252.687	102,7
Mali Lošinj	272.793	105,4	1.877.643	102,8
Lovran	91.711	111,7	339.057	109,5
Mošćenička Draga	49.040	105,5	233.600	104,1
FLAG	944.734	105,06	4.543.141	104,32
PGŽ	2.685.436	104,9	13.959.567	107,0
RH	15.594.157	108,7	78.049.852	109,0

Izvor: Državni zavoda za statistiku, 2017.

Što se tiče turističkih smještajnih kapaciteta na području FLAG-a ima ukupno 53.466 postelja što čini 27,5% županijskih postelja, odnosno 5,5% u RH. Najveći broj postelja bilježi područje otoka Lošinja, a slijedi Opatija i otok Cres. Najviše objekata za turistički smještaj ima Opatija, a slijedi Lošinj. Najviše je ležaja u privatnom sektoru. Podaci o vrstama smještajnog kapaciteta mogu se pratiti u sljedećoj tablici.

Tablica 15: Turistički smještajni kapaciteti na području FLAG-a Vela vrata na dan 31.08.2016.

TURISTIČKA ZAJEDNICA / SUBREGIJA	Objekti	ukupan broj soba, apartmana i mjesta za	sobe	apartmani	mjesta za kampiran	BROJ POSTELJA UKUPNO	Stalne postelje	Pomoćne postelje	Broj kućanstava
----------------------------------	---------	---	------	-----------	--------------------	----------------------	-----------------	------------------	-----------------

		kampiranje			je				
OPATIJA	121	4.327	2.910	1.251	166	11.670	9.473	2.197	731
LOVRAN	28	1.591	880	433	278	4.804	4.013	791	238
MOŠĆENIČKA D.	26	1.111	533	450	128	3.504	2.838	666	302
OTOK CRES	28	3.463	549	1.080	1.834	10.523	9.677	846	522
OTOK LOŠINJ	84	7.553	2.213	2.327	3.013	22.965	20.824	2.141	1.042
FLAG	287	18.045	7.085	5.541	5.419	53.466	46.825	4.444	2.835
PGŽ	1.184	62.448	21.499	26.552	14.397	194.126	171.212	22.914	13.461

Izvor: Državni zavod za statistiku, 2016. (TZ Kvarner)

2.2.4.1. Povezanost ribarstva i akvakulture s turizmom i drugim sektorima

Kako turizam povezuje razne djelatnosti i aktivnosti koje se naročito manifestiraju za vrijeme trajanja turističke sezone, izdvajaju se razni događaji i lokaliteti koji se povezuju uz ribarstvo i akvakulturu i tradicijsko nasljeđe povezano:

- Gastronomija: Bijela i plava riba, kvarnerski škamp, školjke, hobotnice i lignje i ostali plodovi mora te otočna janjetina, domaća tjestenina, maslinovo ulje te mediteranske arome i boje začinskog bilja daju posebne okuse lokalne kuhinje. Sve je više manifestacija koje spajaju gastronomiju u turističku ponudu autohtona jela i pića. Gurmet priča Opatijske rivijere daje lokalnu ponudu u ugostiteljskim objektima te Dani Apoksiomenove kuhinje na otoku Lošinju. Zato je potrebna certifikacija takvih proizvoda.
- Kulturna događanja: putem organizacije glazbenih večeri (Osor), koncerta klasične, jazz i zabavne glazbe (Festival Opatija), Liburnia Jazz Festival, B&D Blues Festival te raznih izložbi, Glagoljaški dani i Likovne kolonije u Brseču, Dani talijanske kulture i kancone u Mošćeničkoj Dragi. Kao najznačajnije manifestacije na području Cresa ističu se Lubeničke glazbene večeri, Creske kulturne večeri.
- Zaštita pojedinih svojti provodi se putem obilježavanja svjetskog dana morskih kornjača – oporavilište na Lošinju. Dan dupina organizira Plavi svijet i jedinstvena je manifestacija u Velom Lošinju o aktivnostima vezanim uz Jadranski projekt dupin-dugoročno istraživanje dobrih dupina u lošinjskom akvatoriju. Eko centar Beli ima interpretacijski centar s izložbama i bioraznolikošću cresko-lošinjskog otočja, te poznatim bjeloglavim supovima i ekološke šume Tramuntana.
- Ronjenje: Za otkrivanje potopljenih brodova kao što su dokazi o životu u antičko doba nalaze se i u podmorju Ilovika, Suska gdje su dva broda potonula u blizini rta Margarina, tematski park Apoksiomen u Lošinju i ostali podmorski lokaliteti po otočkim uvalama gdje su pronađeni brojni ostaci rasutog arheološkog materijala iz rimskog vremena. Recentno su pokrenuta ronilačka istraživanja na austro-ugarskom brodu Szent Isztvan potopljenom u lošinjskom akvatoriju.
- Jedriličarske regate (Lošinj, Cres) i Festival Lošinjskim jedrima oko svijeta posvećen je bogatoj pomorskoj i brodograđevnoj tradiciji otoka Lošinja. Regata tradicijski barki u Lovranu i Mošćeničkoj Dragi su značajni za tradiciju brodogradnje na ovom prostoru, kao i revitalizacija Lovranskog guca i postava u galeriji 'Kuća Lovranskoga guca' te interpretacijski centar 'Kuća mora' Eko muzeja Mošćenička Draga
- Muzeji i zbirke: Creski muzej, Muzej Apoksiomena, Muzej hrvatskoj turizmu u Opatiji, Lošinjski muzej, Muzej ovčarstva Lubenice itd.
- Sportska događanja: Učka trail, Učka outdoor, Biciklijada na Učku, pješačenje Mitskom stazom do Trebišća,
- Euro-afričko prvenstvo u podvodnom ribolovu održava se u akvatorij otoka Lošinja Mali Lošinj kolijevka je podvodnog ribolova, prvo svjetsko prvenstvo u podvodnom ribolovu upravo je daleke 1957. godine održano u Malom Lošinju.
- Organizirane vožnje barkom, organiziranog turističkog izleta na susjedne otoke koje nude kupanje na plažama otoka i riblji meni

- Sajamsko-degustacijske manifestacije kao što su Butega u Cresu; Marunada, Dani trešanja i Dani šparoga u Lovranu.
- Razni tradicionalni događaji: karneval, Festival Melodija Istre i Kvarnera, festivali za folklor, fešta šparoga, fešta trešanja, marunada, relly oldtimera, izložbe i radionice za gromače i suhozide, Creski „Semenj“, ples, zabavu, stare igre, paljenje krijesa, itd.

Dio navedenih manifestacija pokazuju visoku razvijenost turizma na području FLAG-a. Time se stvara mogućnost za raznovrsniju i prepoznatljivu segmentaciju turizma osim postojeće (kulturni, prirodni, adrenalinski, vjerski, cikloturizam, nautički, eno-gastro itd.), a posebna mogućnost se otvara putem isticanja tradicije ribarstva i pomorstva u ovim krajevima i u novim turističkim proizvodima koji će istaknuti upoznavanje identiteta, života i kulture ribarskih zajednica, upoznavanja tradicionalnih ribarskih tehnika, upoznavanja akvakulture, upoznavanju s ribljim fondom s ronilačkim turizmom i zaštitom morske bioraznolikosti kao i bioraznolikosti na kopnu, sportskim ribolovom, jedrenjem i drugog. Navedeno je upravo dobar temelj za valorizaciju svih događaja koji se povezuju s turizmom, ribarstvom i akvakulturom i drugim sektorima kako bi se stvorili novi turistički proizvodi te time povezali u jedinstvenu turističku ponudu područja FLAG- a. Primjerice uključiti tradicijski ribolov kao dio turističke i gastronomske ponude. To podrazumijeva dizanje svijesti svih nositelja turističkih aktivnosti, poduzetnika u svim sektorima, naročito ribara radi pružanja visoke razine kvalitete nego što je sadašnja. Ukratko, za potrebe inovativne turističke ponude potrebna je suradnja između ribarskog i akvakulturnog, turističkog, obrazovnog i proizvodnog i uslužnog sektora, dakle multisektorski pristup koji će dovesti do tražene diversifikacije i povećanja mogućnosti većeg prihoda i zapošljavanja. To se posebno istaklo u provedenom pilot-projektu 'Vela Vrata' u okviru provedbe Mjere III: „Pripremna potpora“.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
<ul style="list-style-type: none"> • Smanjen broj aktivnih ribarskih plovila • Stara ribarska plovila bez mogućnosti izrade leda • Smanjen ulov ribe i drugih vrsta zbog prevelikog izlova proteklih godina • Nedovoljno razvijena distribucija i trženje ribama, mekušaca i školjaka • Ulov ribe u vremenu lošije kvalitete ribe • Nepostojanje znanstvenih institucija za ribarstvo i akvakulturu na području FLAG-a • Nedovoljna uključenost institucija na razini županije i JLS u sektor ribarstvo • Izražena sezonalnost turizma • Nedovoljno ulaganje i nedovoljno novih oblika turizma • Nedostatak jedinstvene turističke ponude • Nedovoljno ulaganje u ciljani turistički marketing • Nedovoljna diversificirana turistička ponuda • Nedovoljna suradnja ribarstva i drugih sektora za bolje prihode i zaposlenost • Nema aktivnosti prerade ribe i drugih vrsta morskih organizama • Nedostatak iskrcajnih mjesta • Nedostatak uključivanja raznih mogućnosti OIE i EE te ICT rješenja za brodice i način ulova • Nekontrolirani ulov podmorskog ribolova 	<ul style="list-style-type: none"> • Bolje mogućnosti financiranja i poticanja ribarstva • Razvoj ribarske flote novim plovilima za očuvanje ulovljene ribe • Povećanje ribljeg fonda ulaganjem u umjetne brakove, potapanjem brodova i izgradnjom tematskim parkovima • Više koristiti suradnju s znanstvenim institucijama u RH za razvoj ribarstva i akvakulture • Uvođenje novih oblika trgovine kao što je e-trgovina za ribarstvo • Velikih broj događanja u raznim sektorima potrebno je umrežiti razviti različite oblike turizma: nautički, ribolovni, zdravstveni, ruralni, ronilački i dr. u jedinstvenu turističku ponudu i tržišno valorizirati • Potrebno je upotpuniti turističku ponudu različitim sadržajima • Potrebno je uložiti više resursa u marketing i promidžbu područja • Potrebno je educirati radnu snagu u ribarstvu i turizmu kako bi bila u skladu sa novijim trendovima • Uključiti tradicijski ribolov i pomorstvo kao dio turističke i gastronomske ponude

<ul style="list-style-type: none"> • Smanjena populacija kvarnerskog škampa • Nedostatak obrazovnog programa za ribare • Profesionalni ribari su zastupani pred EU kroz nacionalne institucije HGK i HOK a ne kroz vlastite neprofitne udruge • nepriznavanje beneficiranog radnog staža za ribare 	<ul style="list-style-type: none"> • Poticanje prerađivača ribe na prerađivanje bijele vrste ribe i drugih mekušaca itd. • uvođenje inovacija u tehnologije u ribarstvu • suradnja otočkih i kopnenih organizacija • potrebno podizanje kvalitete ponude riba i ribljih proizvoda kao temelj gospodarske ponude u turizmu • Potrebno zaštititi kvarnerski škamp oznakom izvrsnosti kao i druge vrste • Poticati uključivanja mogućnosti OIE i EE te ICT rješenja za brodice i način ulova
--	---

2.2.5. Tržište rada

Radno sposobno stanovništvo u kategoriji od 15-64 godina, čini 67,91%, odnosno ukupan broj radno sposobnog stanovništva FLAG-a iznosi 19.212. Radno sposobne žene čine 50,49% ukupnog broja radno sposobnog stanovništva FLAG-a, odnosno 9,47% ukupnog broja radno sposobnih žena na području PGŽ. Radno sposobni muškarci čine 49,50% ukupnog broja radnog sposobnog stanovništva FLAG-a te čine 9,43% ukupnog radnog sposobnog stanovništva PGŽ-a. Osobe starije od 60 čine 28,6% ukupnog broja stanovništva FLAG-a, odnosno ukupan broj osoba starosne skupine iznad 60 godina iznosi 8.099. Na području FLAG-a djeluje ukupno 1.243 trgovačkih društava u kojima je zaposleno 7.160 osoba. Najveći broj TD-a čine mala poduzeća koja ujedno i zapošljavaju najviše ljudi na području FLAG-a. Sljedeća tablica prikazuje broj nezaposlenih osoba po jedinicama lokalne samouprave FLAG-a u 2015. godini.

Tablica 16. Broj nezaposlenih osoba na području FLAG-a u 2015. godini

JLS	Ukupna nezaposlenost	Žene	Muškarci
Cres	57	35	22
Mali Lošinj	262	139	123
Mošćenička Draga	52	29	23
Lovran	219	111	118
Opatija	535	277	258
FLAG	1125	591	534
PGŽ	15.518	8.861	6.657
RH	285.906	130.698	155.208

Izvor: Hrvatski zavod za zapošljavanje, Regionalni ured Rijeka, 2016.

Prema podacima Hrvatskog zavoda za zapošljavanje u 2015. godini na području FLAG-a bilo je 1125 nezaposlenih osoba, od čega je 591 nezaposlena žena te 534 nezaposlenih muškaraca. Najveći broj nezaposlenih osoba zabilježen je u gradu Opatija u kojoj je ukupna nezaposlenih 535 od čega je 277 nezaposlenih žena te 258 nezaposlenih muškaraca. Najmanju nezaposlenost bilježi općina Mošćenička Draga u kojoj su ukupno nezaposlene 52 osobe od kojih je 29 žena te 23 muškarca. Udio nezaposlenih na području FLAG-a ima udio od 7,2% ukupne županijske nezaposlenosti. Ukupan broj nezaposlenih je u konstantnom padu, zahvaljujući proaktivnoj politici poticanja zapošljavanja. Sljedeća tablica prikazuje broj radno sposobnog stanovništva prema spolu te prema godinama kao i prosječnu starost radno sposobnog stanovništva.

Tablica 17. Kontingenti radno sposobnog stanovništva

JLS	SPOL	UKUPNO	RADNO SPOSOBNO STANOVNIŠTVO (15 – 64 GODINE)	60 I VIŠE GODINA	PROSJEČNA STAROST
Cres	sv.	2879	1934	768	44,3
	m	1440	1007	343	42,5

	ž	1439	927	425	46
Mali Lošinj	sv.	8116	5741	1860	42,6
	m	3987	2887	793	40,9
	ž	4129	2854	1067	44,2
Opatija	sv.	11659	7752	3726	46,5
	m	5381	3699	1524	44,6
	ž	6278	4053	2202	48,1
Lovran	sv.	4101	2745	1282	46
	m	1982	1384	549	44,4
	ž	2119	1361	733	47,6
Mošćenička Draga	sv.	1535	1040	463	46,5
	m	767	534	222	45,2
	ž	768	506	241	47,7
FLAG	svi	28.290	19.212	8.099	45,14
PGŽ	sv.	296.195	203.224	78.831	43,9
	m	143.085	100.831	34.141	42,4
	ž	153.110	102.393	44.690	45,3

Izvor: Državni zavod za statistiku, 2015.

Grad Opatija ima najveći broj radno sposobnog stanovništva te on iznosi 11.659 stanovnika, od kojih 3726 stanovnika je u kategoriji stariji od 60 godina. Najmanje radno sposobnog stanovništva ima Općina Mošćenička Draga s brojem od 1535, od kojih je 463 stanovnika starije od 60 godina. U svim navedenim gradovima i općinama prevladava više žensko radno sposobno stanovništvo. Prosječna starost radno sposobnog stanovništva na području FLAG-a iznosi 45,14 godina te je 1,24% veća od prosjeka PGŽ. Za potrebe turizma i drugih sektora treba provoditi edukacije radi zadovoljavanja potrebe za radnom snagom u turističkoj sezoni s lokalnim stanovništvom s ciljem cjelogodišnjeg turizma.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
<ul style="list-style-type: none"> • Visoka starost stanovništva • Veći broj nezaposlenih žena • Strukturna nezaposlenost • Nedostatak radne snage u određenim djelatnostima • Nepromijenjena starosna struktura ribara 	<ul style="list-style-type: none"> • Potrebno je provoditi aktivnu politiku zapošljavanja za žene i mlade • Edukacija osoba za potrebe cjelogodišnjeg turizma i povezanih djelatnosti • Potrebno poticati mlade na bavljenje ribarstvom • Izrada poticaja za mlade obitelji

2.3. Demografske i socijalne značajke područja FLAG-a Vela vrata

2.3.1. Broj i gustoća stanovništva

Na području FLAG-a živi 28.290 stanovnika, odnosno 1.404 stanovnika manje u odnosu na 2011. godinu te je razvidan trend pada broja stanovnika. Jedan od razloga smanjenja broja stanovnika je manje novorođene djece u odnosu na broj smrtnosti stanovništva, budući da na području FLAG-a živi staro stanovništvo. U svim JLS-ima bilježi se veći broj kućanstava u odnosu na 2001. godinu. Općina Lovran je jedino područje unutar FLAG-a koje bilježi povećanje broja stanovnika i to za 114 osoba. Najveću gustoću stanovnika bilježi Opatija u 2011. godini s 215,91 stanovnika/km², dok je najmanja na Cresu s 9,87 stanovnika/km² u 2011. godini. Prosječna gustoća naseljenosti u FLAG-u u 2011. godini je iznosila 98,27 stanovnik/km², a ukupan broj kućanstava je iznosio 11.203.

Tablica 18. Broj stanovnika i gustoća naseljenosti na području FLAG-a "Vela Vrata2"

Općina/ Grad	Broj nase- lja	Broj kućanstava		Indeks 2011/ 2001	Broj stanovnika		Indeks 2011/ 2001	Gustoća stanovnika st./km ²		Indeks 2011/ 2001
		2001.	2011.		2001.	2011.		2001.	2011.	
Cres	26	1.123	1.172	1,04	2.959	2.879	0,97	10,15	9,87	0,97

Mali Lošinj	14	2.970	3.019	1,02	8.388	8.116	0,97	37,4	36,19	0,97
Opatija	10	4.661	4.732	1,02	12.719	11.659	0,92	235,54	215,91	0,92
Lovran	5	1.463	1.670	1,14	3.987	4.101	1,03	189,86	195,29	1,03
Mošćenička D.	14	595	610	1,03	1.641	1.535	0,94	36,47	34,11	0,94
FLAG	69	10812	11203	1,04	29694	28290	0,95	101,88	98,27	0,96

Izvor podataka: Državni zavod za statistiku

Vidljiv je trend povećanja broja kućanstava i pada ukupnog broja stanovništva. Jedna od poticajnih mjera za zadržavanje, naročito mladih osoba su poticajne mjere za obitelji te aktivne mjere za zapošljavanje.

2.3.2. Obrazovna struktura

Na području FLAG-a prema popisu stanovnika iz 2011. godine evidentirane se ukupno 25.030 osobe u starosnoj skupini starijih od 15 godina od kojih je 11.886 osoba muškog spola i 13.144 osoba ženskog spola.

Tablica 19. Struktura obrazovanja stanovništva FLAG-a Vela vrata

JLS	Spol	Ukupno	Bez škole	Osnovna škola	Srednja škola 1)	Visoko obrazovanje			
						Svega	Stručni studij 2	Sveučilišni studij 3	Doktorat znanosti
Cres	sv.	2509	8	629	1391	389	189	195	5
	m	1247	2	221	818	175	95	76	4
	ž	1262	6	408	573	214	94	119	1
Mali Lošinj	sv.	7078	46	1236	4236	1130	527	599	4
	m	3437	14	484	2238	586	311	273	2
	ž	3641	32	752	1998	544	216	326	2
Opatija	sv.	10408	37	1118	5972	2783	854	1862	67
	m	4754	7	416	2889	1310	430	843	37
	ž	5654	30	702	3083	1473	424	1019	30
Lovran	sv.	3656	5	574	2234	762	238	505	19
	m	1761	3	176	1204	357	118	230	9
	ž	1895	2	398	1030	405	120	275	10
Mošćenička Draga	sv.	1379	10	224	824	246	78	159	9
	m	687	2	91	449	123	44	74	5
	ž	692	8	133	375	123	34	85	4
FLAG	svi	25030	106	3781	14657	5310	1886	3320	104

Izvor: Državni zavod za statistiku, 2016.

Kao i na području cijele RH, najveći broj stanovnika imaju završenu srednju školu, ukupno 58,7% od ukupno broja stanovništva FLAG-a starijeg od 15 godina. U sljedećoj tablici možemo vidjeti prikaz stupnja obrazovanja stanovništva starijeg od 15 godina. Još se jednom naglašava nepostojanje formalnog obrazovanja za sektor ribarstva i akvakulture. Od ukupnog broja stanovništva starijeg od 15 godina, njih 106 nema završenu školu, 3781 stanovnika ima završenu samo osnovnu školu, 14.657 stanovnika ima završenu srednju školu dok je čak 5.310 stanovnika visokoobrazovano. Što se tiče gradova, najrazvijenijih je Grad Opatija sa 10.408 stanovnika starijeg od 15 ima najveći broj sa završenim visokim obrazovanjem (2.783). Čak 67 stanovnika ima završen doktorat znanosti što pokazuje velika odstupanja u odnosu na ostale navedene gradove i općine. Kod ostalih u obrazovnoj strukturi stanovnika ima najveći broj onih sa završenom srednjom i osnovnom školom te završenim visokim obrazovanjem. Postoji neznatan broj nepismenog stanovništva. Obzirom na potrebe gospodarstva u svim prisutnim sektorima postoji potreba za cjeloživotnim učenjem, naročito u spajanju različitih sektora s ribarstvom. U tome treba više koristiti aktivne mjere politike zapošljavanja, naročito za mlade, fondove i programe EU. Prema podacima iz provedene ankete PGŽ proizlazi da u najvećem broju ribar ima srednju stručnu

spremu i da je starosti više od 50 godina⁶. Prema iskazima ribara-obrtnika otvara se pitanje beneficiranog staža koji sada nije riješen. Otvaranje odjeljenja za obrtničko zanimanje ribar u strukovnim školama bilo bi korisno za daljnji razvoj ove struke. Isto tako, predlažu se izvanškolske aktivnosti ili izradu projekata kojima bi se osnovnoškolci učili o ribarskim znanjima (pletenje mreže, kao što je to primjer iz osnovne škole u Mošćeničkoj Dragi). To bi svakako pridonijelo povećanom zanimanju za ribarstvo.

2.3.3. Civilni sektor

Područje FLAG-a ima razvijeni civilni sektor s velikim brojem registriranih udruga koje djeluju u svim sektorima te zakladu koja djeluje na području Grada Opatija, Hrvatska zaklada za znanost, Ured Opatija. U 2015. godini bilo je aktivno ukupno 516 udruga. Najveći broj aktivnih 251 udruga je na području Grada Opatija. Udruge djeluju u područjima kulture i umjetnosti, zdravstva, sporta, ugostiteljstva, zaštiti stanovnika, vatrogastva itd. U svim područjima FLAG-a djeluju udruge koje obavljaju djelatnosti **vezane uz ribarstvo** poput ribolovnih udruga športskog ribolova, podvodnih aktivnosti i sl. U Dodatku 10 prikazan je broj udruga na području FLAG-a.

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
<ul style="list-style-type: none"> • Trend pada ukupnog broja stanovništva • U obrazovnoj strukturi prevladava stanovništvo sa srednjom stručnom spremom • Na tržištu nedostaje kvalificirane radne snage za određena deficitarna zanimanja u turizmu i drugim sektorima • Ribari imaju većinom srednju stručnu spremu te starosti su od 50 godina • Nedostatak obrazovnog programa za ribare 	<ul style="list-style-type: none"> • Više koristiti aktivne mjere politike zapošljavanja za povećanje broja svih dobnih skupina • Provoditi programe cjeloživotnog učenja • Izrađivati projekte EU fondova i programa • Potrebno je provesti mjere usmjeravanja mladih na edukacije i školovanje za deficitarna zanimanja • Otvaranje odjeljenja za obrtničko zanimanje ribara pri strukovnim školama • Pokretanje izvanškolskih aktivnosti ili projekata za učenike o učenju o ribarskim znanjima

3. Analiza razvojnih potreba i potencijala područja, uključujući SWOT analizu

3.1. Identifikacija razvojnih potreba i potencijala FLAG-a Vela vrata

Područje FLAG-a zauzima kopneni dio Liburnije i otoka Cresa i Lošinja u Primorsko-goranskoj županiji te geografskim položajem ima stratešku važnost za ovaj dio RH, resursno je bogato prirodnom i kulturnom baštinom koji daju velike potencijale za daljnji razvoj turizma i ribarstva, diversifikaciju s ostalim sektorima za bolji doprinos drugačijoj strukturi gospodarstva. Naglasak na turizam i ribarstvo te njihovu sinergiju s drugim djelatnostima je potreba koju treba dodatno razviti obzirom na mogućnosti stvaranja većih prihoda i zapošljavanja. Obzirom na reljef područja, očuvanost okoliša i visoku vrijednost bioraznolikosti, veliki akvatorij i otvorenost prema ostatku Jadranskog mora, FLAG predstavlja visoko vrijedan turistički resurs za održivu valorizaciju razne segmentacije turizma. Ribarska se tradicija ogleda u velikom iskustvu, znanju i vještinama postojećih ribara koji koegzistira s turizmom i ima vrlo značajan doprinos u razvoju područja bez obzira što ne postoji obrazovni program namijenjen ribarstvu. Ribarstvo, a manje akvakultura, su prisutni na području FLAG-a, s udjelom ulova s manje od 1% na razini RH. Potreba je stoga za obnovom ribljevog fonda i biodiverziteta morskog dna pomoću umjetnih

⁶ Procjena i praćenje stanja priobalnih ribolovnih resursa te socio-ekonomsko istraživanje lokalnog ribarstva na odabranim područjima PGŽ, Hrvatska, projekt MedMPanet

brakova i sl. U posljednje vrijeme ističe se pomorska i ribarska tradicija, organiziraju se razne manifestacije, no potrebno ih je dodatno valorizirati u svrhu daljnjeg razvoja turizma i stvaranja drugačije i nove turističke ponude. Najveći hrvatski otok, Cres, bilježi manju naseljenost kao i na područje općine Mošćenička Draga dok područja Grada Opatije i Grada Malog Lošinja najveću. No, problematika stanovništva je vezana za starost koja je iznosi 45,14 i viša je nego na županijskoj i hrvatskoj razini. Nastojanje i naponi svih lokalnih dionika trebaju stvoriti povoljno okruženje za zadržavanje mlađeg stanovništva uključivanjem u poduzetničke aktivnosti, naročito ribarstvo i akvakulturu i njima povezane ostale djelatnosti drugih sektora. Time se ističe stvaranje novih proizvoda i usluga primjenom inovativnih aktivnosti za njihovu dodanu vrijednost. Posebni se naglasak stavlja na proizvodnju ribljih i drugih prerađevina koje nedostaju na ovom području. Potrebno je osigurati kvalitetu rada i života stanovnika na vrijednom prostoru FLAG-a.

Temeljem iznijetog i obavljenih konzultacija i anketiranja raznih dionika tijekom izrade ove strategije nametnule su se potrebe koje se odnose na sljedeće:

1. Bolja konkurentnost za očuvanje i stvaranje novih radnih mjesta u ribarstvu i akvakulturi i s njima povezanim djelatnostima drugih sektora,
2. Zaštita i održivo upravljanje prirodnim resursima, valorizacija kulturne, pomorske, ribarske i tradicijske baštine
3. Promicanje društvenih inovacija i multisektorski pristup, suradnja i jačanje uloge u upravljanju razvoja ribarstvenog područja.

3.2. Snage, slabosti, prilike i prijetnje područja FLAGA-a Vela vrata

Snage i slabosti te prilike i prijetnje za razvoj područja FLAG-a nastale su temeljem rasprava, konzultacija i provedbenih radionica i anketa sa svim dionicima i članovima FLAG-a. U nastavku je pregled rezultata SWOT analize za razvoj ribarstva i akvakulture prema područjima od interesa koji dovode do daljnjih procesa izrade ovog dokumenta (u Dodatku 10. je pregled: problematika, razvojne mogućnosti-SWOT-strateški ciljevi i mjere).

PRIRODNA BAŠTINA I ZAŠTITA OKOLIŠA	
Snage	Slabosti
<ul style="list-style-type: none"> – Bogatstvo bioraznolikosti, okoliša i krajobraza područja – veliki broj ornitoloških rezervata – more izvrsne kakvoće 	<ul style="list-style-type: none"> – osjetljivo područje radi postojanja NATURA 2000 i režim zaštite – mogućnost ugrožavanja flore i faune u turističkoj sezoni – nedostatan praćenje dijela zaštićene flore i faune – moguća onečišćenja okoliša i mora u naseljenijim naseljima
Prilike	Prijetnje
<ul style="list-style-type: none"> – praćenje i kontrola eko sustava mora i kopna – kontinuirana kontrola kakvoće more, zraka i tla – dizanje svijesti stanovništva o bogatstvu prirodne baštine – izrađivati projekte koji ističu bogatstvo prirodne baštine i njihovo očuvanje i zaštita – razvijati planove upravljanja NATURA 2000 područja 	<ul style="list-style-type: none"> – radi klimatskih promjena mogu nastati suše (opasnost od požara) i podizanja razine mora radi temperaturnih razlika – bolje postupanje s otpadom – onečišćenje obalnog i otočnog područja u ljetnim mjesecima – moguća onečišćenja slatkovodnih lokvi
ZNAČAJKE GOSPODARSTVA	
Snage	Slabosti
<ul style="list-style-type: none"> – razvijeno gospodarstvo s naglaskom na turizam; bogata tradicija turizma – turistički promet bilježi sve bolje rezultate – veliki broj turističkih događanja 	<ul style="list-style-type: none"> – slaba povezanost ribarstva i drugih sektora – nedovoljno diversificirana turistička ponuda
Prilike	Prijetnje
<ul style="list-style-type: none"> – stvaranje jedinstvene turističke ponude – sinergija i bolja suradnja između raznih sektora za diverzifikaciju djelatnosti – pristupni fondovi i programi za EU projekte za turizam u suradnji s drugim sektorima – poticati dodatnu segmentaciju turizma – više ulaganja u marketing i promidžbu područja – edukacija radne snage za sve sektore – bolja promocija gospodarstva, turizma i ribarstva 	<ul style="list-style-type: none"> – ne praćenje stanja i trendova u turizmu, ribarstvu i drugim sektorima – neuključivanje u procese umrežavanja i udruživanja svih sektora, a posebno ribarstva

INFRASTRUKTURA	
Snage	Slabosti
<ul style="list-style-type: none"> – razvijena društvena infrastruktura – prometna dostupnost blizine većih centara za potrebe razvoja turizma 	<ul style="list-style-type: none"> – nedostatak frekvencija brodskih linija za otoke – dovršenje izgradnje sustava otpadnih voda – slaba brzina pristupa za Internet – nedostatak OIE na liburnijskom području – nedostatan stalan broj vezova za ribarska plovila – nedostatak opremljenost iskrcajnih luka – neadekvatna i nedostatak infrastrukture niskonaponske mreže – nedovoljna ponuda kulturnih sadržaja izvansezona – postojanje divljeg odlagališta na Cresu
Prilike	Prijetnje
<ul style="list-style-type: none"> – bolja izgrađenost i opremljenost iskrcajnih luka 	<ul style="list-style-type: none"> – nepostojanje formalnog obrazovanja za ribare
DEMOGRAFIJA, TRŽIŠTE RADA I OBRAZOVANJE	
Snage	Slabosti
<ul style="list-style-type: none"> – obrazovanost stanovništva – niska nezaposlenost 	<ul style="list-style-type: none"> – nedostatak radne snage za određena zanimanja u turizmu i drugim sektorima – visoka starost stanovništva – veći broj nezaposlenih žena
Prilike	Prijetnje
<ul style="list-style-type: none"> – provođenje programa cjeloživotnog učenja – edukacija za potrebe turizma i drugih povezanih djelatnosti – izrađivati projekte po EU fondovima i programima – poticati mjere pro-aktivne politike zapošljavanja – izrada poticaja za mlade obitelji – poticati mlade na bavljenje ribarstvom 	<ul style="list-style-type: none"> – strukturna nezaposlenost – nepromijenjena starosna struktura ribara
RIBARSTVO I AKVAKULTURA	
Snage	Slabosti

<ul style="list-style-type: none"> – suradnja ribara i lokalnih ugostitelja – velika bioraznolikost ekonomski isplativih vrsta (multispecies fishery) – orijentiranost ribara na selektivne (mali) alate – veliki broj registriranih ribara i izdanih povlastica 	<ul style="list-style-type: none"> – nedostatak obrazovnog programa za ribare – nepostojanje objekata za preradu ribe – nedovoljna opremljenost iskrcajnih luka – nepostojanje udruge ribara na području FLAG-a za zastupanje zajedničkog interesa – nedovoljno poznavanje raznolikosti ribljih vrsta za uporabu u gastronomiji – baziranje ribolova na samo jednoj vrsti ribe (plava riba) – nedovoljno razvijeni kanali prodaje – nedostatak proizvodnje ribljih prerađevina visoke dodane vrijednosti – nedostatak brendiranja i ulaganja u promociju korisnosti ribe – smanjena populacija kvarnerskog škampa – nedovoljno razvijena marikultura – prilagođavanje ribarske politike u riječkom zaljevu sukladno selektivnim malim alatima – nedostatak komunikacije među ribarima i lokalne vlasti – nedostatna mjesta u lukama za ribarske brodove naročito u turističkoj sezoni i osiguranje sigurnog veza za ribarska plovila – nedostatna kvaliteta transportnih vozila za ribe (bez opreme za proizvodnju leda) – Nedostatak prostora za skladištenje morskih organizama – Neprilagođena planska dokumentacija za razvoj marikulture, legislative, administrativnih i okolišnih barijera za realizaciju projekata – nedostatna suradnja sa znanstvenim institucijama za ribarstvo
<p>Prilike</p>	<p>Prijetnje</p>
<ul style="list-style-type: none"> – obnova ribljeg fonda – dizanje kvalitete ponuda riba i ribljih proizvoda kao temelj gastronomske ponude u turizmu – mogućnost zaštite kvarnerskog škampa oznakom izvornosti – jača znanstvena istraživanja ribljeg fonda – inovacija u tehnologijama ribolova – obnovljivi izvori energije – povećanje ulova uz isti rad i upotrebu zakonske količine alata – poboljšanje uvjeta rada i sigurnosti – otvaranje odjeljenja za obrtničko zanimanje ribara pri obrtničkoj školi – održivi razvoj i poboljšanje života stanovništva i društveno odgovorno ponašanje svih dionika – modernizacija ribarske flote – uvođenje e-trgovine – bolje praćenje potreba ribarstva od strane lokalnih i regionalnih institucija 	<ul style="list-style-type: none"> – kočarenje – smanjenje ribljeg fonda – profesionalni ribari su zastupani pred EU-a kroz nacionalne institucije HGK i HOK, a ne kroz vlastita neprofitna udruženja – uvođenje kvota za izlov sitne plave ribe (utječe na smanjenje broja radnih mjesta) – povećanje uvoza – nedostatak obrazovnog programa za ribare – ograničeno tržište zbog male kupovne moći potrošača – nepostojanje institucionalne potpore za ribarstvo i akvakulturu na županijskoj i lokalnoj razini – nepriznavanje beneficiranog staža za ribare – neuključivanje u razne procese koji vode k poboljšanju stanja u ribarstvu i povezivanju s drugim sektorima – nekontrolirano ronjenje i podvodni ribolov

<ul style="list-style-type: none"> – pokretanje izvanškolskih aktivnosti ili projekata za učenike o učenju o ribarskim znanjima 	
RIBARSKA, POMORSKA I OSTALA BAŠTINA	
Snage	Slabosti
<ul style="list-style-type: none"> – bogata ribolovna baština – bogata pomorska baština – brodograditeljska baština (lovranski guc, kvarnerski guc i lošinjska pasara) – povijesni ostaci koji sežu do antike – tradicijske manifestacije 	<ul style="list-style-type: none"> – nedovoljno promoviranje ribolovne baštine u turističkoj ponudi – nedovoljna promocija konzumacije riba i ribljih prerađevina za zdravlje stanovništva
Prilike	Prijetnje
<ul style="list-style-type: none"> – bolja valorizacija baštine – uključivanje ribarske i pomorske baštine u turističku ponudu – razvoj kulturnog turizma – očuvanje nematerijalne kulturne baštine – tradicijski ribolov kao dio turističke i gastronomske ponude – izrada EU projekata koji će povezivati tradiciju u ribarstvu i pomorstvu i turističke proizvode u jedinstvenu turističku ponudu 	<ul style="list-style-type: none"> – nebriga za baštinom
DIVERZIFIKACIJA DJELATNOSTI VEZANIH ZA SEKTOR RIBARSTVA I AKVAKULTURE	
Snage	Slabosti
<ul style="list-style-type: none"> – razvijen turizam – gastronomija temeljena na ribljim namirnicama – suradnja ribara i lokalnih ugostitelja – stvaranje jedinstvene turističke ponude zajedno s drugom ponudom područja 	<ul style="list-style-type: none"> – nedostatak suradnje između različitih gospodarskih sektora – nedostatna proizvodnja ribljih prerađevina s drugim tipovima proizvoda – nedostatak sinergije između sektora ribarstva/akvakulture i drugih sektora
Prilike	Prijetnje
<ul style="list-style-type: none"> – suradnja otočkih i kopnenih zajednica – poticanje partnerstva i međusektorske suradnje – razvoj inovacija za uporabu sirovina iz mora (npr., morska trava, spužve,...) – uzgoj drugih vrsta riba i mekušaca (hobotnica, školjaka) 	<ul style="list-style-type: none"> – ograničeno trajanje turističke sezone – nedostatak inovacija – neprilagođena planska dokumentacija za razvoj marikulture – administrativne barijere – neprilagođeni regulatorni okviri – problemi suživota gospodarstva, turizma i zaštite okoliša
OPĆE ZNAČAJKE PODRUČJA	
Snage	Slabosti
<ul style="list-style-type: none"> – odličan geostrateški položaj područja – različite geomorfološke značajke područja – susret kontinentalne i mediteranske klime – ugodna klima – visok indeks razvijenosti svih područja 	<ul style="list-style-type: none"> – različita gustoća stanovnika po JLS
Prilike	Prijetnje
<ul style="list-style-type: none"> – provoditi mjere za zaštitu okoliša i mora – suradnja raznih sektora u isticanju značajki područja u projektima 	<ul style="list-style-type: none"> – klimatski utjecaji na eko sustav područja

4. Opis ciljeva LRSR te integriranog i inovativnog karaktera LRSR uključujući jasne i mjerljive pokazatelje ostvarenja ili rezultata (logika intervencije)

4.1. Vizija ciljevi i prioriteta razvoja FLAG-a

U procesu utvrđivanja strateških/specifičnih razvojnih ciljeva provedbe lokalnih razvojnih strategija za ribarstvo, lokalno partnerstvo vodilo se maksimiziranjem doprinosa aktivnosti provedbe LRSR usklađenim sa sljedećim odnosnim dokumentima:

A/ prioritetima Zajedničke ribarstvene politike EU (ZRP) za programsko razdoblje 2014.-2020.:

1. Poticanje okolišno održivog, resursno učinkovitog, inovativnog, konkurentnog i na znanju utemeljenog ribarstva
2. Poticanje okolišno održive, resursno učinkovite, inovativne, konkurentne i na znanju utemeljene akvakulture
3. Poticanje provedbe ZRP-a
4. Povećanje zaposlenosti i teritorijalne kohezije
5. Poticanje trženja i prerade
6. Poticanje provedbe Integrirane pomorske politike

te ostvarenju 4 razvojna cilja ZRP-a:

1. Promicanje konkurentnog, okolišno i gospodarski održivog i društveno odgovornog ribarstva i akvakulture/marikulture
2. Poticanje provedbe Zajedničke ribarstvene politike (ZRP)
3. Promicanje uravnoteženog i uključivog teritorijalnog razvoja ribarstvenih područja i akvakulturnih/marikulture područja u akvakulturi
4. Poticanje razvoja i provedbe Integrirane pomorske politike (IPP) Unije

B/ ciljevima OPPr:

- Jačanje uravnoteženog ekonomskog razvoja priobalnih i otočnih zajednica ovisnih o ribarstvu, jačanje njihovog potencijala davanjem više vrijednosti aktivnostima vezanim uz ribarstvo te diversifikacijom u druge vezane sektore, povećavajući time mogućnosti prihoda i zapošljavanja.
- Podrška razvoju male infrastrukture.
- Omogućavanje kolektivnog i strateškog razmišljanja u ribarskim zajednicama kako bi same oblikovale svoju ekonomsku budućnost.
- Povećanje razine sudjelovanja sektora ribarstva i akvakulture kroz promociju aktivnog sudjelovanja ribara u upravljanju i donošenju odluka u strateškom planiranju lokalnog razvoja.
- Integracija i optimizacija sudjelovanja sektora ribarstva u lokalnom razvoju s ciljem maksimalizacije sinergije i smanjenja mogućih sukoba interesa u ribarstvenim područjima.
- Promicanje socijalne kohezije u obalnim i otočnim zajednicama.
- Jačanje svijesti o zaštiti okoliša i prirode te očuvanju bioraznolikosti u ribarskim zajednicama kako bi se uključile u zaštitu resursa u svrhu povećanja otpornosti i smanjenja ranjivosti.
- Pružanje smjernica i jačanje kapaciteta za provedbu CLLD pristupa.
- Uspostava odgovarajućih mehanizama za maksimalizaciju komplementarnosti i sinergija s drugim EU fondovima.
- Pružanje platforme za razmjenu najboljih praksi i iskustava u okviru EUSAIR-a i prekogranične suradnje

kao i maksimiziranju doprinosa ciljevima provedbe detaljnije definiranim u OPPr:

- a) dodavanje vrijednosti, stvaranje radnih mjesta, privlačenje mladih ljudi i promicanje inovacija u svim fazama opskrbnog lanca proizvoda ribarstva i akvakulture;

- b) poticanje diversifikacije unutar ili izvan gospodarskog ribolova, cjeloživotnog učenja i stvaranja radnih mjesta u ribarstvenim područjima;
- c) jačanje i iskorištavanje prednosti koje se odnose na okoliš u ribarstvenim područjima, uključujući i operacije za ublažavanje učinaka klimatskih promjena
- d) promicanje društvene dobrobiti i kulturne baštine u ribarstvenim područjima, uključujući ribarstvenu, akvakulturnu i pomorsku kulturnu baštinu;
- e) jačanje uloge ribarstvenih zajednica u lokalnom razvoju i upravljanju lokalnim ribarstvenim resursima te pomorskim aktivnostima.

U cilju postizanja razvojne vizije i osiguranja provedbe LRSR, kreirani su razvojni ciljevi FLAG-a te se u planiranju aktivnosti za njihovo postizanje vodilo općim načelima LEADER-a odnosno CLLD-a za razdoblje 2014.-2020. prvenstveno usmjerenom na inovacije i postizanje planiranih rezultata koji donose promjene. **Načela CLLD-a** kojima se u pripremi i planiranju provedbe vodi FLAG su sljedeća:

- Razvoj utemeljen na definiranim značajkama, potrebama i mogućnostima lokalnog područja
- Strategija je u potpunosti izrađena prema stvarno iskazanim potrebama lokalnih razvojnih dionika implementacijom pristupa odozdo prema gore
- Tijekom izrade LRSR posebna pažnja je posvećena jačanju javno-privatnog partnerstva odnosno integraciji FLAG-a kao nositelja razvoja lokalnog područja, te razvoju i definiranju inovativnog, integriranog i multisektorskog pristupa lokalnom razvoju, umrežavanju i suradnji te
- Načinu programiranja isporuke projekata putem odabira od strane lokalnog razvojnog partnerstva u smislu implementacije decentraliziranog pristupa lokalnom razvoju

Ciljevi provedbe lokalnog razvoja ribarstva su:

1. Davanje više vrijednosti aktivnostima vezanim za ribarstvo te diversifikacija u druge vezane sektore kako bi se povećale mogućnosti prihoda i zapošljavanja.
2. Omogućavanje kolektivnog i strateškog razmišljanja u ribarskim zajednicama, a kako bi same oblikovale svoju ekonomsku budućnost.
3. Povećanje sudjelovanja sektora ribarstva i akvakulture u upravljanju i donošenju odluka u procesu lokalnog strateškog planiranja te jačanje sinergije i smanjenje mogućih sukoba interesa u ribarstvenim područjima.
4. Promicanje socijalne kohezije u obalnim i otočnim zajednicama.
5. Jačanje svijesti o zaštiti okoliša i prirode i očuvanju bioraznolikosti u ribarskim zajednicama kako bi se uključile u zaštitu resursa i time povećala otpornost i smanjila ranjivost.
6. Uspostava odgovarajućih mehanizama za maksimalizaciju komplementarnosti i sinergije s drugim EU fondovima.
7. Pružanje platforme za razmjenu najboljih praksi i iskustava u okviru EUSAIR-a prekogranične suradnje (EUSAIR, odnosno EU Strategija za Jadransko-jonsku regiju čiji je cilj promicanje održivog gospodarstva i socijalnog blagostanja na jadransko-jonskom području).

Svrha djelovanja FLAG-a je potpora razvoju ribarstva i lokalnim ribarskim zajednicama obalnog i otočkog jedinstvenog ribarstvenog područja putem provedbe raznih aktivnosti. FLAG i predstavlja sve interesne skupine te potpuno implementira pristup odozdo prema gore kako bi razvio i podržao zajedničke projekte.

Opći je cilj ribarstvenog područja FLAG-a imati do kraja 2023. unaprijeđen i prepoznat sustav ribolova i akvakulture s učinkovitim procesima i postupcima koji će omogućiti: otvaranje novih i zadržavanje minimalno 27 radnih mjesta, najmanje 30 osoba steći će nova znanja i vještine, provedbu najmanje 7 inicijativa za poboljšanje konkurentnosti i razvoja dodane vrijednosti u ribarstvu i akvakulturi.

Vizija FLAG-a Vela vrata: Područje koje povezuje tradiciju i baštinu ribarstva s okolišno održivim, resursno učinkovitim, inovativnim i konkurentnim aktivnostima za održivo ribarstvo i akvakulturu i međusektorsku suradnju

Vizija se ostvaruje se putem strateških razvojnih ciljeva FLAG-a do 2020.(2023.) godine:

1. Povećanje konkurentnosti ribarstvenog područja i unapređenje lanca vrijednosti kroz preradu, razvoj tržišta i diverzifikaciju djelatnosti;
2. Promicanje zaštite i održivog upravljanja prirodnom resursnom osnovnom i valorizacija kulturne, pomorske i ribarske baštine i povezanih tradicijskih znanja;
3. Poticanje društvenih inovacija kroz razvoj multisektorskih interdisciplinarnih mreža, provedbu projekata suradnje te jačanje uloge zajednice u upravljanju razvojem ribarstvenog područja.

FLAG je definirao prioritetne tipove operacija i mjere koji su doveli do definiranja strateških (specifičnih) ciljeva, shematski sažeto prikazano:

Strateški/specifični razvojni ciljevi FLAG-a Vela vrata u programskom razdoblju 2014.-2020.	Prioritetne Mjere (grupa aktivnosti) u programskom razdoblju 2014.-2020.
1. Povećanje konkurentnosti ribarstvenog područja i unapređenje lanca vrijednosti kroz preradu, razvoj tržišta i diverzifikaciju djelatnosti	1.1. Podrška razvoju i osuvremenjivanju male ribarske infrastrukture i unapređenje uvjeta poslovanja
	1.4. Diverzifikacija djelatnosti na ribarstvenom području i potpora razvoju male turističke infrastrukture i usluga povezanih s ribarstvom i akvakulturom
2. Promicanje zaštite i održivog upravljanja prirodnom resursnom osnovnom i valorizacija kulturne, pomorske i ribarske baštine i povezanih tradicijskih znanja	2.1. Očuvanje okoliša i poticanje na održivo upravljanje prirodnim resursima
	2.2. Očuvanje i valorizacija pomorske i ribarske baštine i očuvanje identiteta područja
3. Poticanje društvenih inovacija kroz razvoj multisektorskih interdisciplinarnih mreža, provedbu projekata suradnje te jačanje uloge zajednice u upravljanju razvojem ribarstvenog područja	3.1. Poticanje multisektorskog interdisciplinarnog umrežavanja, provedba projekata suradnje i promicanje socijalnog dijaloga
	3.2. Poticanje uloge ribarstvene zajednice u upravljanju lokalnim razvojem i jačanje ljudskih kapaciteta za provedbu operacija iz CLLD strategije
	3.3. Provedba i praćenje provedbe LRSR, rad i jačanje kapaciteta FLAG-a

4.2. Ciljevi, mjere i tipovi operacije LRSR za FLAG temeljeni na OPPR 2014.-2020.

Temeljem nalaza utvrđenih u osnovnoj analizi, SWOT analizi te iznesenim problemima i prijedlozima u raspravama, konzultacijama i provedbenih radionica sa svim dionicima i članovima FLAG-a, iznose se obrazloženja izabranih strateških ciljeva, mjera i tipova operacija temeljenih na OPPR 2014.2020.

U svrhu postizanja općih i specifičnih ciljeva provedbe lokalnog razvoja vođenog lokalnom zajednicom u provedbi LRSR FLAG posebna pažnja posvetiti će se poticanju projekata nositelja u kategoriji zajedničkog korisnika te projekata koji imaju zajednički interes i inovativne značajke za razvoj ukupnog ribarstvenog područja FLAG-a. **Operacije odnosno projekti koji ispunjavaju najmanje dva navedena kriterija, zajednički korisnik te zajednički interes ili sva tri navedena kriterija, ovisno o mjeri, poticati će se dodjelom najviše razine javne potpore.** Operacije odnosno projekti koji ne ispunjavaju kriterije zajedničkog korisnika i zajedničkog interesa, a nedvojbeno imaju inovativne značajke

poticati će se najvišom razinom potpore pod uvjetom da ne sadrže operacije okviru mjera predviđenih u Glavi V . poglavljima I., II. i IV . Uredbe (EU) br. 508/2014, osim operacija u okviru mjera iz članaka 33., 34., 41. stavak 2., 43., 55., 56., 57., 66. i 67. iste Uredbe, pod uvjetom da postoji jasno obrazloženje za njihovo upravljanje na lokalnoj razini.

Zajedničkim korisnikom u smislu provedbe LRSR smatraju se udruženja u ribarstvu⁷/organizacije ribara⁸, organizacije civilnog društva izvan sektora ribarstva ili poduzeće/trgovačko društvo/ organizacija u većinskom javnom vlasništvu a koje/a nije javnopravno tijelo.

Operacija odnosno projekt ima **Zajednički interes** ako ju provodi Zajednički korisnik i ako je u kolektivnom interesu članova Zajedničkog korisnika te opće javnosti. Takva operacija treba obuhvaćati više od zbroja pojedinačnih interesa članova Zajedničkog korisnika. Zajednički interes kojim se podrazumijeva doprinos interesu opće javnosti, ujedno se dokazuje putem ostvarivanja doprinosa barem jednoj razvojnoj potrebi FLAG područja definiranim odobrenom LRSR (navedene u poglavlju 3.1 LRSR).

Operacija ima **inovativne značajke na lokalnoj razini**, odnosno ukoliko operacija rezultira uvođenjem nove aktivnosti ili novog proizvoda ili nove/inovativne metode ili usluge na lokalnoj razini (ribarstveno područje FLAG-a).

Ako projekt odnosno operacije ne ispunjava gore navedene uvjete primjene kriterija, a u svrhu doprinosa realizaciji ciljeva LRSR, ista će se poticati osnovnom razinom potpore od 50% uz dodatak dozvoljene visine javne potpore iz Priloga I Uredbe (EU) 508/2014⁹.

U skladu sa člankom 95. stavkom 2. točkom a) Uredbe (EU) br. 508/2014, intenzitet potpore za operacije odnosno projekte kojima je korisnik javnopravno tijelo ili poduzeće kojem je povjereno obavljanje usluga od općeg gospodarskog interesa iz članka 106. stavka 2. Ugovora o funkcioniranju Europske unije, ako je potpora odobrena za obavljanje takvih usluga, iznosi 100% ukupnih prihvatljivih troškova, a sukladno Čl. 8 stavku 2. Pravilnika o uvjetima, kriterijima, načinu odabira, financiranja i provedbe lokalnih razvojnih strategija u ribarstvu (NN 27/19). (dalje: Pravilnik o provedbi LRSR)

Sve operacije u okviru provedbe lokalnog razvoja vođenog lokalnom zajednicom moraju omogućavati javni pristup svojim rezultatima, a posebno one koje ostvaruju višu razinu potpore od odnove propisane Uredbom (EU) br. 508/2014.

Strateški cilj 1.	Povećanje konkurentnosti ribarstvenog područja i unapređenje lanca vrijednosti kroz preradu, razvoj tržišta i diverzifikaciju djelatnosti
--------------------------	--

Obrazloženje cilja

U cilju razvoja gospodarstva potrebno je povećati konkurentnost svih poslovnih subjekata na području FLAG-a i stoga u kontinuitetu jačati gospodarstvene kapacitete. Bez obzira što je na ovom području razvijeno gospodarstvo, sektor ribarstva je vrlo malo prisutan u njegovoj strukturi jer s gotovo 60% učešća prevladava trgovina, pružanja smještaja i pripreme i usluživanja hrane, građevinarstvo, prerađivačka industrija te prijevoz i skladištenje. Turizam je snažna okosnica razvoja ovog područja. Ekonomski jačati poduzetnike ribarstva i akvakulture te širenje na druge poslovne subjekte izvan tog sektora je svrha ovog cilja, a za povećanje dohotka i zaposlenosti.

⁷ Udruženja u ribarstvu - organizacije subjekata u ribarstvu koje su priznate/osnovane po posebnim propisima odnosno okupljaju članice koje obavljaju djelatnost na području ribarstva (npr. ribarske zadruge, udruge, zaklade, fondacije, klasteri, organizacije proizvođača, javna tijela utemeljena zakonom koja predstavljaju subjekte u ribarstvu – cehovi, grupacije i slično);

⁸ Organizacija ribara - organizacija/udruženje ribara priznatih sukladno posebnim propisima (ribarska zadruga, organizacija proizvođača, udruženje organizacija proizvođača i međugranska organizacija) ili strukovno udruženje/ceh u okviru javnopravnog tijela utemeljenog zakonom koji okuplja ribare;

⁹ Sukladno gore navedenom Pravilniku i odredbama Uredbe (EU) br. 508/2014 Europskog Parlamenta i Vijeća od 15. svibnja 2014.o Europskom fondu za pomorstvo i ribarstvo...

Podržat će se stoga suradnja sudionicima u ribarstvu i akvakulturi kao i drugim multisektorskim dionicima koji svojim inicijativama, inovativnošću, kvalitetom usluga i proizvoda, stručnim znanjima, unapređenjem uvjeta poslovanja, tržišnom djelovanju, marketinškom djelovanju itd. omogućuju putem potpora razvoj ribarstvenog područja diverzifikacijom djelatnosti za ostvarivanje dodane vrijednosti upravo u cilju povećanja konkurentnosti cijelog područja. Pored toga cilj je poticati projekte čiji je cilj razvoj ili uvođenje novih ili znatno poboljšanih proizvoda i opreme, novih ili poboljšanih postupaka i tehnika, uključujući na razini prerade i stavljanja na tržište.

Indikativni indikatori (mjerljivi pokazatelji) rezultata/naziv pokazatelja (*result indicators*) na razini Strateškog cilja 1 LRSR (sukladno pokazateljima rezultata za Prioritet Unije I, Specifičan cilj OPFR 1.), min.

Stvorena radna mjesta (novozaposleni)	Sačuvana radna mjesta	Stvoreni gospodarski subjekti
4	5	4

Izvor informacija Izvješća UT i FLAG-a Vela vrata

Prioritetne mjere (grupe aktivnosti) za postizanje cilja (očekivanih rezultata) s pripadajućim tipovima operacija za njihovu realizaciju prema mogućnostima OPFR 2014.-2020.

Prioritetna Mjera 1.1. Podrška razvoju i osuvremenjivanju male ribarske infrastrukture i unapređenje uvjeta poslovanja

Obrazloženje Mjere

Prilikom izrade SWOT analize, dionici su detektirali kako je dotrajala i neadekvatna ribarska infrastruktura, poglavito na iskrcajnim mjestima, ograničavajući faktor za razvoj ribarstva na području FLAG-a, kao i nezastupljenost mladih u sektoru ribarstva. Ovom mjerom se namjerava sufinancirati izradu tehničke dokumentacije i ulaganja u postojeće ili nove objekte, uključujući opremanje, male ribarske infrastrukture značajne za svakodnevno obavljanje ribolovnih/akvakulturnih djelatnosti i poboljšanje praksi na kopnu. Cilj ove Mjere je dodavanje vrijednosti proizvodima ribarstva i akvakulture, te poticanje osnivanje novih subjekata povezanih s procesima prerade, obrade i rasijecanja osnovnih proizvoda/sirovine, jačanje konkurentnosti postojećih subjekata povezanih s preradom i obradom ribarstvenih/akvakulturnih proizvoda na ribarstvenom području i poticanje poslovnog razvoja potporama za stavljanje proizvoda na tržište, istovremeno ne povećavajući ribolovne napore. U konzultacijskom procesu s lokalnim razvojnim dionicima, dodavanje vrijednosti definirano je kao prioritetna potreba ribarstvenog područja, posebno radi rasta zapošljavanja i postizanja jačanja odnosno održivosti ovih, trenutno iznimno slabo zastupljenih, gospodarskih djelatnosti. Mjera je također orijentirana k stvaranju novih proizvoda, te na nove načine korištenja i/ili prezentiranja poznatih proizvoda, upotrebu ribljeg otpada i nusproizvoda i proizvodnju mamaca i primame. To se za uvođenje novih ili znatno poboljšanih proizvoda i opreme, novih ili poboljšanih postupaka i tehnika te novih ili poboljšanih sustava upravljanja i organizacije, uključujući na razini prerade i stavljanja na tržište. Dodavanje vrijednosti i njihova prepoznatljivost na tržištu, ali i diverzifikacija djelatnosti ribara, posebno malih, jedan je od osnovnih preduvjeta za njihov opstanak, očuvanje radnih mjesta i nova zapošljavanja. Opća svrha intervencija u okviru ove Mjere je omogućiti modernizaciju proizvodnje ribarstva i akvakulture, smanjiti njezin utjecaja na okoliš te omogućiti diferencijaciju lanca nabave odnosno opskrbe.

Predviđene aktivnosti unutar Mjere

Prihvatljive su sve aktivnosti kojima se doprinosi potporu razvoju i osuvremenjivanju male ribarske infrastrukture i unaprijeđenju uvjeta poslovanja ribarstva i akvakulture. Prihvatljive aktivnosti odnosno operacije u okviru ove mjere su: Građenje (izgradnja i/ili rekonstrukcija) i/ili opremanje: prostora/objekata privezišta, istezališta, lučica i gatova uključujući i specijalizirane dizalice; te prostora/objekata za popravak i servis plovila i ribarskih/akvakulturnih alata uključujući i skladišne prostore ribarskih/akvakulturnih alata; prostora/objekata za maloprodaju

ribe i školjaka te drugih proizvoda ribarstva i akvakulture, stacionarnog ili mobilnog tipa, uključujući i objekte brze prehrane s ponudom proizvoda ribarstva i akvakulture; objekata za prihvata i/ili preradu i/ili čišćenje i/ili skladištenje proizvoda ribarstva i/ili akvakulture s modernizacijom poslovanja i unaprjeđenja sigurnosti, higijene, zdravstvenih i radnih uvjeta. Prihvatljive aktivnosti uključuju i opremanje uzgajališta u akvakulturi u svrhu modernizacije poslovanja, čuvanja kvalitete, distribucije proizvoda i unaprjeđenja sigurnosti, higijene, zdravstvenih i radnih uvjeta; uključujući i purifikacijski centar za čišćenje školjaka; opremanje objekata ugostitelja – prvih kupaca ribe, uključujući i/ili IKT¹⁰ rješenja za prihvata i/ili pripremu i/ili obradu i/ili očuvanje i/ili skladištenje i/ili prezentaciju morskih plodova; nabavu i/ili opremanje specijaliziranih vozila u svrhu jačanja distribucije proizvoda ribarstva i akvakulture (npr. hladnjače) te opremanje plovila u svrhu poboljšanja sigurnosnih, zdravstvenih, higijenskih te radnih uvjeta, podizanja kvalitete ulova na ribarskim plovilima, jačanja energetske učinkovitosti, uključujući ulaganja izvan ribarskog plovila koja doprinose unapređenju dodane vrijednosti i kvalitete ulova sa ribarskog plovila. Prihvatljiva aktivnosti u okviru ove Mjere je i razvoj inovativnih kanala prodaje. Ova Mjera uključuje i intervencije usmjerene pokretanju poslovanja mladih ribara, uključujući i nabavu ribarskog plovila. Promidžbene aktivnosti.

Prihvatljive su isključivo one operacije koje se neće provoditi na operativnoj ili manipulativnoj obali te one koje se ne odnose na aktivnosti koje su obuhvaćene Čl. 43. Uredbe (EU) 508/2014.

Prihvatljive su isključivo one operacije i aktivnosti koje neće dovesti do povećanja ribolovnog kapaciteta plovila ili služiti za nabavu opreme kojom se povećava sposobnost plovila za pronalaženje ribe.

Odgovorni za provedbu Mjere

FLAG, javne institucije, potporne institucije, konzultantske tvrtke i organizacije koje će pružiti potporu korisnicima – nositeljima projekata

Ciljani korisnici

Javnopravna tijela ili poduzeća kojima je povjereno obavljanje usluga od općeg gospodarskog interesa iz članka 106. stavka 2. Ugovora o funkcioniranju Europske unije. Ciljani korisnici su i poduzeća/trgovačka društva i organizacije u većinskom javnom vlasništvu koji nisu javnopravna tijela. Ciljani korisnici su i gospodarski subjekti iz sektora ribarstva sukladno Čl. 2, točki f) Pravilnika o provedbi LRSR, u kategoriji mikro, malih i srednjih poduzetnika. Detaljni uvjeti koje moraju zadovoljiti ciljani korisnici biti će definirani FLAG natječajem.

Kriteriji prihvatljivosti

Prihvatljivi su oni projekti koji jasno doprinose ostvarenju cilja LRSR. Prihvatljivi projekti odnosno njihovi troškovi odnose se na prihvatljive aktivnosti sukladno FLAG natječaju, izuzev onih koje uključuju troškove sukladne Članku 11. Uredbe (EU) 508/2014. Detaljni kriteriji prihvatljivosti biti će definirani FLAG natječajem.

Intenzitet potpore

- 25% troškova kupnje ribarskog plovila ali ne više od 75.000,00 EUR po mladom ribaru (sukladno Čl. 31. stavku 4. Uredbe 508/2014)
- 50% prihvatljivih troškova, uz primjenu uvećanja sukladno Prilogu I Uredbe (EU) 508/2014 (ako je primjenjivo).
- 100% prihvatljivih troškova sukladno Čl. 8 stavku 2. Pravilnika o provedbi LRSR ili ako projekt ostvaruje primjenu intenziteta prema sva 3 kriterija uvećanja: zajednički korisnik, zajednički interes i inovativne značajke na lokalnoj razini ili ako projekt ostvaruje samo inovativne značajke na lokalnoj razini te prema uvjetima koji će biti definirani natječajem.

Intenzitet potpore sukladan je Čl. 8. Pravilnika o provedbi LRSR.

¹⁰ Kratica IKT odnosi se na Informacijsko-Komunikacijske Tehnologije.

Mjerljivi pokazatelji ostvarenja (isporuke, <i>outputi</i>) mjere do 2019./2023.		
Pokazatelj ostvarenja	Međuevaluacija 2019. / broj	Ciljana vrijednost 2023. / broj
Odobreni projekti na FLAG razini i razini Upravljačkog tijela	0	12
Završeni i isplaćeni projekti	0	12
Odobreni i financijski podržani partnerski projekti	0	2
Mjerljivi pokazatelji očekivanih rezultata mjere do 2019./2023.		
Pokazatelj ostvarenja	Međuevaluacija 2019. / broj	Ciljana vrijednost 2023. / broj
Stvorena radna mjesta (novozaposleni)	0	2
Sačuvana radna mjesta	0	3
Stvoreni gospodarski subjekti	0	2
Subjekti koji su usvojili ili poboljšali sustav upravljanja okolišem	0	12
Subjekti koji su usvojili ili poboljšali sustav jednakosti / jednakih mogućnosti	0	4

Prioritetna Mjera 1.4. Diverzifikacija djelatnosti na ribarstvenom području i potpora razvoju male turističke infrastrukture i usluga povezanih s ribarstvom i akvakulturom

Obrazloženje Mjere

Područje FLAG-a obuhvaća liburnijsku rivijeru te otoke Cres i Lošinj s ostalim otocima i otočićima, ima dugu tradiciju bavljenja turizmom, a značajno je jer ostvaruje 17,2% dolazaka i 17,9% noćenja u PGŽ koja je druga županija u RH po ostvarenim rezultatima turističkog prometa i prihoda. Prisutna je sezonalnost u turizmu. Ribarstvo, bez obzira na tradiciju, sve je manje prisutno u gospodarskim pokazateljima, no najviše je prisutno u Mošćeničkoj Dragi, Cresu i Lošinju. Snagu ribarskog sektora čine 9 trgovačkih društava, 136 aktivnih obrta i jedna zadruga s povlasticom za gospodarski ribolov. No, činjenica je da ima 368 neaktivnih ribarskih plovila što je više nego 141 aktivno plovilo. U akvakulturi ima 2 povezana društva koje uzgajaju orade i brancine. Riblji fond je osiromašen što je dovelo je smanjenju udjela ribarstva na ovom području. Na razini županija i JLS ne prati se institucionalno razvoj ribarstva. Za snažnije prisustvo ribarstva i akvakulture važne su aktivnosti i u LRSR-u pa bez zajedničkog djelovanja i snažnijih napora regije i lokalnog ribarstvenog područja u poticanju razvoja potreba za održivo ribarstvo neće biti većih pomaka. Prema pokazateljima razvoja područja, turizam je okosnica razvoja pa u tom smislu je potrebno Svrha ove Mjere je, temeljem SWOT analize, ojačati sinergiju između sektora ribarstva i akvakulture i aktivnosti u drugim sektorima uključujući održive prakse i odgovornost prema okolišu, proširiti izvore prihoda za ribare i njihove obitelji, subjekte u akvakulturi diverzificiranjem djelatnosti unutar i izvan sektora ribarstva/akvakulture. Ova Mjera će pružiti potporu razvoju male turističke infrastrukture i obalne infrastrukture za multisektorsko korištenje, razvoju postojeće i nove turističke ponude temeljene na multisektorskom umrežavanju, podizanje kvalitete usluga i povećanje vidljivosti ribarstvenog područja. Namjera je potaknuti korištenje lokalnih proizvoda ribarstva i akvakulture u lokalnoj trgovini i ugostiteljstvu, uključivanje maritimne baštine u turističku ponudu, kreiranje novih razloga dolaska gostiju i produljivanje boravka gostiju razvojem selektivnih vrsta turizma, podizanje kvalitete usluga i ugleda ribarstvenog područja, te paralelno jačati teritorijalnu koheziju unutar ribarstvenog područja, mobilnost radne snage, upošljivost (s posebnim naglaskom na mlade i žene) i generirati multiplikacijske efekte u gospodarstvu ribarstvenog područja primjenom inovacija. Svrha ove Mjere je smanjiti sukob između turizma,

zaštite interesa poduzetnika u ribarstvu i akvakulturi, dobrobit i kvaliteta života lokalne zajednice, te zaštita okoliša važno je razviti suradnje dionika i sustava upravljanja posjetiteljima.

Predviđene aktivnosti unutar Mjere

Prihvatljive su sve aktivnosti kojima se doprinosi diverzifikaciji djelatnosti na ribarstvenom području i razvoju male turističke infrastrukture i usluga povezanih s ribarstvom i akvakulturom. Prihvatljive aktivnosti odnosno operacije u okviru ove mjere su: Građenje (izgradnja i/ili rekonstrukcija) i/ili opremanje: prostora i/ili objekata male turističke infrastrukture na obali te ispod mora usmjereno razvoju i podizanju kvalitete turističke ponude povezane s ribarstvom i akvakulturom (npr. turističke info-točke, staze, sadržaji i sl.); mala sportska i rekreacijska infrastruktura, zatim uređenje i opremanje javnih površina na priobalnom području, unificiranje izgleda popratne opreme (tende, ležaljke, suncobrani i sl.), turistička signalizacija, izvedba pontonai dr. te uvođenje energetski učinkovitih sustava (npr. solarnih panela, solarne rasvjete i sl.). U okviru ove mjere biti će prihvatljive i aktivnosti usmjerene prema malim pilot-projektima orijentiranim razvoju i stavljanju na tržište inovativnih selektivnih vrsta okolišno odgovornih turističkih proizvoda i itinerera temeljenih na ribarstvu/akvakulturi i pomorskoj baštini. Prihvatljive aktivnosti u okviru ove mjere obuhvaćaju i diverzificiranje djelatnosti unutar sektora ribarstva/akvakulture/marikulture i razvoj povezanih usluga (proizvodnja inovativnih/tradicionalnih ribarskih alata, razvoj inovativnih servisa i dr.) te diverzificiranje djelatnosti izvan sektora ribarstva/akvakulture: potpora za izgradnju/rekonstrukciju/adaptaciju/uređenje/opremanje prostora i/ili objekata te kupnju/opremanje/preinaku vozila ili plovila za bavljenje ugostiteljstvom koji poslužuju lokalno ulovljenu ili uzgojenu ribu i plodove mora; potpora za razvoj proizvoda i usluga za turizma povezanih s ribarstvom/akvakulturom; poticanje alternativnih proizvoda i usluga odnosno načina zarade i inovativnog poduzetništva u okviru neribolovnih i neakvakuktornih aktivnosti. Intervencije iz ove mjere nisu namijenjene poticanju obustave ribolovne ili akvakuktorne aktivnosti te ne smiju dovesti do izmještanja poduzetnika i/ili proizvodne djelatnosti izvan ribarstvenog područja FLAG-a. Aktivnosti u okviru provedbe ove Mjere, detaljnije će biti definirane FLAG natječajem.

Odgovorni za provedbu Mjere

FLAG, javne institucije, potporne institucije, konzultantske tvrtke i organizacije koje će pružiti potporu korisnicima – nositeljima projekata

Ciljani korisnici

Javnopravna tijela ili poduzeća kojima je povjereno obavljanje usluga od općeg gospodarskog interesa iz članka 106. stavka 2. Ugovora o funkcioniranju Europske unije. Ciljani korisnici su i poduzeća/trgovačka društva i organizacije u većinskom javnom vlasništvu koji nisu javnopravna tijela. Ciljani korisnici su i gospodarski subjekti iz sektora ribarstva sukladno Čl. 2, točki f) Pravilnika o provedbi LRSR, u kategoriji mikro, malih i srednjih poduzetnika. Ciljani korisnici mogu biti i gospodarski subjekti te organizacije izvan sektora ribarstva. Ciljani korisnici su u kategoriji mikro, malih i srednjih poduzeća (ako je primjenjivo). Detaljni uvjeti koje moraju zadovoljiti ciljani korisnici biti će definirani FLAG natječajem.

Kriteriji prihvatljivosti

Prihvatljivi su oni projekti koji jasno doprinose ostvarenju cilja LRSR. Prihvatljivi projekti odnosno njihovi troškovi odnose se na prihvatljive aktivnosti sukladno FLAG natječaju, izuzev onih koje uključuju troškove sukladne Članku 11. Uredbe (EU) 508/2014. Detaljni kriteriji prihvatljivosti biti će definirani FLAG natječajem.

Intenzitet potpore

- 50% prihvatljivih troškova, uz primjenu uvećanja sukladno Prilogu I Uredbe (EU) 508/2014 (ako je primjenjivo).
- 100% prihvatljivih troškova sukladno Čl. 8 stavku 2. Pravilnika o provedbi LRSR ili ako projekt ostvaruje primjenu intenziteta prema 2 kriterija uvećanja: zajednički korisnik i zajednički interes ili ako projekt ostvaruje samo inovativne značajke na lokalnoj razini te

prema uvjetima koji će biti definirani natječajem.		
Intenzitet potpore sukladan je Čl. 8. Pravilnika o provedbi LRSR.		
Mjerljivi pokazatelji ostvarenja (isporuke, <i>outputi</i>) mjere do 2019./2023.		
Pokazatelj ostvarenja	Međuevaluacija 2019. / broj	Ciljana vrijednost 2023. / broj
Odobreni projekti na FLAG razini i razini Upravljačkog tijela	0	10
Završeni i isplaćeni projekti	0	10
Odobreni i financijski podržani partnerski projekti	0	4
Mjerljivi pokazatelji očekivanih rezultata mjere do 2019./2023.		
Pokazatelj ostvarenja	Međuevaluacija 2019. / broj	Ciljana vrijednost 2023. / broj
Stvorena radna mjesta (novozaposleni)	0	2
Sačuvana radna mjesta	0	2
Stvoreni gospodarski subjekti	0	2
Subjekti koji su usvojili ili poboljšali sustav upravljanja okolišem	0	5
Subjekti koji su usvojili ili poboljšali sustav jednakosti / jednakih mogućnosti	0	5

Strateški cilj 2.	Promicanje zaštite i održivog upravljanja prirodnim resursnom osnovom i valorizacija kulturne pomorske i ribarske baštine i povezanih tradicijskih znanja	
Obrazloženje cilja		
Sveukupnost značajki koje određuju identitet odlikuju se u očuvanom okolišu, bioraznolikosti, tradiciji, materijalnoj i nematerijalnoj baštini, uključujući bogatu gastronomiju temeljenu na lokalnoj ulovljenoj i uzgojenoj ribi i plodovima mora. U opisu osnovnih značajki područja istaknuti su vrijedna kulturno-povijesna, tradicijska i prirodna baština, što utječe na kvalitetu života stanovnika i gostiju na području FLAG-a. Svrha mjera u ovom cilju je smanjenje utjecaja klimatskih promjena i čovjeka na morske i priobalne ekosustave, očuvati resursnu osnovu za održiv rast i očuvati pomorsku baštinu i tradicijska znanja koja je potrebno prenositi na buduće generacije s ciljem očuvanja identiteta područja, posebice pritom misleći na tradicijsku brodogradnju. Zaštićenim područjima potrebno je učinkovito upravljati te je cilj dati jaču potporu institucijama uz uključivanje lokalne zajednice, kao i potaknuti opću zajednicu, posebice sektor ribarstva i akvakulture, na aktivno sudjelovanje u brizi za okoliš kroz osmišljavanje malih projekata orijentiranih ka sakupljanju otpada i oporabi, naglašavajući važnost multisektorskih partnerstava u osmišljavanju projekata.		
Indikativni indikatori (mjerljivi pokazatelji) rezultata/naziv pokazatelja (<i>result indicators</i>) na razini Strateškog cilja 1 LRSR (sukladno pokazateljima rezultata za Prioritet Unije I, Specifičan cilj OPPR 1.), min.		
Stvorena radna mjesta (novozaposleni)	Sačuvana radna mjesta	Stvoreni gospodarski subjekti
4	5	4
Izvor informacija	Izvešća UT i FLAG-a Vela vrata	
Prioritetne mjere (grupe aktivnosti) za postizanje cilja (očekivanih rezultata) s pripadajućim tipovima operacija za njihovu realizaciju prema mogućnostima OPPR 2014.-2020.		
Prioritetna Mjera 2.1.	Očuvanje okoliša i poticanje na održivo upravljanje prirodnim	

resursima
Obrazloženje Mjere
Djelotvorna i učinkovita zaštita traži napore i djelovanje lokalnih dionika i nadležnih institucija da putem partnerstva provode projekte i mjere zaštite okoliša i očuvanja prirodne reursne osnove. Prilikom izrade SWOT analize, dionici su iznijeli potrebu očuvanja cijelog ribarstvenog područja i potrebu za održivim upravljanjem prirodnim resursima. Posebno je važno očuvati bioraznolikost i čstoću područja, naročito u prostorima u okviru ekološke mreže NATURA 2000. Intervencije u okviru ove mjere usmjerene su na zaštitu okoliša i smanjenje utjecaja klimatskih promjena na ribarstveno područje, ali i k direktnom angažmanu zajednice u brizi za okoliš.
Predviđene aktivnosti unutar Mjere
Prihvatljive su sve aktivnosti kojima se doprinosi očuvanju okoliša i poticanju na održivo upravljanje prirodnim resursima (more i priobalje). Prihvatljive aktivnosti odnosno operacije u okviru ove mjere su: građenje (izgradnja i/ili rekonstrukcija) i/ili opremanje objekata ili prostora sustavima za edukaciju/interpretaciju visoko vrijedne prirodne baštine (uz obalu i pod morem) te sustavima/opremom za odlaganje otpada iz/sa mora i probalja, s naglaskom na održiva rješenja odlaganja otpada na plažama; aktivnosti čišćenja mora i probalja na području FLAG-a; edukacijsko-informativne i promotivne aktivnosti o biološkoj raznolikosti mora i priobalja i očuvanju vrijednog prirodnog okoliša kao ključne razvojne resursne osove; aktivnosti recikliranja otpada i stvaranje inovativnih proizvoda iz otpada prikupljenog iz/sa mora i probalja; aktivnosti istraživanja podmorja te ispitivanja i praćenja kakvoće mora u svrhu izrade znanstveno-stručnih studija ili publikacija za potporu održivom razvoju ribarstva i akvakulture na području FLAG-a; uvođenje inovativnih rješenja za zaštitu okoliša i očuvanje biološke raznolikosti. Promidžbene aktivnosti. Aktivnosti u okviru provedbe ove Mjere, detaljnije će biti definirane FLAG natječajem.
Odgovorni za provedbu Mjere
FLAG Vela vrata, potporne organizacije i ustanove u javnom vlasništvu, privatne konzultantske tvrtke i organizacije koje će pružiti potporu korisnicima – nositeljima projekata
Ciljani korisnici
Javnopravna tijela ili poduzeća kojima je povjereno obavljanje usluga od općeg gospodarskog interesa iz članka 106. stavka 2. Ugovora o funkcioniranju Europske unije (sukladno Čl. 8 stavku 2. Pravilnika o provedbi LRSR. Ciljani korisnici su i poduzeća/trgovačka društva i organizacije u većinskom javnom vlasništvu koji nisu javnopravna tijela. Ciljani korisnici su i gospodarski subjekti iz sektora ribarstva sukladno Čl. 2, točki f) Pravilnika o provedbi LRSR, u kategoriji mikro, malih i srednjih poduzetnika. Ciljani korisnici mogu biti i gospodarski subjekti te organizacije izvan sektora ribarstva. Ciljani korisnici su u kategoriji mikro, malih i srednjih poduzeća (ako je primjenjivo). Detaljni uvjeti koje moraju zadovoljiti ciljani korisnici biti će definirani FLAG natječajem.
Kriteriji prihvatljivosti
Prihvatljivi su oni projekti koji jasno doprinose ostvarenju cilja LRSR. Prihvatljivi projekti odnosno njihovi troškovi odnose se na prihvatljive aktivnosti sukladno FLAG natječaju, izuzev onih koje uključuju troškove sukladne Članku 11. Uredbe (EU) 508/2014. Detaljni kriteriji prihvatljivosti biti će definirani FLAG natječajem.
Intenzitet potpore
<ul style="list-style-type: none"> – 50% prihvatljivih troškova, uz primjenu uvećanja sukladno Prilogu I Uredbe (EU) 508/2014 (ako je primjenjivo). – 100% prihvatljivih troškova sukladno Čl. 8 stavku 2. Pravilnika o provedbi LRSR ili ako projekt ostvaruje primjenu intenziteta prema 2 kriterija uvećanja: zajednički korisnik i zajednički interes ili ako projekt ostvaruje samo inovativne značajke na lokalnoj razini te prema uvjetima koji će biti definirani natječajem.
Intenzitet potpore sukladan je Čl. 8. Pravilnika o provedbi LRSR.

Mjerljivi pokazatelji ostvarenja (isporuke, <i>outputi</i>) mjere do 2019./2023.		
Pokazatelj ostvarenja	Međuevaluacija 2019. / broj	Ciljana vrijednost 2023. / broj
Odobreni projekti na FLAG razini i razini Upravljačkog tijela	6	6
Završeni i isplaćeni projekti	0	6
Odobreni i financijski podržani partnerski projekti	3	3
Sudionici aktivnosti jačanja svijesti o potrebi očuvanja okoliša	0	20
Mjerljivi pokazatelji očekivanih rezultata mjere do 2019./2023.		
Pokazatelj ostvarenja	Međuevaluacija 2019. / broj	Ciljana vrijednost 2023. / broj
Stvorena radna mjesta (novozaposleni)	0	0
Sačuvana radna mjesta	0	0
Stvoreni gospodarski subjekti	0	0
Subjekti koji su usvojili ili poboljšali sustav upravljanja okolišem	0	6
Subjekti koji su usvojili ili poboljšali sustav jednakosti / jednakih mogućnosti	0	6
Prioritetna Mjera 2.2.	Očuvanje i valorizacija pomorske i ribarske baštine i očuvanje identiteta područja	
Obrazloženje Mjere		
Maritimna baština na područja FLAG-a je vrlo bogata i potrebno ju je zaštititi jer predstavlja identitet područja. Već je nastalo mnogo raznih događanja i manifestacija gdje se ističe pomorska i ribarska baština te je potrebno dodatno još razviti takve aktivnosti i povezati ih uz turizam. Cilj ove Mjere je očuvanje i valorizacija pomorske i ribarske baštine i očuvanje identiteta područja, posebice kroz inovativne promocijske kanale koristeći moderne tehnologije.		
Predviđene aktivnosti unutar Mjere		
Prihvatljive su sve aktivnosti kojima se doprinosi očuvanju i valorizaciji pomorske i ribarske baštine i očuvanju identiteta ribarstvenog područja FLAG-a. Prihvatljive aktivnosti u okviru ove mjere su: Građenje (izgradnja i/ili rekonstrukcija) i/ili opremanje javnih prostora i/ili javnih dobara za predstavljanje odnosno interpretaciju tradicijske pomorske i ribarske baštine uključujući uvođenje inovativnih sustava interpretacije; aktivnosti očuvanja i valorizacije pomorske i ribarske baštine te očuvanja bogatstva identiteta područja koje ne uključuju građenje i/ili opremanje javnih prostora i/ili javnih dobara za predstavljanje odnosno interpretaciju tradicijske pomorske i ribarske baštine; aktivnosti organizacije tradicijskih regata, drugih manifestacija i promidžbenih događanja s ciljem promicanja rezultata projekta/operacije te valoriziranja pomorske i ribarske baštine; aktivnosti edukacije stanovništva i posjetitelja/turista o tradiciji brodogradnje te prijenos znanja i vještina povezanih s pomorskom i ribarskom baštinom. Aktivnosti u okviru provedbe ove Mjere, detaljnije će biti definirane FLAG natječajem.		
Odgovorni za provedbu Mjere		
FLAG, javne institucije, potporne institucije, konzultantske tvrtke i organizacije koje će pružiti potporu korisnicima – nositeljima projekata		
Ciljani korisnici		
Javna tijela ili poduzeće/trgovačko društvo ili organizacija u većinskom javnom vlasništvu. Ciljani korisnici su i udruge u ribarstvu te udruge izvan sektora ribarstva. Ciljani korisnici su u kategoriji mikro, malih i srednjih poduzeća (ako je primjenjivo). Ciljani korisnici moraju imati		

sjedište ili biti registriran ili imati podružnicu unutar ribarstvenog područja FLAG-a. Detaljni uvjeti koje moraju zadovoljiti ciljani korisnici biti će definirani FLAG natječajem.

Kriteriji prihvatljivosti

Prihvatljivi su oni projekti koji jasno doprinose ostvarenju cilja LRSR. Prihvatljivi projekti odnosno njihovi troškovi odnose se na prihvatljive aktivnosti sukladno FLAG natječaju, izuzev onih koje uključuju troškove sukladne Članku 11. Uredbe (EU) 508/2014. Detaljni kriteriji prihvatljivosti biti će definirani FLAG natječajem.

Intenzitet potpore

- 50% prihvatljivih troškova, uz primjenu uvećanja sukladno Prilogu I Uredbe (EU) 508/2014 (ako je primjenjivo).
- 100% prihvatljivih troškova sukladno Čl. 8 stavku 2. Pravilnika o provedbi LRSR ili ako projekt ostvaruje primjenu intenziteta prema 2 kriterija uvećanja: zajednički korisnik i zajednički interes.

Intenzitet potpore sukladan je Čl. 8. Pravilnika o provedbi LRSR.

Mjerljivi pokazatelji ostvarenja (isporuke, *outputi*) mjere do 2019./2023.

Pokazatelj ostvarenja	Međuevaluacija 2019. / broj	Ciljana vrijednost 2023. / broj
Odobreni projekti na FLAG razini i razini Upravljačkog tijela	9	9
Završeni i isplaćeni projekti	0	9
Odobreni i financijski podržani partnerski projekti	4	4
Manifestacije vezane uz valorizaciju maritimne baštine	0	9
Sudionici informativno – promotivno – edukacijskih aktivnosti vezanih uz valorizaciju maritimne baštine	0	100

Mjerljivi pokazatelji očekivanih rezultata mjere do 2019./2023.

Pokazatelj ostvarenja	Međuevaluacija 2019. / broj	Ciljana vrijednost 2023. / broj
Stvorena radna mjesta (novozaposleni)	0	1
Sačuvana radna mjesta	0	1
Stvoreni gospodarski subjekti	0	0
Osobe koje su stekle nova znanja i vještine o tradicijskoj pomorskoj i ribarskoj baštini	0	100
Nova ponuda valorizacije i interpretacije tradicijske pomorske i ribarske baštine (javni prostori/javna dobra i nove manifestacije/događanja)	0	9

Strateški cilj 3.

Poticanje društvenih inovacija kroz razvoj multisektorskih interdisciplinarnih mreža, provedbu projekata suradnje te jačanje uloge zajednice u upravljanju razvojem ribarstvenog područja

Obrazloženje cilja

Predmet ovog strateškog cilja je pokretanje aktivnosti usmjerenih na povećanju vrijednosti i osmišljavanju načina za povećanje dohotka svih lokalnih dionika, a primjenom društvenih inovacija, razvijanjem multisektorskih interdisciplinarnih mreža, te jačanja suradnje i uloge zajednice u upravljanju razvojem ribarstvenog područja, a koje doprinose poboljšanju ribarstvenog područja. Poticanje društvenih inovacija podrazumijeva alate za rješavanje ekonomskih, društvenih ili okolišnih izazova, a u našem slučaju pitanja starenja stanovništva, klimatskih promjena,

siromaštva, društvene isključenosti te za razvoj pozitivnih praksi koje umanjuju ili eliminiraju nejednakosti i transformiraju odnose u društvu općenito, pojedinaca i jačanju kapaciteta za stvaranje navedenog iz javnog, privatnog i civilnog sektora. Važnost u tim procesima ima stvaranje raznih mreža koje obuhvaćaju multisektorski i interdisciplinarni pristup. Time se jača uloga zajednice kako bi bolje upravljala razvoje ribarstvenog područja za provođenje operacija iz CLLD strategije (odozdo prema gore) u razvoju i podržavanju bitnih projekata. Uloga FLAG-a za provedbu LRSR je vrlo važna budući kreira i jača partnerstva koja uključuju sve sektore i interesne skupine u pokretanju projekata koji vode poboljšanju života i rada odnosno održiv socio-ekonomski razvoj u lokalnim zajednicama i ribarstvenom području. Za to je potrebna potpora rada i jačanje kapaciteta FLAG-a, te povezivanje na međuteritorijalnoj i transnacionalnoj razini u cilju prijenosa znanja, iskustava i inovacija, kao i jačanje veza sa znanostima.

Indikativni indikatori (mjerljivi pokazatelji) rezultata/naziv pokazatelja (result indicators) na razini Strateškog cilja 1 LRSR (sukladno pokazateljima rezultata za Prioritet Unije I, Specifičan cilj OPPR 1.), min.

Stvorena radna mjesta (novozaposleni)	Sačuvana radna mjesta	Stvoreni gospodarski subjekti
4	5	4
Izvor informacija	Izvjешća UT i FLAG-a Vela vrata	
Prioritetne mjere (grupe aktivnosti) za postizanje cilja (očekivanih rezultata) s pripadajućim tipovima operacija za njihovu realizaciju prema mogućnostima OPPR 2014.-2020.		
Prioritetna Mjera 3.1.	Poticanje multisektorskog interdisciplinarnog umrežavanja, provedba projekata suradnje i promicanje socijalnog dijaloga	
Obrazloženje Mjere		
Cilj ove mjere je potaknuti ribarstvenu zajednicu na aktivno rješavanje problema i adresiranje izazova organiziranjem u strukovna, sektorska i multisektorska partnerstava, uključujući i partnerstva između znanstvenika i ribara, a s ciljem poticanja prijenosa znanja i stjecanja novih stručnih vještina, razmjene iskustava i najboljih inovativnih praksi za održivo upravljanje morskim ekosustavima, aktivnostima u ribarskom/akvakulturnom/marikulturnom sektoru i razvoja društvenih inovacija.		
Predviđene aktivnosti unutar Mjere		
Prihvatljive su sve aktivnosti kojima se pruža potpora multisektorskom, interdisciplinarnom umrežavanju, suradnji i promicanju socijalnog dijaloga. Prihvatljive aktivnosti u okviru ove mjere su: Stvaranje mreža (partnerskih sporazuma, ugovora ili udruženja između jednog ili više neovisnih znanstvenih tijela i ribara ili jedne ili više organizacija ribara) i aktivnosti koje se provode u okviru mreža; zajednički projekti i projekti suradnje između lokalnih partnerstva koja potiču razmjenu iskustava i najbolje prakse, socijalni dijalog, uključivanje mladih, promiču ravnopravnost spolova i društvenu inkluziju te projekti suradnje između lokalnih partnerstava koja provode neku vrstu lokalne razvojne/CLLD strategije na međuteritorijalnoj i transnacionalnoj razini. Prihvatljivi projekti unutar ove Mjere su Zajednički projekti/projekti suradnje odnosno projekti koji se provode u partnerstvu. Aktivnosti u okviru provedbe ove Mjere, detaljnije će biti definirane FLAG natječajem.		
Odgovorni za provedbu Mjere (aktivnosti)		
FLAG Vela vrata, potporne organizacije i ustanove u javnom vlasništvu, privatne konzultantske tvrtke i organizacije koje će pružiti potporu korisnicima – nositeljima projekata		
Ciljani korisnici		
Javna tijela ili poduzeća kojima je povjerenje obavljavanje usluga od općeg gospodarskog interesa iz članka 106. stavka 2. Ugovora o funkcioniranju Europske unije (sukladno Čl. 8 stavku 2. Pravilnika o provedbi LRSR. Ciljani korisnici su i poduzeća/trgovačka društva i organizacije u većinskom javnom vlasništvu koji nisu javna tijela. Ciljani korisnici su i gospodarski subjekti iz sektora ribarstva sukladno Čl. 2, točki f) Pravilnika o provedbi LRSR, u kategoriji		

mikro, malih i srednjih poduzetnika. Ciljani korisnici mogu biti i gospodarski subjekti te organizacije izvan sektora ribarstva. Ciljani korisnici su u kategoriji mikro, malih i srednjih poduzeća (ako je primjenjivo). Detaljni uvjeti koje moraju zadovoljiti ciljani korisnici biti će definirani FLAG natječajem.

Kriteriji prihvatljivosti

Prihvatljivi su oni projekti koji jasno doprinose ostvarenju cilja LRSR. Prihvatljivi projekti odnosno njihovi troškovi odnose se na prihvatljive aktivnosti sukladno FLAG natječaju, izuzev onih koje uključuju troškove sukladne Članku 11. Uredbe (EU) 508/2014. Detaljni kriteriji prihvatljivosti biti će definirani FLAG natječajem. Prihvatljivi su projekti koji se provode na ribarstvenom području FLAG-a.

Intenzitet potpore

- 50% prihvatljivih troškova, uz primjenu uvećanja sukladno Prilogu I Uredbe (EU) 508/2014 (ako je primjenjivo).
- 100% prihvatljivih troškova sukladno Čl. 8 stavku 2. Pravilnika o provedbi LRSR ili ako projekt ostvaruje primjenu intenziteta prema 2 kriterija uvećanja: zajednički korisnik i zajednički interes.

Intenzitet potpore sukladan je Čl. 8. Pravilnika o provedbi LRSR.

Mjerljivi pokazatelji ostvarenja (isporuke, *outputi*) mjere do 2019./2023.

Pokazatelj ostvarenja	Međuevaluacija 2019. / broj	Ciljana vrijednost 2023. / broj
Odobreni projekti na FLAG razini i razini Upravljačkog tijela	0	6
Završeni i isplaćeni projekti	0	6
Odobreni i financijski podržani partnerski projekti	6	6

Mjerljivi pokazatelji očekivanih rezultata mjere do 2019./2023.

Pokazatelj ostvarenja	Međuevaluacija 2019. / broj	Ciljana vrijednost 2023. / broj
Stvorena radna mjesta (novozaposleni)	0	1
Sačuvana radna mjesta	0	1
Stvoreni gospodarski subjekti	0	0
Subjekti koji su usvojili ili poboljšali sustav upravljanja okolišem	4	5
Subjekti koji su usvojili ili poboljšali sustav jednakosti / jednakih mogućnosti	4	5

Prioritetna Mjera 3.2. Poticanje uloge ribarstvene zajednice u upravljanju lokalnim razvojem i jačanje ljudskih kapaciteta za provedbu operacija iz CLLD strategije

Obrazloženje Mjere

Aktivnosti koje su definirane u postizanju ove mjere odnose se na napore da se potiče ribarstvene zajednice da imaju veći značaj i ulogu u upravljanju lokalnim razvojem. Kako bi se to postiglo ova mjera predviđa jačanje ljudskih kapaciteta svih lokalnih dionika i interesnih skupina u provođenju operacija iz CLLD strategije (odozdo prema gore) kako bi razvio i podržao zajedničke projekte. Nova znanja i cjeloživotno učenje su osnove za osnaživanje ljudskih kapaciteta, pružanje smjernica i ostalih kapaciteta za provedbu CLLD pristupa te uvažavanje mehanizama za korištenje raznih EU fondova i prekogranične suradnje u okviru EUSAIR-a postaju svakodnevna potreba ribarstvene zajednice.

Predviđene aktivnosti unutar Mjere

Prihvatljive su sve aktivnosti kojima se pruža potpora ribarstvenoj zajednici u upravljanju lokalnim razvojem i jačanje ljudskih kapaciteta za provedbu operacija iz CLLD strategije. Prihvatljive aktivnosti u okviru ove mjere su: Zajednički projekti/projekti suradnje odnosno projekti koji se provode u partnerstvu između lokalnih partnerstva i interesnih skupina koja potiču aktivnosti za poticanje ribarstvene zajednice za boljim upravljanjem lokalnim razvojem (donošenje planova upravljanjem ribarstvenim područjem npr.); projekti suradnje između lokalnih partnerstava koji provode lokalni razvoj odnosno CLLD strategije; provedba programa edukacije za gospodarski, civilni i javni sektor za unapređenje znanja, vještina i kompetencija za upravljanje ribarstvene zajednice i lokalnim razvojem te provedba programa edukacije i projekata za učenike o ribarskim zanatima s ciljem približavanja znanja iz ribarstva i poticanja mladih na bavljenje ribarstvom i drugim povezanim diverzificiranim djelatnostima. Aktivnosti u okviru provedbe ove Mjere, detaljnije će biti definirane FLAG natječajem.

Odgovorni za provedbu Mjere (aktivnosti)

FLAG, JLS/Županija, HOK, HGK, potporne institucije, privatni konzultanti i druge institucije iz sektora ribarstva

Ciljani korisnici

Javna tijela ili poduzeća kojima je povjereno obavljanje usluga od općeg gospodarskog interesa iz članka 106. stavka 2. Ugovora o funkcioniranju Europske unije (sukladno Čl. 8 stavku 2. Pravilnika o provedbi LRSR. Ciljani korisnici su i poduzeća/trgovačka društva i organizacije u većinskom javnom vlasništvu koji nisu javna tijela. Ciljani korisnici su i gospodarski subjekti iz sektora ribarstva sukladno Čl. 2, točki f) Pravilnika o provedbi LRSR, u kategoriji mikro, malih i srednjih poduzetnika. Ciljani korisnici mogu biti i gospodarski subjekti te organizacije izvan sektora ribarstva. Ciljani korisnici su u kategoriji mikro, malih i srednjih poduzeća (ako je primjenjivo). Detaljni uvjeti koje moraju zadovoljiti ciljani korisnici biti će definirani FLAG natječajem.

Kriteriji prihvatljivosti

Prihvatljivi su oni projekti koji jasno doprinose ostvarenju cilja LRSR. Prihvatljivi projekti odnosno njihovi troškovi odnose se na prihvatljive aktivnosti sukladno FLAG natječaju, izuzev onih koje uključuju troškove sukladne Članku 11. Uredbe (EU) 508/2014. Detaljni kriteriji prihvatljivosti biti će definirani FLAG natječajem. Prihvatljivi su projekti koji se provode na ribarstvenom području FLAG-a.

Intenzitet potpore

- 50% prihvatljivih troškova, uz primjenu uvećanja sukladno Prilogu I Uredbe (EU) 508/2014 (ako je primjenjivo).
- 100% prihvatljivih troškova sukladno Čl. 8 stavku 2. Pravilnika o provedbi LRSR ili ako projekt ostvaruje primjenu intenziteta prema 2 kriterija uvećanja: zajednički korisnik i zajednički interes.

Intenzitet potpore sukladan je Čl. 8. Pravilnika o provedbi LRSR.

Mjerljivi pokazatelji ostvarenja (isporuke, *outputi*) mjere do 2019./2023.

Pokazatelj ostvarenja	Međuevaluacija 2019. / broj	Ciljana vrijednost 2023. / broj
Odobreni projekti na FLAG razini i razini Upravljačkog tijela	3	3
Završeni i isplaćeni projekti	0	3
Odobreni i financijski podržani partnerski projekti	3	3

Mjerljivi pokazatelji očekivanih rezultata mjere do 2019./2023.

Pokazatelj ostvarenja	Međuevaluacija 2019. / broj	Ciljana vrijednost 2023. / broj
Stvorena radna mjesta (novozaposleni)	0	1

Sačuvana radna mjesta	0	0
Stvoreni gospodarski subjekti	0	0
Subjekti koji su usvojili ili poboljšali sustav upravljanja okolišem	0	1
Subjekti koji su usvojili ili poboljšali sustav jednakosti / jednakih mogućnosti	0	3
Prioritetna Mjera 3.3.	Provedba i praćenje provedbe LRSR, rad i jačanje kapaciteta FLAG-a	
Obrazloženje Mjere		
<p>Za provođenje LRSR te rad i jačanje kapaciteta FLAG-a potrebno je osigurati sredstava za troškove rada, osoblja, za osposobljavanje, edukaciju i usavršavanje, za publicitet i vidljivost djelovanja. Aktivnosti FLAG-a omogućuju poticanje daljnjeg socio-ekonomskog razvoja područja, a njihovim povezivanjem s gospodarskim sektorom stvara se jaka multisektorska razvojna platforma. Predviđene aktivnosti unutar ove mjere definirane su Pravilnikom o provedbi LRSR te Odlukom Upravljačkog tijela o odobrenju LRSR i FLAG-a. Aktivnosti koje su definirane u postizanju ove mjere su: Izrada i provedba projekata suradnje na lokalnoj, regionalnoj i međuteritorijalnoj razini; Izrada i provedba projekata za ribarstveno područje za jačanje ljudskih kapaciteta ; Izrada izvješća o radu FLAG-a; Izrada izvješća o provedbi LRSR-a</p>		
Odgovorni za provedbu Mjere (aktivnosti)/ Ciljani korisnik		
FLAG		
Kriteriji prihvatljivosti		
Prihvatljive su sve aktivnosti koje doprinose ostvarenju cilja LRSR izuzev onih koje uključuju troškove sukladne Članku 11. Uredbe (EU) 508/2014.		
Intenzitet i visina potpore		
100% odobrenih troškova LRSR za tekuće troškove i animaciju.		
Mjerljivi pokazatelji ostvarenja (isporuke, <i>outputi</i>) mjere do 2019./2023.		
Pokazatelj ostvarenja	Međuevaluacija 2019. / broj	Ciljana vrijednost 2023. / broj
Predstavnicima javne interesne skupine kojima je pružena potpora	5	5
Predstavnicima interesne skupine civilnog društva kojima je pružena potpora	5	6
Predstavnicima gospodarske interesne skupine kojima je pružena potpora	5	11
Aktivnosti jačanja kapaciteta FLAG-a	5	20
Sudionici aktivnosti jačanja kapaciteta FLAG-a	20	100
Mjerljivi pokazatelji očekivanih rezultata mjere do 2019./2023.		
Pokazatelj ostvarenja	Međuevaluacija 2019. / broj	Ciljana vrijednost 2023. / broj
Stvorena radna mjesta (novozaposleni)	0	1
Sačuvana radna mjesta	0	1
Stvoreni gospodarski subjekti	0	0

4.3. Opis odabira projekata na razini FLAG-a

Metodologija odabira projekata na razini FLAG-a temeljem provedbe 8. načela CLLD pristupa lokalnom razvoju vođenom lokalnom zajednicom (decentralizirani pristup provedbe lokalnog razvoja) detaljno se definira internim procedurama organizacije koje odobrava Upravni odbor FLAG-a, a sukladno važećem Pravilniku o uvjetima, kriterijima, načinu

odabira, financiranja i provedbe lokalnih razvojnih strategija u ribarstvu te važećim Smjernicama za provedbu lokalnih razvojnih strategija u ribarstvu¹¹. U ovom poglavlju okvirno je opisan postupak odabira projekata koji se, sažeto, sastoji od sljedećih aktivnosti:

Priprema i objava FLAG Natječaja

FLAG administratori (stručna služba odnosno ured FLAG-a uz ev. potporu vanjskih suradnika, prema potrebi) pripremaju dokumentaciju koja minimalno sadrži: predmet, svrhu i iznos raspoloživih sredstava FLAG Natječaja; uvjete prihvatljivosti nositelja projekta i dokumentaciju; uvjete prihvatljivosti projekta i dokumentaciju; uvjete prihvatljivosti troškova i dokumentaciju; kriterije odabira projekata i dokumentaciju za ocjenu usklađenosti projekta s kriterijima; prag prolaznosti; prihvatljive i neprihvatljive troškove; detaljni postupak odabira projekata; visinu i intenzitet potpore (s jasno definiranim uvećanjima); način, uvjete i rokove prijave projekta; rokove i uvjete za podnošenje prigovora te popis priloga i obrazaca. Dokumentacija natječaja sadržavati će i druge dokumente poput vodiča za korisnike i sl. Nakon odobrenja ukupne natječajne dokumentacije od strane nadležnog tijela FLAG-a, FLAG Natječaj, s pripadajućim obrascima, priložima, vodičima i ostalom dokumentacijom, objavljuje se na mrežnoj stranici FLAG-a. Poziv se objavljuje i na funkcionalnim i operativnim mrežnim stranicama svih članova FLAG-a te se javnost izvješćuje preko tiskanih i drugih medija na lokalnoj i regionalnoj razini. Detaljna provedba biti će propisana samim natječajem, dok će, u prije i u vrijeme njegova trajanja, FLAG provoditi animacijske aktivnosti kako bi korisnike što kvalitetnije pripremio za prijave.

Podnošenje, zaprimanje i stvaranje prijavnog dosjea projekta te administrativna kontrola; ocjenjivanje i odabir projekata

Projektni prijedlozi zaprimaju se putem službene adrese FLAG-a. Način podnošenja prijave projekata jasno će biti naznačen u FLAG Natječaju. Otvaranje prijave projekata pristiglih na FLAG natječaj provodi se sukladno navedenim Smjernicama. Nakon zaprimanja prijave provodi se administrativna kontrola koja, ujedno, predstavlja i 1. fazu u postupku odabira projekata za provedbu LRSR. Tijekom ove faze, LAG može zatražiti i nadopunu dokumentacije dostavljene od strane nositelja projekata koji su se prijavili na natječaj. Cilj 1. faze je provjera: potpunosti prijave, prihvatljivosti nositelja projekta te osnovnih uvjeta prihvatljivosti projekta. Nakon administrativne provjere, započinje 2. faza koja predstavlja kvalitativno ocjenjivanje prijave od strane Ocjenjivačkog odbora kojeg imenuje Upravni odbor FLAG-a, a koja se provodi sukladno definiranim internim procedurama FLAG-a i kriterijima odabira definiranim LRSR. Rezultat ovih analiza je rang lista projekata s pratećom dokumentacijom koja se upućuje na odlučivanje Upravnom odboru FLAG-a. Upravni odbor, zatim, provodi procjenu projektnih prijedloga prema izvješću i privremenoj rang listi te provjere sukladnosti s kriterijima za vrednovanje i odabir projekata. Na odluke Upravnog odbora, nositelji projekata imaju mogućnost prigovora tijelu FLAG-a nadležnom za prigovore. Odluke tijela FLAG-a nadležnog za prigovore moraju biti jasne i konačne i ne mogu ni na koji način biti promijenjene od strane Upravnog odbora FLAG-a. U slučaju da je prigovor prihvaćen, prijava projekta se vraća u administrativnu obradu.

Pravne i fizičke osobe koje sudjeluju u procedurama donošenja odluka o odabiru projekata na FLAG razini ne smiju biti u sukobu interesa s prijaviteljima. Procedure provedbe postupaka utvrđivanja i izbjegavanja sukoba interesa prilikom donošenja odluka o odabiru projekata na FLAG razini, provode se sukladno gore navedenom Pravilniku i Smjernicama.

¹¹Napomena: Prilikom donošenja prve izmjene LRSR na snazi je Pravilnik (NN 27/19) i Smjernice od travnja 2019.

Popis projekata koji su odabrani od strane FLAG-a biti će objavljen na mrežnoj stranici FLAG-a nakon utvrđivanja rang liste odabranih projekata. Objava uključuje najmanje sljedeće podatke: naziv nositelja projekta, naziv projekta i njegov kratak opis, intenzitet potpore i iznos potpore.

Nakon završetka natječaja i postupka odabira projekata na razini FLAG-a, sva postupovna dokumentacija i odluke o odabiru dostavljaju se Upravljačkom tijelu na konačno odobrenje. Lista potvrđenih i odobrenih projekata od strane Upravljačkog tijela objavljuje se na mrežnim stranicama FLAG-a Vela vrata.

Nakon završetka procesa odabira projekata na FLAG razini, FLAG dostavlja Upravljačkom tijelu Izvješće o provedenom postupku odabira, Odluke i kompletan dosje predmeta svakog korisnika. Na temelju dostavljene dokumentacije UT donosi Odluku o dodjeli sredstava. FLAG će po završetku postupka i donošenja konačnih Odluka o dodjeli sredstava na svojim mrežnim stranicama informirati širu javnost o rezultatima odabira.

Odobreni projekti podložni su postupcima redovne kontrole (Posjet operaciji i Kontrola na terenu) sukladno procedurama opisanim u općim i internim aktima FLAG-a te procedurama navedenim u važećem Pravilniku o uvjetima, kriterijima, načinu odabira, financiranja i provedbe lokalnih razvojnih strategija u ribarstvu te važećim Smjernicama za provedbu lokalnih razvojnih strategija u ribarstvu u trenutku provedbe istih.

4.4. Inovativni i integrirani karakter FLAG-a

Primjenom načela LEADER/CLLD-a, putem provedbe metodologije „odozdo prema gore“, izrađena je LRSR u kojoj postoji međusobna sukladnost svakog od ciljeva i odnosnih mjera (aktivnosti) s ciljevima OPPR i ZRP-a. Primjena multisektorskog i integriranog pristupa programiranju strateškog razvoja čini inovaciju u ribarstvenom području uz maksimizaciju doprinosa horizontalnim, međusektorskim ciljevima te očuvanju i održivom korištenju postojećih resursa za razvoj okoliša, prilagodbu i ublažavanje utjecaja klimatskim promjena te rodnu jednakost i zabranu diskriminacije i omogućavanje jednakih mogućnosti za sve skupine društva. Provedbom svih predviđenih mjera koje su u pozitivnom međusobnom odnosu, pozitivno utječe i na ostale akcije. U LRSR su ugrađeni horizontalni i međusektorski ciljevi putem kriterija za odabir projekata i postavljenih indikatora. Isto tako, kombinacijom aktivnosti koje uključuju mjere i projekte i njihov korelacijski odnos, integriranim i multisektorskim razvojem područja FLAG-a planira se provoditi LRSR. Integracijski utjecaj djelovanja FLAG-a u provedbi LRSR vidljiva je u sustavu dodjele više razine javne potpore partnerskim projektima predstavnika interesnih skupina lokalnih dionika za suradnju i doprinosu horizontalnim ciljevima.

Poticanje inovacija: Uvođenjem određenih inovativnih elemenata u aktivnostima i projektima doprinosi stvaranju dodanih vrijednosti usluga i proizvoda, a time i razvoju lokalne zajednice. U strateškom cilju 1. Povećanje konkurentnosti ribarstvenog područja i unapređenje lanaca vrijednosti kroz preradu, razvoj tržišta i dverzifikaciju djelatnosti. Unutar ovog cilja su mjere 1.1. Podrška razvoju i osuvremenjivanju male ribarske infrastrukture i unapređenja uvjeta poslovanja; 1.2. Dodavanje vrijednosti proizvodima ribarstva i akvakulture, podružka poslovanju i njihovo stavljanje na tržište. Kriterijima odabira projekata, ne samo unutar prvog cilja, omogućuju veći broj bodova projektima koji doprinose uvođenju inovacija u ribarstvenom području. Također, više će se poticati partnerski projekti koji doprinose prijenosu novih znanja i vještina kako izvana, tako i unutar projektnih partnera. Svi prijavitelji poticati će se na inovativna rješenja putem uvođenju IKT-a.

Održivi razvoj: Postulati održivog razvoja odnose se na socijalnu-društvenu, ekonomsku-gospodarsku i ekološku održivost te su navedena načela ugrađena u sve projekte kojima će FLAG pružati potporu. Ostvarenjem mjera za postizanje ciljeva LRSR potiču se ulaganja u

kojima će doći do izražaja korištenje novih tehnologija, znanja, vještina i kompetencija u ribarstvu i divezificiranim djelatnostima koje idu za smanjenjem utjecaja na klimatske promjene koje utječu i na razvoj lokalnih zajednica. Isto je i za OIE i EE na području FLAG-a i posebno na ribarskim brodicama. To sve utječe na održivo gospodarstvo i očuvanju okoliša. U suradnji s lokalnom zajednicom i drugim institucijama poticat će se provedba projekata koji doprinose smanjenju štetnog utjecaja onih djelatnosti koje djeluju na klimatske promjene budući je područje FLAG-a očuvano i bogato prirodnom baštinom. Pažljivi odabir gospodarskih djelatnosti je ključno na ovom prostoru kako bi se očuvao krajolik, bioraznolikost, flora i fauna. U procesima izbora projekata koji će se realizirati na području FLAG-a poseban će se naglasak staviti na one koji su ekološki neutralni ili koji će pozitivno doprinijeti održivom razvoju. Praćenjem podataka o kakvoći vode za piće, kakvoći mora, zraka i tla te drugih pokazatelja zaštite od nadležnih institucija omogućit će dodatnu provjeru za projekte koji potencijalno mogu utjecati na promjene u okolišu. Isto će omogućiti pokretanje svim mogućih utjecaja za primjenu mjera zaštite i akcija lokalne zajednice. Temeljem Uredbe o izradi i provedbi Strategije upravljanja morskim okolišem i obalnim područjem koja uključuje ciljeve upravljanja morskim okolišem i morskim područjem sukladno s gospodarskim, društvenim, socijalnim i kulturnim razvojem. Isto je usmjereno na provedbu LRSR-a te se 2. strateškim ciljem posebno naglašava promicanje zaštite i održivog upravljanja prirodnim resursnom osnovnom i valorizacijom kulturne, pomorske i ribarske baštine i povezanih tradicijskih znanja. Kriterijima za ocjenjivanje projekata potiču se aktivnosti iz navedenog 2. strateškog cilja te mjere 2.1. Očuvanje okoliša i poticanje na održivo upravljanje prirodnim resursa, mjerom 2.2. očuvanje i valorizacija pomorske i ribarske baštine i očuvanje identiteta područja te mjerom 2.3. Potpora revitalizaciji tradicijske brodogradnje i prijenosa tradicijskih znanja povezanih s ribarstvom i pomorskom baštinom.

Promicanje ravnopravnosti muškaraca i žena i zabrana diskriminacije (članak 7. Uredbe (EU) 1303/2013) – primjena načela **Jednake mogućnosti**: Horizontalni cilj EFPR-a odnosi se na promicanje rodne ravnopravnosti u ribarstvenom području pa će se posvetiti velika pažnja za uključivanje žena, kao dio osjetljivih skupina društva, u razne procese lokalne zajednice i aktivnosti FLAG-a. Tako se će pri izboru projekata voditi računa o elementima rodne ravnopravnosti ili moguće izdvajanje osjetljivih skupina društva te uvažavati načelo jednake mogućnosti za sve.

4.5. Umrežavanje i suradnja s drugim FLAG-ima

Od osnivanja FLAG gradi partnerske odnose s drugim Lokalnim akcijskim grupama u ribarstvu na području Hrvatske te Lokalnim akcijskim grupama na području PGŽ, gradi dobre odnose sa članovima iz svih sektora, PGŽ-om i s nizom organizacija civilnog društva, javnim ustanovama, udruženjima, nezavisnim stručnjacima. Također, FLAG je član LEADER mreže Hrvatske, Sekcije za FLAG-ove te Zadruga za etično financiranje (ZEF). Od osnutka FLAG je stvorio zavidnu mrežu vanjskih suradnika, te se promovirao i postavio kao ključna organizacija u planiranju integriranog razvoja područja, uvažena od strane lokalnih i regionalnih vlasti, organizacija civilnog društva i samih građana. U Dodatku 7 je popis suradnje s drugima.

4.6. Usklađenost s višom razinom strateških dokumenata

LRSR je usklađena s ciljevima i prioritetima OPFR te s ciljevima Zajedničke ribarstvene politike RH i EU. LRSR je time namijenjena za djelovanje unutar okvira kao odgovor na hijerarhijsku vezu između važnih strateških dokumenata i to: Strategije Europa 2020 za pametan, održiv i uključiv rast, reformirane ZRP-e, Strategije EU za Jadransko-jonsku regiju (EUSAIR) za stupove „Kvalitetni okoliš“ i „Održivi turizam“ te Strategije EU za Dunavsku regiju (EUSDR) za stup „Zaštita okoliša“.

Strateški dokumenti na koje će se raditi usklađenost s LRSR-om uključuju nacionalne kao što je Strategija razvoja poduzetništva u RH 2013.-2020., Strategija razvoja turizma do 2020. godine, Strategiju borbe protiv siromaštva i socijalni isključenosti 2014.-2020. te Županijska razvojna strategija PGŽ 2016.-2020. Doprinos LRSR mjeri se putem indikatora isporuka (*outputa*) na razini mjera kojima se kumulativno mjeri ostvarenje rezultata postizanja strateških ciljeva (indikatora rezultata).

Pregled usklađenosti LRSR s relevantnim nadređenim dokumentima RH	
Strategija razvoja poduzetništva u RH 2013.-2020.	C1 Poboljšanje ekonomske uspješnosti C3 Promocija poduzetništva C4 Poboljšanje poduzetničkih vještina C5 Poboljšano poslovno okruženje
Strategija razvoja turizma RH do 2020.	C2 Novo zapošljavanje C3 Investicije C4 Povećanje turističke potrošnje
Strategija borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti 2014.-2020.	C1 Osiguravanje uvjeta za uspješnu borbu protiv siromaštva i socijalne isključenosti te smanjenje nejednakosti u društvu C2 Osiguravanje uvjeta za sprječavanje nastanka novih kategorija siromašnih kao i smanjenja broja siromašnih i socijalno isključenih osoba
Razvojna strategija Primorsko-goranske županije 2016.-2020.	C1 Razvoj konkurentnog i održivog gospodarstva, 1.1. Razvoj poticajnog poduzetničkog okruženje, 1.2. Razvoj investicija i izvoza, 1.4. Razvoj ključnih gospodarskih djelatnosti; C2. Jačanje regionalnih kapaciteta i ravnomjeran razvoj, 2.1. Ravnomjeran razvoj mikroregija i povećanje teritorijalne kohezije, 2.2. Održivo upravljanjem okolišem, prostornom te prirodnom i kulturno-povijesnom baštinom; C3. Razvoj ljudskih potencijala i povećanje kvalitete života, 3.1. Stvaranje uvjeta za razvoj tržišta rada i mobilnost radne snage, 3.2. Unapređenje obrazovnog sustava te njegova usklađenost s potrebama u gospodarstvu, 3.5. Unapređenje kvalitete i dostupnosti kulturnih i sportskih sadržaja

5. Opis uključenih lokalnih dionika u izradi LRSR

Ključni segment u procesu izrade LRSR za područje FLAG-a je uključivanje zainteresirane javnosti iz sva tri sektora: javnog, civilnog i privatnog, a temeljem načela LEADER/CLLD pristupa. FLAG je i prije osnivanja utjecao na formiranje svijesti lokalnih multisektorskih dionika o razvojnim mogućnostima ribarstvenog područja, posebno svijesti o LEADER programu, CLLD-u i Operativnom programu za pomorstvo i ribarstvo RH 2014-2020, animirao je na osmišljavanje projekata u svrhu provedbe LRSR, jačao suradnju s ribarima, obrtima u ribarstvu i akvakulturi, JLS-ovima i civilnim društvom, uključivo i druge FLAG-ove i ukupno stanovništvo u svrhu razvoja različitih aktivnosti te razvoja projekata, pritom dajući prednost onim projektima koji najbolje identificiraju lokalne razvojne ciljeve planirane postići realizacijom aktivnosti unutar provedbe LRSR.

Prilikom izrade ovog strateško-planskog dokumenta, od sredine studenog 2016. godine do lipnja 2017. godine, FLAG je uključio širu javnost kroz ciljane i koordinirane pozive na aktivnosti koje su prilagođene interesnim skupinama identificiranim kroz dosadašnje iskustvo FLAG-a, u interakciji s dionicima i sukladno potrebama predstavnika svih sektora te su provedene međusobno koordinirane aktivnosti sukladne Akcijskom planu iz Natječaja za dodjelu potpore u okviru mjere III „Pripremna potpora“ za izradu LRSR, a s ciljem:

1. sakupljanja informacija o razvojnim potrebama i potencijalima područja, isticanja komparativnih prednosti i autentičnosti područja, a za potrebe izrade osnovne, SWOT analize, te za potrebe kreiranja razvojne vizije u nizu sastanaka s ključnim dionicima FLAG područja,
2. informiranja javnosti o mogućnostima koje pruža Operativni program za pomorstvo i ribarstvo RH 2014-2020. u okviru decentralizirane provedbe, a koje će biti moguće ostvariti putem provedbe LRSR iz sredstava alociranih FLAG-u i podizanja interesa za sudjelovanje u oblikovanju LRSR-a kroz niz radionica, informativnih sastanaka s

- ciljanim skupinama, te putem upravljanja tijekom vijesti u digitalnim i tiskanim medijima, ma društvenim mrežama i *web*-u FLAG-a;
3. prikupljanja informacija za oblikovanje temeljnih odrednica LRSR putem digitalnog anketnog upitnika i prikupljanja projektnih ideja zainteresirane javnosti putem objave javnog poziva;
 4. usklađivanja dobivenih informacija, raznih inputa, projekata i mišljenja, te oblikovanja LRSR inovativnog i integriranog karaktera u okviru zadanog financiranja pristupom jednom fondu.

Procesi uključivanja zainteresiranih dionika u izradu LRSR proveden je implementiranjem *bottom-up* pristupa kroz informativno-animacijske aktivnosti, aktivnosti upoznavanja s metodologijom izrade LRSR, stručnu suradnju ureda FLAG-a u pripremi tema projekata suradnje, sastanke za volontere, Upravni odbor i članove koji uključuju izlazak na teren i sektorske sastanke, jačanje komunikacije s dionicima i postizanje veće razine svjesnosti o participativnom procesu izrade LRSR.

Proces uključivanja zainteresirane javnosti, kroz aktivnosti za educiranje, animiranje i informiranje nastavit će se nakon usvajanja LRSR-a za potrebe jačanja odnosa unutar partnerstava, te zbog kvalitetnog praćenja ostvarenih postignuća putem mjerljivih pokazatelja kako bi se osigurala kvalitetna provedba. U Dodatku 8 nalazi se pregled aktivnosti za izradu temeljnih sastavnih dijelova LRSR sa opisom korištenih metoda i broja uključenih sudionika, dok je u Dodatku 6 priložena struktura sudionika.

5.1. Struktura partnerstava u izradi LRSR-a

Prilikom udruživanja partnera javnog i privatnog sektora u FLAG posebno se obratila pozornost na ravnotežu zastupljenosti predstavnika lokalnih interesnih skupina koji dolaze iz različitih sociološko-ekonomskih sektora, vodeći pritom brigu da niti jedan sektor omjerno nije zastupljen s više o 49% kao i zastupljenost rodne ujednačenosti u što većoj mjeri. Skupština FLAG-a sačinjena je od svih redovnih članova FLAG-a, a u nastavku se donosi pregled sektorskih omjera u upravljačkim tijelima FLAG-a:

Tablica 20. Struktura članstva u FLAG-u Vela vrata

Struktura partnerstva FLAG-a Vela vrata										
Struktura Skupštine						Struktura Upravnog odbora FLAG-a				
Rodna struktura		Sektori			Sektor ribarstva i akvakulture	Sektori			Rodna struktura	
M	Ž	Javni	Gospod	Civilni		Javni	Gospod	Civilni	M	Ž
16	4	6	8	6	8	3	4	2	6	3
80%	20%	30%	40%	30%	40%	33%	45%	22%	66,7%	33,3%
Ukupno 20 članova						Ukupno 9 članova				

Izvor: FLAG Vela vrata, 2017.

6. Akcijski plan provedbe LRSR

Hodogram planiranog tijeka implementacije mjera (aktivnosti) s ciljem postizanja očekivanih rezultata strateških ciljeva LRSR u programskom razdoblju 2014.-2020., a koji se realizira do 2023. godine, prikazuje Akcijski plan. Sadrži planirani broj projekata u navedenom razdoblju temeljem javnog poziva koje će FLAG otvoriti za provedbu LRSR-a, a prema bazi projekata te vrijednostima iz Financijskog plana (tablica 27).

Tablica 21: Akcijski plan provedbe LRSR FLAG-a Vela vrata

SC/M	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	Ukupno min. projekata
SC1	0	0	22	0	0	0	22
M1.1	0	0	12	0	0	0	12
M1.4	0	0	10	0	0	0	10

SC2	0	15	0	0	0	0	15
M2.1	0	6	0	0	0	0	6
M2.2	0	9	0	0	0	0	9
SC3	0	3	6	0	0	0	9
M3.1	0	0	6	0	0	0	6
M3.2	0	3	0	0	0	0	3
M3.3	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A

Izvor: FLAG „ Vela Vrata“

7. Način praćenja i procjena provedbe LRSR

Praćenje provedbe sastavni je dio redovnih aktivnosti FLAG-a te obuhvaća stalno praćenje, mjerenje učinaka provedbe strategije, kriterije ocjenjivanja te indikatore za ocjenu uspješnosti i učinkovitosti. Aktima FLAG-a (Statut, interni pravilnici i s.) definirane su zadaće tijela FLAG-a, a koje obuhvaćaju i zadaće praćenja, izvješćivanja i vrednovanja učinkovitosti rada FLAG-odnosno, provedbe strategije koja je dala smjernice i okvir za rad FLAG-a u budućem razdoblju. Zadaće su raspoređene između Upravnog odbora, Skupštine te operativnih tijela - stručne službe (ureda) FLAG-a. Za provedbu praćenja LRSR i njezino vrednovanje, FLAG treba: uspostaviti bazu projektnih prijedloga za realizaciju aktivnosti LRSR, koja u sebi sadrži bazu podataka za praćenje sustava svih indikatora mjerenja provedbe tipova operacija, mjera i postizanja ciljeva (odnosno očekivanih rezultata), zatim pripremu i analizu raznih vrsta izvješća (kvalitativnih i kvantitativnih, odnosno, narativnih i financijskih), te implementirati sustav edukacije za provedbu unutarnjeg i vanjskog vrednovanja (*ex ante* evaluacija). FLAG će uspostaviti elektronički sustav praćenja i vrednovanja putem sučelja prilagođenog za provedbu LEADER/CLLD projekata. LRSR je predmet redovitog praćenja, na godišnjoj razini, kako bi se procijenio napredak u provedbi te identificirale sve potencijalne razlike između planiranih i provedenih aktivnosti, zatim provelo praćenje financijskih pokazatelja implementacije LRSR, provelo praćenje usklađenosti sa zakonskim okvirom te nadređenim strateškim dokumentima, kao i praćenje postizanja strateških ciljeva. Redovito praćenje će se provoditi putem:

- a) pripreme i usvajanja redovitih godišnjih izvješća o provedbi LRSR i postizanja ciljeva, temeljem definiranih pokazatelja isporuka i rezultata, formiranih za praćenje ciljeva, odnosno mjera/aktivnosti (na razini promatranja ukupne LRSR, zbrojeno, svih godišnjih akcijskih planova u vremenskom tijeku provedbe projekta);
- b) izrade i usvajanja redovitih godišnjih izvješća institucija/organizacija/ustanova/gospodarskog sektora s područja FLAG-a a koje prate promjene u okviru svojih redovnih djelatnosti (HGK, HOK i dr.);
- c) pripremu i donošenje redovitog izvješća o radu ureda FLAG-a i provedbi LRSR, temeljem godišnjeg akcijskog plana implementacije LRSR (a što uključuje i donošenje akcijskog plana za slijedeće jednogodišnje razdoblje);
- d) pripremu i provedbu redovitih izvješća o provedbi pojedinačnih projekata za realizaciju mjera utvrđenih LRSR, na području FLAG-a (izvješća korisnika – nositelja projekata/partnera koje je odobrio FLAG i temeljem toga, Upravljačko tijelo).

Praćenje i vrednovanje aktivnosti rada lokalnog razvojnog partnerstva i provedbe LRSR potrebno je pratiti na godišnjoj razini za: procjenu prikladnosti odabiranih prioriteta mjera/aktivnosti i projekata, napredak ostvarenja ciljeva odnosno očekivanih rezultata; zatim ključnih pokazatelja isporuka i uspješnosti te izvješćivanje u smislu praćenja i vrednovanja provedbe akcijskog plana i ukupne LRSR; primjerenost, učinkovitost, transparentnost implementacije LRSR i aktivnosti FLAG-a te za ocjenu uloga i doprinosa pojedinih upravnih i operativnih tijela FLAG-a, njihov rad i prikladnost određenih načina njihova uključivanja u rad na provedbi LRSR (procedure, usklađenost sa zakonskim okvirom,

sredstva i dr.). Ukoliko tijela upravljanja, temeljem dostavljenog izvješća o provedbi LRSR utvrde promjene u okolnostima planirane provedbe, donose odluku o reviziji LRS i prilagodbe promijenjenih uvjeta.

Vrednovanje LRSR podrazumijeva primjenu mehanizama unutarnje i vanjske (vanjski stručnjak) kontrole provedbe i upravljanja LRSR, a kako bi se utvrdila razina njezine uspješnosti. Proces vrednovanja podrazumijevanja provjeru zadanih prijelomnih točki definiranih u ovom poglavlju s ciljem izrade izvješća o kvaliteti planiranog dokumenta i njegovoj provedbi ili izradi prijedloga za njezinu reviziju. Ciljevi vrednovanja LRSR su: unapređenje sustava upravljanja LRSR; identifikacija novih mogućnosti financiranja razvojnih projekata kroz LRSR; usklađivanje s nacionalnom politikom i Operativnim programom za pomorstvo i ribarstvo RH, u slučaju promjena u evaluacijskim razdobljima te priprema za novo programsko razdoblje, od 2020-te. Vrednovanje provedbe LRSR provodi se na dvije razine:

- 1) Unutarnje vrednovanje provodi FLAG na razini svake godine kroz pripremu godišnjeg akcijskog plana i sastavljanja izvješća o radu. Ovim postupkom prati se uspješnost provedbe LRSR kroz identificirane indikatore „*odozdo prema gore*“ te se daje osvrt na sam proces provedbe s aspekta FLAG-a kao decentraliziranog provedbeno-upravljačkog tijela.
- 2) Vanjsko vrednovanje vodi neovisni stručnjak, minimalno dva puta tijekom provedbe LRSR (2018., 2023.), koristeći metode:
 - *Analiza dokumenta* LRSR koja se provodi za utvrđivanje usklađenosti s nacionalnim programima i nacionalnom politikom ruralnog razvoja (koja je promjenjiva). Prilikom analize potrebno je provesti i analizu stanja područja FLAG-a kojom se utvrđuju potrebne promjene u odnosu na početnu LRSR, a čime se utvrđuju polazišta revizije definiranih postavljenih ciljeva, mjera ili tipova operacija.
 - *Analiza godišnjih izvješća* o provedbi LRSR provodi za utvrđivanje doprinosa planiranih indikatora na razini ciljeva, mjera i tipova operacija, razmatranje iznesenih stavova i zapažanja o postupcima provedbe te identificiranje izazova u provedbi. U analizi je potrebno provesti konzultaciju i s nadležnim provedbenim tijelima (min. Upravljačko tijelo za provedbu OPPR RH).
 - *Usmene konzultacije* - nužno je provesti intervju sa stručnom službom (ured) FLAG-a kao bi se istražili stavovi o uspostavljenim procedurama upravljanja dokumentom te analiziraju povratne informacije o provedbi LRSR na razini svake godine. Intervju je potrebno provesti i s lokalnim dionicima, predstavnicima javne i privatne interesne skupine s naglaskom na gospodarske subjekte u ribarstvu i akvakulturi, za prikupljanje informacija širokog kruga dionika o dojmu koji ostavlja LRSR, aktivnostima FLAG-a te njihovom mišljenju o mogućim poboljšanjima koji se provode revizijom dokumenta. Svi članovi lokalnog partnerstva također predstavljaju ciljanu skupinu od koje je potrebno prikupiti informacije o njihovom viđenju LRSR i njezine uspješnosti. Dodatnu analitičku metodu vrednovanja predstavlja pisano anketno istraživanje među lokalnim dionicima kako bi se utvrdila potreba za daljnjim financiranjem, područjima financiranja te osjećajem doprinosa kvaliteti života na ribarstvenom području koje obuhvaća FLAG (ovo istraživanje se može provesti i elektroničkim putem).
 - *Izrade preporuka* temeljem prikupljenih ulaznih podataka. Vanjski stručnjak mora izraditi izvješće o vrednovanju koje će sadržavati: prikaz korištene analitičke metode, opis ciljne skupine, analizu prikupljenih podataka, izvješće o postignuću zadanih indikatora na razini godine i za razdoblje vrednovanja, preporuke o potrebi revizije strategije i daljnjeg rada na provedbi te analizu ljudskih kapaciteta koji upravljaju provedbom LRSR.

Godišnja izvješća o radu i nalazi vanjskog vrednovanja javno su dostupni na web stranicama stručne službe FLAG-a i članova partnerstva. Na tematskoj sjednici partnerstva potrebno je analizirati izvješće vanjskog vrednovanja te postupiti prema preporukama za unaprjeđenje provedbe LRSR. Dobro je provesti i posebne informativno - animacijske radionice za dionike FLAG-a - ciljne skupine LRSR kako bi se prezentirali nalazi provedenog procesa budući je isti u međuovisnosti s njihovim sudjelovanjem u provedbi LRSR. Za provedbu vrednovanja strategije potrebno je planirati slijedeće resurse.

Tablica 22. Resursi za provedbu vrednovanja LRSR

Vrednovanje	Unutarnje (FLAG)	Vanjsko
Nositelj aktivnosti	Stručna služba (ured) FLAG-a priprema godišnji akcijski plan i godišnje izvješće za prezentaciju/odlučivanje Upravnom odboru i Skupštini	Vanjski stručnjak
Vrijeme provedbe	Jednom godišnje	2018./2019. (međuevaluacijsko razdoblje); 2023./2024. (završno vrednovanje ukupne LRSR)
Vrsta troška	Alokacija resursa ureda FLAG-a na pripremi akcijskog plana i izvješća o provedbi; organizacijski troškovi sastanka UO/Skupštine FLAG-a, administrativni troškovi	Troškovi vanjskog stručnjaka, organizacijski troškovi informativno-animacijske radionice za širok krug razvojnih dionika i lokalnog razvojnog partnerstva (Skupština FLAG-a), medijski troškovi informiranja
Procijenjeni trošak	do 25.000,00 kuna	do 60.000,00 kuna

7.1. Indikatori za mjerenje učinka provedbe LRSR

Detaljni pokazatelji očekivanih rezultata i isporuka navedeni su na razini ciljeva i mjera u poglavlju 4.2.

8. Opis sposobnosti provedbe LRSR s dosadašnjim iskustvom unutar i izvan provedbe LEADER-CLLD programa

Udruga FLAG osnovana je 2016. godine, te djeluje na područjima Grada Cresa, Općine Lovran, Grada Malog Lošinja, Općine Mošćenička Draga i Grada Opatije, a svojim djelovanjem obuhvaća 28.290 stanovnika, a na inicijativu, animaciju na terenu i uz stručno vođenje LAG-a "Terra liburna" i LAG-a "Kvarnerski otoci". FLAG je osnovan na načelima CLLD pristupa koristeći "bottom-up" metodologiju uključujući javni, civilni i gospodarski sektor kako bi se osigurala transparentnost rada FLAG-a koji se može sustavno posvetiti interakciji između sudionika projekata različitih sektora lokalne ekonomije, osmišljavanju, prijavi i realizaciji projekata od strane dionika, te partnerskom međusektorskom horizontalnom i vertikalnom povezivanju. FLAG ima zadatak identificirati probleme, izraditi i implementirati Lokalnu razvojnu strategiju u ribarstvu i donositi odluke vezane za alokaciju svojih financijski izvora, te njihovo upravljanje. U LRSR potrebno je identificirati probleme, prikupiti projektne ideje od zajedničkog strateškog značaja, te shodno tome izraditi mjere kojima će se osigurati održivi razvoj ribarstvenog područja FLAG-a koristeći se pri tome sredstvima Europskog fonda za pomorstvo i ribarstvo. Sjedište FLAG-a nalazi se u Gradu Cresu, s privremenim operativnim uredom u Matuljima, u prostorima Lokalne akcijske grupe „Terra liburna“, dok će periodično FLAG djelovati u operativnim uredima (podružnicama bez pravne osobnosti) u Lovranu i Malom Lošnju. Najviše upravno tijelo je Skupština FLAG-a i sastavljena je od svih članova, a izvršna tijela FLAG-a, sukladno Statutu, čine Predsjednik i Upravni odbor koji čini 9 članova. Upravni odbor FLAG-a čine 3 predstavnika javnog sektora (jedinice lokalne samouprave), odnosno 33%, 2 predstavnika civilnog (22%) i dok je gospodarski sektor ribarstva zastupljen u Upravnom odboru s 4 člana, odnosno 45%, čime su zadovoljeni kriteriji za Mjeru III i osigurano je da niti jedan

sektor nema većinsku zastupljenost u odlučivanju (više od 49%). Upravni odbor nadležan je za donošenje poslovnog plana i praćenja njegove provedbe.

Skupština FLAG-a broji 20 članova, od čega je 30% predstavnika javnog sektora, 40% predstavnika gospodarskog sektora ribarstva, te 30% civilnog sektora.

8.1. Ljudski kapaciteti za provedbu LRSR

Pored tijela upravljanja, FLAG trenutno ima 4 volontera: voditeljicu FLAG-a te 3 stručna suradnika. Voditeljica FLAG-a i stručni suradnici čine Stručnu službu FLAG-a. U drugoj polovici 2017. g. FLAG ima u planu zaposliti najmanje jednu osobu, a u 2018. g. još najmanje jednu. Potporu u aktivnostima animacije nakon odobrenja LRSR od strane Uprave ribarstva dati će i LAG-ovi koji su potaknuli osnivanje FLAG-a.

Stručna služba je kontinuirano pružala informacije i savjetovanje lokalnim dionicima, sakupljala projektne ideje za bazu projekata te organizirala i provodila sve aktivnosti nužne za izradu LRSR, kao i ostale aktivnosti za provedbu mjere III "Pripremna potpora" OPPR-a. Provedba LRSR će se pratiti kroz nekoliko aktivnosti pa svako tijelo LAG-a će doprinijeti radu putem:

1. Sakupljanje i priprema projekata uključuje aktivnosti pripreme natječaja i poziva za dostavu projektnih prijedloga, a prema dinamici navedenoj u Akcijskom planu, u okviru radionica za potencijalne prijavitelje radi upoznavanja korisnika s uvjetima natječaja i procedurama odabira, ugovaranja i odabira projekata.
2. Odabir projekata uključuje administrativnu i kvalitativnu kontrolu pristiglih prijava, ustrojavanje Povjerenstva za odabir projekata te ocjenjivanje projekata, izradu rang liste ocijenjenih projekata prema ostvarenim bodovima, odabir projekata od strane Upravnog odbora.
3. Provedba projekata – pretpostavlja kontrolu provedbe projekata na terenu te sukladnost s nacionalnim propisima vezanim za provedbu projekata koji su financirani kroz Operativni program za pomorstvo i ribarstvo i LRSR-a, suradnja s Korisnicima kako bi im se olakšala provedba i objasnile provedbene procedure, upravljanje projektima na razini FLAG-a kao pružatelja potpore.
4. Animacijske aktivnosti odnose se na motiviranje i animiranje lokalne zajednice za uključivanje u aktivnosti FLAG-a, ispitivanje stavova o razvojnim prioritetima i potrebama FLAG-a.
5. Aktivnosti suradnje uključuju pripremu i provedbu projekata međuteritorijalne i transnacionalne suradnje u tematskim područjima definiranim u ciljevima razvoja FLAG-a. Administracija se odnosi na osiguravanje dovoljnog ljudskog kapaciteta za provedbu LRSR sukladno definiranim provedbenim okvirom i procedurama i upravljanje projektnim ciklusom projekata koji su predviđeni za financiranje kroz LRSR. Određeni ljudski kapaciteti nužni su i za provođenje interne i eksterne evaluacije provedbe LRSR sukladno postavljenim procedurama u cilju praćenja učinkovitosti i svrsishodnosti LRSR.

Sadašnja organizacijska struktura osigurava potrebne kapacitete za provedbu navedenih aktivnosti pa stručna služba odgovara za cjelokupni rad i funkcioniranje FLAG-a i kvalitetnu provedbu LRSR.

8.2. Financijski kapacitet za provedbu LRSR i financiranje FLAG-a

FLAG je putem mjere III „Pripremna potpora“ OPPR osigurao sredstva za izradu LRSR i provedbu pilot projekta u iznosu od 578.540,00 kuna. Uz potporu za provedbu LRSR, prihodi FLAG-a temelje se na članarinama jedinicama lokalne samouprave, koje plaćaju godišnju članarinu u iznosu od 6.000,00 kuna, kao i na članarinama ostalih članova, koje iznose 100,00 kuna godišnje za predstavnike civilnog sektora i 200,00 kn godišnje za predstavnike gospodarskog sektora. Kako bi osigurao predfinanciranje svojih aktivnosti FLAG je osigurao kredit u iznosu od 200.000,00 od strane Erste&Steiermärkische banke.

Potporu u obliku jamstva pružile su jedinice lokalne samouprave Grad Cres, Gad Mali Lošinj i Općina Mošćenička Draga. Za provedbu aktivnosti animacije i predfinanciranje tekućih troškova FLAG će se obratiti ZEF-u.

8.3 Iskustvo u provedbi LEADER pristupa

Prikaz iskustva u provedbi LEADER pristupa dan je u Dodatku broj 9.

9. Indikativan financijski plan provedbe LRSR putem isporuke projekata za provedbu

U prethodnom poglavlju opisani su stručni kapaciteti potrebni za provedbu LRSR te je dan okvir potrebnih financijskih sredstava koje je nužno uložiti u ostvarenje zadanih ciljeva i prioriteta razvoja. Indikativan financijski plan provedbe LRSR putem isporuke projekata za provedbu prikazuju tablice za intenzitet potpora prema ciljnim skupinama, potrebna sredstva za provedbu pojedinog strateškog cilja i mjera od ukupnih sredstava koja se očekuju kroz provedbu LRSR-a, za financijski plan rada FLAG-a, troškova funkcioniranja FLAG-a, broju projekata, iznosu javne potpore po mjerama i udio u ukupnoj alokaciji te financijske alokacije po godinama.

Tablica 23. Financijski plan FLAG-a Vela vrata 2014.-2020. za provedbu LRSR u EUR-ima

	Plan 2017.	Plan 2018.	Plan 2019.	Plan 2020.	Plan 2021.	Plan 2022.	Plan 2023.
Prihodi po potpori koja se traži u LRSR	24.000	87.667	625.666	1.199.666	87.660	87.666	87.669
Prihodi od članarina i članskih doprinosa	4.950	4.950	5.100	5.100	5.100	5.100	5.100
Prihodi iz drugih izvora (potpora JL(R)S, zaklade...)	0	13.300	13.300	13.300	13.300	13.300	13.300
Ukupno prihodi od članarina i članskih doprinosa i iz drugih izvora	4.950	18.250	18.400	18.400	18.400	18.400	18.400
PRIHODI UKUPNO	28.950	105.917	644.066	1.218.066	106.060	106.066	106.069
Rashodi za provedbu LRSR-a	0	0	538.000	1.112.000	0	0	0
Rashodi za tekuće troškove i troškove vođenja LRSR-a	24.000	87.667	87.666	87.666	87.666	87.666	87.669
Rashodi za razvoj partnerstva na području FLAG-a	4.950	18.250	18.400	18.400	18.400	18.400	18.400
RASHODI UKUPNO	28.950	105.917	644.066	1.218.066	106.066	106.066	106.069
RAZLIKA - VIŠAK/ MANJAK	0	0	0	0	0	0	0

Izvor: FLAG Vela vrata

Tablica 24. Troškovi za funkcioniranje FLAG Vela vrata – EFPR potpora

Vrsta troška	Iznos u EUR
Troškovi rada	100.000,00
Troškovi osoblja	250.000,00
Troškovi osposobljavanja	50.000,00
Troškovi povezani s odnosima s javnošću	30.000,00
Financijski troškovi	28.000,00
Troškovi povezani s praćenjem i evaluacijom LRSR	11.330,00
Troškovi nastali s ciljem razmjene informacija i promicanja LRSR	35.000,00
Troškovi pružanja potpore potencijalnim korisnicima u razvoju operacija i pripremi Zahtjeva za potporu	45.670,00
Ukupno	550.000,00

Izvor: FLAG Vela vrata

Tablica 25. Broj projekata, iznosi javne potpore po mjerama i udio u ukupnoj alokaciji

Mjera	Broj projekata	Iznos javne potpore u EUR	Udio u ukupnoj alokaciji (u %)
CILJ 1.	22	832.000,00	37,81%
MJERA 1.1.	12	527.000,00	23,95%
MJERA 1.4.	10	305.000,00	13,86%
CILJ 2.	15	443.000,00	20,14%
MJERA 2.1.	6	170.000,00	7,73%
MJERA 2.2.	9	273.000,00	12,41%
CILJ 3.	9	375.000,00	42,05%
MJERA 3.1.	6	280.000,00	12,73%
MJERA 3.2.	3	95.000,00	4,32%
MJERA 3.3.	N/A	550.000,00	25%
UKUPNO	46	2.200.000,00	100,00%

Izvor: FLAG Vela vrata

Tablica 26. Financijska alokacija po godinama za LRSR (Izvor: FLAG Vela vrata)

SC/M	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	UKUPNO
CILJ 1.	0,00	0,00	0,00	832.000,00	0,00	0,00	0,00	832.000,00
MJERA 1.1.	0,00	0,00	0,00	527.000,00	0,00	0,00	0,00	527.000,00
MJERA 1.4.	0,00	0,00	0,00	305.000,00	0,00	0,00	0,00	305.000,00
CILJ 2.	0,00	0,00	443.000,00	0,00	0,00	0,00	0,00	443.000,00
MJERA 2.1.	0,00	0,00	170.000,00	0,00	0,00	0,00	0,00	170.000,00
MJERA 2.2.	0,00	0,00	273.000,00	0,00	0,00	0,00	0,00	273.000,00
CILJ 3.	0,00	0,00	95.000,00	280.000,00	0,00	0,00	0,00	375.000,00
MJERA 3.1.	0,00	0,00	0,00	280.000,00	0,00	0,00	0,00	280.000,00
MJERA 3.2.	0,00	0,00	95.000,00	0,00	0,00	0,00	0,00	95.000,00
UKUPNO	0,00	0,00	538.000,00	1.112.000,00	0,00	0,00	0,00	1.650.000,00
CILJ 3.	24.000,00	87.667,00	87.666,00	87.666,00	87.666,00	87.666,00	87.669,00	550.000,00
MJERA 3.3.	24.000,00	87.667,00	87.666,00	87.666,00	87.666,00	87.666,00	87.669,00	550.000,00
SVEUKUPNO	24.000,00	87.667,00	625.666,00	1.199.666,00	87.666,00	87.666,00	87.669,00	2.200.000,00

10. Dodaci

Dodatak 1. Popis naselja

Dodatak 2. NATURA 2000

Dodatak 3. Razni podaci za FLAG

Dodatak 4. Struktura i sastav partnerstva

Dodatak 5. Rizici provedbe LRSR

Dodatak 6. Sudionici u izradi LRSR

Dodatak 7. Teme suradnje i odabir projekata

Dodatak 8. Opis aktivnosti na izradi LRSR

Dodatak 9. Iskustvo u provedbi LEADER pristupa

Dodatak 10. Poveznice problematike, potreba, SWOT.a i SC/M